ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان

PAY

سندوقی نیشتمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی

NED

راپۆرتی
چاودێریی و هەڵسەنگاندنی کارەکانی
پـەرلەمانـی کـــوردستان

خولی پاییزەی ساڵی چوارەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان

(١ ی ئازاری ٢٠١٧ تا ١٥ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٧)

راپۆرتی دەیەم

ستافی کاری پڕۆژە

سەرپەرشتیاری پرۆژە:

د. سەروەر عەبدولڕەحمان عومەر

بەڕێوەبەری پرۆژە:

بابان جەعفەر حەمە

ڕێکخەری پرۆژە:

ئارام سەردار عومەر

بەڕێوەبەری ماڵپەڕی ڕوانگەی پەی:

ئاریز دارا حەفید

ئەبلۆدەری بەشی عەرەبی ڕوانگەی پەی:

میران حسین حسن

ژمێریاری پرۆژە:

ئیبراهیم حەسەن ئەحمەد

هاوکار لە نوسینەوەی راپۆرت:

م. ساکار عەزیز ڕەشید

٭- ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان (**PAY**) ڕێکخراوێکی ناحکومیی کوردستانییەو لە (٢٠١٣/١١/٢٨) بەفەرمی لە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان تۆمار کراوە و لە کانونی یەکەمی ساڵی ٢٠١٣ەوە دەستی بە چالاکیەکانی کردووە.

٭- پرۆژەی چاودێریی پەرلەمانی کوردستان: پرۆژەیەکە لە سەرەتای خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستانەوە دەستی پێ کردووە. ئێستاش بە هاوکاری سندوقی نیشتمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی (**NED**) ئەم پرۆژەیە جێبەجێ دەکات.

ناو ئینستیتوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان

ناونیشان: سلێمانی – رزگاری –بەرامبەر یاریگای یانەی وەرزشی ئاشتی

تەلەفۆن: 0096453320502 - 07701465733 - 07701564576

ئیمەیڵ: sarwary74@yahoo.com / payinstitute@gmail.com -

فەیسبوک: facebook.com/pay-institute

پێگەی ئەلکترۆنی: www.payied.org

مافی بلاوکردنەوەی ئەم راپۆرتە پارێزراوە بۆ ئینستیتوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان - ٢٠١٧

ئینستیتوتی پەی لە ٢٦ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٣ مۆڵەتی ژمارە (١٤٠٦) لە فەرمانگەی رێکخراوە نا حکومییەکاندا وەرگرتووە

ناوەرۆك

پێشەكی ٥
هەڵسەنگاندنێكی رەوشی پەرلەمان لە ماوەی ئەم خولەدا ٧
یەكەم: دەست پێكردنەوەی كۆبوونەوەكانی پەرلەمان ٧
دووەم: دانیشتنەكانی پەرلەمان.......... ٨
سێیەم: پرۆسەی یاسادانان.......... ٨
چوارەم: چاودێری حكومەت.......... ٩
پێنجەم: پەسەندكردنی بودجە.......... ١٠
شەشەم: درێژكردنەوەی خولی پەرلەمان.......... ١٠
حەوتەم: دەستلەكاركێشانەوەی ئەندامان.......... ١١
هەشتەم: رووداوەكانی پەرلەمان لە ٢٩ی تشرینی یەكەمی ٢٠١٧.......... ١٣
نۆیەم: كۆبوونەوەی پەرلەمان لەگەڵ كۆمسیۆن.......... ١٤
دەیەم: لیژنەكانی پەرلەمانی كوردستان.......... ١٥
پێشێلكارییەكانی پەرلەمان.......... ١٧
خشتەی (١) پوختەی كاری پەرلەمان لە ماوەی ئەم خولی گرێدانەدا.......... ١٩
ئە نجام.......... ٢٠
راسپاردەكان.......... ٢٣
پاشكۆ (١): پوختەی كاری پەرلەمان لە لە سەرەتای دەست بەكار بوونیەوە تا ئێستا.......... ٢٤
پاشكۆی (٢): راسپاردەكانی پەرلەمانی كوردستان سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم.......... ٢٥
پاشكۆی (٣): دەقی نامەكەی مەسعود بارزانی سەرۆكی هەرێمی كوردستان.......... ٢٦
پاشكۆی (٤): پەرلەمانی كوردستان وەڵامی بەغدادی دایەوە.......... ٢٧
پاشكۆی (٥): راگەیاندنی فراكسیۆنی بزوتنەوەی گۆڕان.......... ٣٠
پاشكۆی (٦): راگەیاندنی فراكسیۆنی یەكگرتووی ئیسلامی.......... ٣٢
پاشكۆی (٧): راگەیاندنی فراكسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی.......... ٣٣
پاشكۆی (٨): نامەی دەستلەكاركێشانەوەی سكرتێری پەرلەمان.......... ٣٤
پاشكۆی (٩): راگەیەنراوی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان.......... ٣٧
پاشكۆی (١٠): راگەیەنراوێك لە سەرۆكایەتی پەرلەمانەوە.......... ٣٨
پاشكۆی (١١): بەیاننامەی فراكسیۆنی یەكگرتوو لە پەرلەمانی كوردستان.......... ٣٩
پاشكۆی (١٢): راگەیەنراوی فراكسیونی بزوتنەوەی ئیسلامی.......... ٤١
پاشكۆی (١٣): خوێندنەوەیەكی یاسایی و سیاسی بۆ هەوڵەكانی پشت دانیشتنی پەرلەمان.......... ٤٢
پاشكۆی (١٤): پەرلەمانی كوردستان... كۆبوونەوە لە پێناو كۆبوونەوەدا.......... ٤٧
پاشكۆی (١٥): بەیاسایی كردنی بڕینی موچەی خەڵك لە ئەجێندای پەرلەماندا.......... ٤٩
پاشكۆی (١٦): پەرلەمان لە كودەتاكانی بەردەوامە.......... ٥٢
پاشكۆی (١٧): لە دانیشتنی داهاتوودا دەبێت سكرتێر بۆ پەرلەمان هەڵدەبژێردرێت.......... ٥٤
پاشكۆی (١٨): یاداشتی رێكخراوەكان سەبارەت بە پێشێلكارییە نایاساییەكانی هەنگاوەكانی هەڵبژاردن.......... ٥٥
پاشكۆی (١٩): هەنگاوە نایاساییەكانی پەرلەمان بۆ دواخستنی هەڵبژاردن ٥٩
پاشكۆی (٢٠): پێكهێنانی حكومەتێكی ئینتیقالی، پێویستیەكی قۆناغەكەیە.......... ٦٢
پاشكۆی (٢١): دیسانەوە... شكۆی پەرلەمان شكێنرا.......... ٦٥
پاشكۆی (٢٢): پەیامێكی بە پەلە لە سەرۆكی پەرلەمانی كوردستانەوە.......... ٦٧

پاشکۆی (٢٣): بەیاننامەی سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان لەسەر کۆبوونەوەی ٢٠١٧/٩/١٥ ی پەرلەمان.. ٦٨
پاشکۆی (٢٤): نامەی رونکردنەوەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی سەبارەت بە زۆر دەستلەکار کێشانەوەی.................................... ٦٩
پاشکۆی (٢٥): نامەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی بۆ سەرۆکی پەرلەمان سەبارەت بە زۆر دەستلەکار کێشانەوەی............................ ٧٠
پاشکۆی (٢٦): ئاڵوگۆڕی پەرلەمانتاران تا ئێستا لە لیژنەکان نەکراوە.. ٧١
پاشکۆی (٢٧): ناوی ئەندامان بەسەر سایتی فەرمی پەرلەماندا.. ٧٤
پاشکۆی (٢٨): تا ئێستاش لەسایتی فەرمی پەرلەماندا هەر فخرالدین قادر سکرتێری پەرلەمانە.. ٧٥
پاشکۆی (٢٩): تویتێکی پەرلەمانتار رابوون مەعروف باس لە ئەشکە نجەدانی خۆی دەکات لەنێو پەرلەماندا................................ ٧٦
پاشکۆی (٣٠): چەند وێنەیەکی ناو پەرلەمان لە شەوی پەلاماردانی لەلایەن هێرشبەرانەوە لە شەوی ٢٠١٧/١٠/٢٩............................ ٧٧

پێشەکی

لەئەنجامی کێشمەکێشی نێوان لایەنە سیاسیەکان و گوێنەگرتنیان لە داخوازی و داواکانی خەڵك و پەیوەست نەبوونیان بە یاساوە، پەرلەمانی کوردستان لە ٢٠١٥/١٠/١٢ دا پەکخراو رێگە بە سەرۆکی پەرلەمان نەدرا بگەڕێتەوە بۆ ئەنجامدانی کۆبوونەوەکان، ئەوەبوو ئەو رەوشە بۆ ماوەی نزیکەی دوو ساڵ بەردەوام بوو، تا لە ٢٠١٧/٩/١٥ دا بۆ جارێکی تر (بەبێ ئامادەبوونی سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان) پەرلەمان دەستی بە کۆبوونەوەکانی کردەوە.

هەرچەندە پەرلەمان کۆبوونەوەکانی دەستپێکردەوە، بەڵام لەشێوازی کار و دانیشتنەکانیدا کۆمەڵێك پێشێلی پەیرەو و یاسای کردووە، بەجۆرێکی تر دەتوانین بڵێین پەرلەمان دەستی بە کۆبوونەوەکانی کردۆتەوە نەك کارا بووبێتەوە.

ئەوەی لەم راپۆرتەدا خراوەتە روو، باس لەم خولەی پەرلەمان دەکات لە (١ ی ئازاری ٢٠١٧ تا ١٥ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٧)، کە بەشێکی ماوەی سستی پەرلەمانە بەبێ کۆبوونەوەو ماوەکەی تریشی باس لەو کۆبوونەوانە دەکات کە پەرلەمان کردوویەتی تا ئەو کاتەی تەمەنی خۆی بۆ دوو خولی گرێدان درێژ کردەوە.

تەمەنی پەرلەمان (بەپێی یاسا) لە ٢٠١٧/١١/٦ کۆتایی هاتبوو، بەڵام بە زۆرینەی دەنگی پەرلەمانتاران لە (٢٠١٧/١٠/٢٤) تەمەنی خۆی بۆ دوو خولی گرێدان (واتە ساڵێك) درێژ کردەوە.

بەداخەوە ئەوەی تێبینی دەکرێت لەوکاتەوەی کە هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستاندا دەکرێت (لە ساڵی ١٩٩٢)ەوە هیچ کام لە هەڵبژاردنەکان لەوادەی خۆیاندا نەکراون و بەردەوام بە بیانو و هۆکاری جیاجیاوە دواخراون، ئەمجارەشیان دووای ٢٦ ساڵ لە ئەزموونی دیموکراتی هەڵبژاردن دواخرا.

لەپێناو شرۆڤە کردنی ئەم رەوشەو چاودێریکردنی پەرلەمانی کوردستان وەك دەزگایەکی یاسایی و نیشتمانی، **ئینستیتوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان**، بەردەوامە لەسەر کاری چاودێریی کردنی خۆی، کە ئەمە دەیەمین راپۆرتیەتی بە هاوکاری سندوقی نیشتیمانی بۆ پاڵپشتی دیموکراسی (NED)ی ئەمریکی دەیخاتە بەر دەستتان، ئامانجی سەرەتا و کۆتاییمان ئەوەیە کە دەنگدەری کوردستان لە ئەدای نوێنەرەکانی ئاگادار بکەینەوەو ئەجێندای کرداریی لایەنە سیاسیەکان بخەینەڕوو و بەڵێنەکانی سەردەمی بانگەشەی هەڵبژاردنەکان وەبیر خەڵك بێنینەوەو بەڕای گشتی بڵێین پایە سەرەکیەکانی کارکردن وەك (یاسا دانان، چاودێری) لەو دەزگا نیشتیمانیەدا چۆن بەرێوەدەچن.

ئێمە لە **پەی** دەمانەوێت هاوکاری پەرلەمانتاران و سەرۆکایەتی پەرلەمان بین، ئەویش بەبڵاوکردنەوەی زانیاری روون و ورد لەسەر پەرلەمان و ئەدای ئەو دەزگایە بەدەنگدەری لایەنەکان، بۆ ئەوەی

پەرلـەمانتاری چـالاك لـە ناچـالاك جیـا بكرێتـەوە و فشـاریكی مـەدەنیش درووسـت بكـەین بـۆ سـەر ئـەو پەرلەمانتارانـەی كـە بەئـەركی خۆیـان وەك پێویسـت هەڵناسـتن. بـەكورتی ئـەو پرۆژەیـە ئامانجیـەتی پەرلەمانتار و دەنگدەر پێكەوە ببەستێتەوە و پەیوەندی نێوان رای گشتی و ئەو دەزگا نیشتیمانیە بـەهێز بكات. هەرچـەندە ئەنـدامانی پەرلـەمان لـە ئێسـتادا لـە دەرەوەی ئـیرادەی خۆیـان دەسـتیان بەسـتراوەو هیچیان پیٚ ناكرێت.

ئێمە لێرەدا رایدەگەیەنین كە سەرباری ئەوەی رێگریمان لیٚ دەكرێت، هـەروەك پێشـتریش ریگریمـان لیٚ كراوە، ئێستاش كە سـەرۆكایەتی پەرلـەمان و دامـەزراوە فەرمیـەكانی ئامـادەنین هـیچ زانیارییـەكمان پـیٚ بدەن، كە ئەمەش پێچەوانەی ئەو یاسایانەیە كە خودی پەرلەمان خۆی دەری كردوون، بەلاَم كاری خۆمان و پرۆژەكەمان راناگرین و بە پاڵپشـتی دۆسـتان و پەرۆشـانی دیموكراسـی لـە نـاوەوەو دەرەوەی هـەرێم و پەرلەمانتارە لێهاتووەكان درێژەی دەبێت و بەردەوامین لەسەر چاودێریی پەرلەمان و دەرخسـتنی خـەوش و كەموكورِییەكانی و دروستكردنی فشار لەسەر ئەو هێز و لایەنانەی نایانەوێت پەرلەمان بەراستی كارابێت و بە ئەركەكانی خۆی هەڵبستێت.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان

تشرینی دووەمی ٢٠١٧

هەڵسەنگاندنێکی ڕەوشی پەرلەمان
خولی پاییزەی ساڵی چوارەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان
(١ ی ئازاری ٢٠١٧ تا ١٥ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٧)

یەکەم: دەست پێکردنەوەی کۆبوونەوەکانی پەرلەمان

لە ئەنجامی ئەو کێشەو گرفتە کەڵەکەبووانەی هەبوون لە هەرێمدا، ئەقلیەتی سیاسیی باڵا دەست لە هەرێمی کوردستان کە نەیتوانی چارەسەریان بکات و دەرچەیەکیان بۆ بدۆزێتەوە، بۆ خۆدەربازکردن هانایان بۆ داخستنی پەرلەمان برد و ئەوەبوو لە ٢٠١٥/١٠/١٢ دا ڕێگریان لە سەرۆکی پەرلەمان کرد و پەرلەمانیان لەکار خست.

دووای ساڵێك و یانزە مانگ لە کلۆم کردنی دەرگەی هۆڵی کۆبوونەوەکانی، ڕۆژی ٢٠١٥/٩/١٥ پەرلەمان یەکەم کۆبوونەوەی نائاسایی خۆی ئەنجامدا، کە بەداخەوە کۆبوونەوەکە پڕ بوو لە کەموکوڕی و پێشێلی پەیرەوی ناوخۆ. هەر لە شێوازی داواکردنی کۆبوونەوەکەوە کە دەبوایە ئەو پەرلەمانتارانەی واژۆی داواکەیان بۆ کۆبوونەوەکە کردبوو یاداشتەکەیان ئاراستەی سەرۆکی پەرلەمان بکردایە کەچی پێشکەشی جێگری سەرۆکیان کرد، تا دەگات بە شێوازی بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەکەو گفتوگۆی نێو هۆڵ و پەسەندکردنی ڕاسپاردەکە، کۆمەڵێك مادەو برگەی پەیرەوی ناوخۆ پێشێلکران.

لەهەمان کاتدا هەرچەندە سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان ئێوارەی (٢٠١٧/٩/١٥) لە دووای تەواو بوونی کۆبونەوەکە لە بەیانێکدا نارەزاییان دەربڕی و پێشێلکارییە یاساییەکانی کۆبوونەوەکەیان وەك هەڵوێستێك خستە ڕوو، بەڵام درەنگ بوو، چونکە (٤٨) کاتژمێر بەر لە کۆبوونەوەکە جێگری سەرۆکی پەرلەمان ڕۆژی ٢٠١٧/٩/١٣ بانگهێشتی ئەندامانی کرد بۆ کۆبوونەوە و دانیشتنی نائاسایی، هەر لەو کاتەدا کە هەریەك لە (بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی) سەرقاڵی چۆنیەتی بەشداریکردن بوون لە کۆبوونەوەکە و لەگەڵ پارتی و یەکێتی لە دانوستاندندا بوون، دەبوایە هەر ئەو کاتە سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان بەپێی ئەو دەسەڵاتەی هەیانبوو بڕیاری بانگەشەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان ڕەت بکردایەتەوەو داوایان لە ئەندامان بکردایە کە کۆبوونەوەکە نایاساییە چونکە یاداشتەکە پێشکەش بەوان نەکراوە بۆیە بەشداری ئەو کۆبوونەوەیە نەکەن. هەر لانی کەم بەفەرمی نوسراوەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان ڕەت بکردایەتەوە، نەك دوای تەواو بوونی، ئەمەش کەموکوڕی و کەمتەرخەمی ئەوان دەردەخات لەهەمبەر بەڕێوەچوونی پرۆسەکەدا.

بۆیە کۆبوونەوەی پەرلەمان کاتێك گرنگ دەبوو کە بیتوانیایە کۆدەنگیەکی نیشتمانی لەنێوان هێز و لایەنە سیاسیەکاندا دروستبکات، بەڵام هەم شێوازی کۆبوونەوەکەو هەم کات و بابەتی کۆبوونەوەکەو هەم ئەو

ڕێكارانەی لەئەنجامدانیدا گیرانەبەر نەیانتوانی ئامانجەكە بپێكن. ئەمە لەكاتێكدا قسە لەسەر ئەوە دەكرا كە پەرلەمان مەرجەع بێت بۆ بڕیاردان لە ئەنجامدانی ڕاپرسی و دروستكردنی كۆدەنگی هەرێمی كوردستان. [(١)]

دووەم: دانیشتنەكانی پەرلەمان

ژ	ژمارەی دانیشتن	ڕۆژی دنیشتن	ژمارە برگەی كار
١	نائاسایی	٢٠١٧/٩/١٥	١
٢	١	٢٠١٧/٩/٢٣	٢
٣	٢	٢٠١٧/٩/٣٠	٤
٤	٣	٢٠١٧/١٠/٢٤	٥
٥	٤	٢٠١٧/١٠/٢٩	٣
٦	٥	٢٠١٧/١١/١٥	٤

سێیەم: پرۆسەی یاسادانان:

دەركردنی یاسا:

لەبەر ئەوەی پەرلەمان پەكی خرابوو، لەم خولەیدا كە لە ٢٠١٧/٩/١٥ دەستی بە دانیشتنەكانی كردەوە كەمترین كاری لەسەر دەركردنی یاساو بڕیارەكان كردووە، ئەو یاسایانەی پەسەندی كردوون ئەمانەن:

١-یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٧ ی یاسای درێژكردنەوەی خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمانی كوردستان عێراق.

٢-یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٧ ی یاسای دابەشكردنی دەسەڵاتەكانی سەرۆكایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەكانی هەرێم.

دەركردنی ڕاسپاردە:

١-ڕۆژی ٢٠١٧/٩/١٥ پەرلەمان ڕاسپاردەیەكی پێنج خاڵی دەركرد سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم و سەربەخۆیی كوردستان. [(٢)]

---

(١)- بڕوانە پاشكۆی ژمارە (٢)

(٢)- بڕوانە پاشكۆی ژمارە (١)

خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژە یاسا:

ژ	ناوی یاسا و بڕیار	مێژووی خوێندنەوەی یەکەمی پڕۆژەکە
١	پرۆژە یاسای ڕاگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە.	٢٠١٧/٩/٢٣
٢	لە پرۆژە یاسای کارکردن بە یاسای تیرۆردا.	٢٠١٧/٩/٢٣
٣	پرۆژە یاسای بەردەوام بوونی خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان–عێراق.	٢٠١٧/١٠/١٨
٤	پرۆژە یاسای (دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە گشتییەکانی هەرێم) بە پێی ماددەی (٧١) لە پەیرەوی ناخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە(١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو.	٢٩/١٠/٢٠١٧
٥	پڕۆژە بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوتی مووچەی فەرمانبەرانی هەرێم.	،٢٠١٧/٩/٣٠
٦	پڕۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (٨٧)ی ساڵی ١٩٧٩ی هەموارکراو لە هەرێم	٢٠١٧/١١/١٥
٧	پڕۆژە یاسای لێبووردنی گشتی لە هەرێمی کوردستان–عێراق.	٢٠١٧/١١/١٥

گفتوگۆی کراوە: یەکێك لەو شێوازانەی پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنەکانیدا گرتوویەتیە بەر گفتوگۆی کراوە بوو، کە لەو ماوەیەدا گفتوگۆی لەسەر چەند بابەتێك کردووە، لەوانە:

١–ڕۆژی ٢٠١٧/٩/٣٠ پەرلەمانی کوردستان لە گفتوگۆیەکی کراوەدا بڕیارەکانی حکومەتی فیدراڵ و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقی سەبارەت بەڕیفراندۆمی هەرێمی کوردستان ڕەتکردەوە. (١)

٢–ڕۆژی (٢٩/١٠/٢٠١٧) خوێندنەوەی نامەی بەڕێز (مەسعود بارزانی) سەرۆکی هەرێمی کوردستان کە ئاراستەی پەرلەمانی کوردستانی کردوە. (٢)

٣– ڕۆژی (٢٠١٧/١١/١٥) لەگفتوگۆیەکی کراوە کرا سەبارەت بە پڕۆژەی پێشنیازکراوی بودجەی حکومەتی فیدراڵیی عێراق بۆ ساڵی ٢٠١٨ و پشکی بودجەی هەرێم، سەرۆکایەتیی پەرلەمان پێشنیازیکرد گفتوگۆکە بەشێوەیەکی داخراو بێت و بەزۆرینەی دەنگ (٤٧ دەنگ بەرامبەر ٣١ دەنگ) ئەو پێشنیازە پەسندکراو دانیشتنەکە بووە داخراو.

چوارەم: چاودێری حکومەت:

لەبەر ئەوەی پێشتر پەرلەمان پەکی خرابوو، لەم دواییانەدا کە کۆبوونەوەکانیشی دەست پێکردۆتەوە، لەپرۆسەی چاودێری کردنی حکومەتدا هیچ چالاکییەکی نەبووەو پەرلەمان نەیتوانیوە بە ئەرکی خۆی هەڵبستێت. جگە لە چەند کۆبوونەوەیەك نەبێت کە حکومەت و پەرلەمان کردوویانەو کۆبوونەوەکانیش لەو چوارچێوەیەدابوون کە حکومەت ویستویەتی ئەجێندای خۆی لەڕێگەی پەرلەمانەوە جێبەجێ بکات، نەك پەرلەمان چاودێریی حکومەت بکات و لێی بپێچێتەوە. (٣)

---

(١)– بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢)

(٢)– بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٣)

(٣)– بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٤)

بۆنمونــه ڕۆژی ٢٠١٧/٩/٢٠ لــه کۆبوونەوەیەکــدا جێگــری ســەرۆکی پەرلــەمان و ســەرۆکی ســەرجەم فراکسـیۆنەکان و سـەرۆکی چـوار لیژنـەی (کاروبـاری یاسـایی، دارایـی و ئـابوری و وەبـەرهێنان، دەسـتپاکی، پشەسـازی و ووزە و سەرچـاوە سروشـتییەکان) کـە تـەنها گـۆڕان و کۆمـەڵ بەشـداریان نـەکرد. لەسـەر پاشەکەوتی مووچە لەگەڵ نوێنـەرانی حکومـەت کۆبوونـەوە، لەئەنجامـدا بەیاننامەیـەك بـەناوی سـەرۆکایەتی پەرلەمانەوە دەرکرا کە چوار خاڵی لەخۆ گرتبوو.[1]

پێنجەم: پەسەندکردنی بودجە:

لەپەسەندکردنی بودجەدا پەرلـەمان هـیچ ڕۆڵێکـی نـەبووەو لـەماوەی پێـنج سـاڵی ڕابـردوودا ئـەم خولـەی پەرلەمان بودجەی هیچکام لە ساڵەکانی (٢٠١٤، ٢٠١٥، ٢٠١٦، ٢٠١٧، ٢٠١٨)ی پەسەند نەکردووە.[2]

شەشەم: درێژکردنەوەی خولی پەرلەمان

لە ڕۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٤ دا هەروەك لە بڕگەی سێیەمی بەرنامـەی کـاری دانیشـتندا هـاتبوو، (پـڕۆژە یاسـای بەردەوامبوونی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان) خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراو هـەر لەهـەمان دانیشـتندا دووای یەك کاتژێر خوێندنەوەی دووەمیشی بۆ کراو پەسەند کرا.

ئەوەی تێبینی دەکرێت ئەم پڕۆژەیە لەلایەن هەردوو فراکسیۆنی یەکێتی و پـارتی ئامـادەکرابوو و هەنـدێك لە فراکسیۆنەکانی پێکهاتەکانیش پشتیوانیان لێ کرد. بەلام هەریەك لـە فراکسـیۆنەکانی (گـۆڕان، یـەکگرتوو، کۆمەڵ، بزوتنەوەی ئیسلامی، رافیدەین) بەم شێوازە لەگەڵ درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان نەبوون.

لەوانە کۆمەڵ و گۆڕان بایکۆتی کۆبونەوەی پەرلەمانیان کردو و پێشتر کۆمەڵ بریـار بـوو بەشـداری بکـات بەڵام بڕیارەکەیان گۆڕی و بەشـدارییان نـەکرد، ئەمـەش (نەجیبـە لـەتیف) پەرلـەمانتاری فراکسـیۆنی کۆمـەڵ ڕاگەیاند، پێشتر و لەکاتی بەردەوام بوونی کارەکانی کۆمیسیۆن لەبارەی هەڵبژاردن بڕیاریـان دابـوو بچـنە نـاو کۆبونەوەو لەوێ داکۆکی لە ئەنجامدانی هەڵبژاردن لە وادەی خۆی بکەن بـەڵام کـە کـار گەیشـتە ئێسـتە ئـەوا بایکۆتی کۆبونەوە دەکەن، وتیشی، فراکسیۆنەکەیان لەگەڵ درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلـەمان نیـەو ئێسـتاش کە کۆمیسیۆن کارەکانی لەبارەی هەڵبژاردنەوە ڕاگرتووە هەڵبژاردن ناکرێت ئـەوا ئـەوان بـایکۆتی کۆبونـەوەی درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان دەکەن.

فراکسیۆنی یەکگرتوی ئیسلامی کوردستانیش هەڵوێستی خۆی لەبارەی درێژ کردنەوەی تەمەنی پەرلەمانی کوردستان ڕاگەیاند و سەرۆکی فراکسیۆنەکەیان وتی، لەگەڵ درێژکردنەوەن تەنها بۆماوەی (٣ بۆ ٦)مانگ بـۆ

---

(١)- بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٩)

(٢)- ماوەی پێنج ساڵە پەرلەمانی کوردستان نە بودجەی پەسەند کردووە و نە ئاگاداری ئەوەشە ئەو بودجەیەی لەهەرێمدا هەیە چۆن خەرج دەکرێت.

ئەوەی لەو ماوەیەدا کۆمسیۆن ئامادەکاری بۆ هەڵبژاردن بکات. هەروەها جگە لەوانە (٣) لە ئەندامانی فراکسیۆنی (یەکێتی)ش بە ناوەکانی (گەشە دارا) و (قادر رەزگەیی) و (مەریەم سەمەد) کۆبوونەوەکەیان جێهێشت دووای ئەوەی کە دژ بە درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان بوون و کۆنگرەیەکی رۆژنامەنوسیان سازکرد.

شایەنی باسە ئەم شێوازی درێژکردنەوەی پەرلەمان پێشێلی یاسا و پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانە، پێشێلی یاسایە چونکە لە مادەی (٥١)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ دا هاتووە دەڵێت: "ماوەی پەرلەمان چوار ساڵە، لەیەکەم دانیشتنەوە دەستپێدەکات، لە دوا دانیشتنی ساڵی چوارەمدا کۆتایی دێت". بەڵام ئەوەی لەپەرلەمانی کوردستاندا دەگوزەرێت درێژکردنەوەی قەیرانەکان و بەردەوام بوونی گرفتەکان دەگەیەنێت و لێسەندنەوەی مافێکی سەرەتایی خەڵکە کە تەنها ئەو رۆژەیان هەیە رای خۆیان دەربڕن و بڕیاری خۆیان بدەن و دادگایی پارتە سیاسیەکان بکەن ئاخۆ تاچەند لەو بەڵێنانەی لەبانگەشەی هەڵبژاردندا پێیانداون جێبەجێیان کردووە. هەروەها دژ بە مادەی (٨)ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانە کە تەمەنی پەرلەمانی دیاری کردووە.

هەروەها لە یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠١٧ ی درێژکردنەوەی پەرلەماندا ناڕوونیەك هەیە کە لەمادەی (١)دا هاتووە: "خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان– عێراق، دوو خولی گرێدانی تر (دورتي الانعقاد) لەکاردا دەبێت لە بەرواری (٢٠١٧/١١/٦) وە". کە ئەمەش نا روونیەکی تیادایە و دیار نیە کە ماوەی درێژکردنەوەکە چەندە، نازانرێت دوو دەورە چەندە؟ ئایا (٨) مانگ یاخود (١٠) مانگ یا (١٢) مانگ دەکات، لەوە دەچێت مەبەستیش لەوە یاریکردن بێت بەکاتەکەوە.

حەوتەم: دەستلەکار کێشانەوەی ئەندامان

١-دەستلەکارکێشانەوەی سکرتێری پەرلەمان:

رۆژی ٢٠١٧/٩/٣٠ بەڕێز (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری پەرلەمان ویستی لە دانیشتنی پەرلەماندا ئامادەبێ و دەستلەکارکێشانەوەی خۆی پێشکەش بکات و بیخوێنێتەوە، بەڵام لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە رێگری لێ کرا، لەبەر ئەوەی لەکاتی چوونی بۆ هۆلی پەرلەمان بەسیفەتی ئەوەی سکرتێری فەرمیی پەرلەمانە، دەبوایە بچێتە شوێنی خۆی دەستلەکارکێشانەوەکەی پێشکەش بکات و سکرتێری کاتی بچێتەوە خوارەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی سکرتێری کاتی ئامادە نەبوو شوێنەکەی بەجێ بهێڵێ تا سکرتێری فەرمی بگەڕێتەوە بۆیە رێگریی لێ کرا. هەر بۆیە ناوبراو بەناچاری لەڕێگەی کۆنگرەیەکی رۆژنامەوانیدا نامەکەی پێشکەش کرد. پەرلەمانیش دواتر دەستلەکارکێشانەوەیان خستەڕوو و بەبێ ئەوەی لەبەرنامەی کاردا هەبێت و دەنگی لەسەر درا.

رۆژی چوارشـەمە (٢٠١٧/١٠/١٨) لـە کۆبوونـەوەی پەرلەمانـدا بڕیـاردرا (بێگـەرد تاڵـەبانی) کـە سـکرتێری کاتیی پەرلەمان بوو وەك سکرتێری هەمیشـەیی بـەردەوام بێـت، لەکۆبونەوەکـەدا کـە ٧١ ئەنـدامی پەرلـەمان بەشداربون , بێگـەرد تاڵـەبانی بـەدەنگی ٥٩ ئەنـدامی پەرلـەمان لەبەرامبـەر ١٢ دەنگـی سـپی وەك سـکرتێری پەرلەمان دیاری کرا. [1]

٢-لە دانیشتنی رۆژی ٢٠١٧/٩/٣٠ نامەی دەستلەکار کێشانەوەی پەرلەمانتار (فەرهاد حەمەسالح) ناسـراو بە فەرهاد سەنگاوی لەسەر لیستی یەکێتی دەنگی لەسەر درا. ئەمـە لەکاتێکـدا ئـەم بڕگەیـە نـە لـە بەرنامـەی کاردا هـەبوو و نـە نـاوبراو لـە دانیشـتنەکە ئامـادە بـوو و نـە (لـە ئێسـتادا) نامـەی دەستلەکارکێشانەوەیشـی پێشکەشـکردووە، بـەڵکو ئـەو نامەیـە چـوار سـاڵ لەمەوبـەر لەسـەروبەندی کاندیدکردنیـدا بـەبێ مێـژوو پێـی نوسراوەو ئێستا مێژووی (٢٠١٧/٩/٢٨)ی خراوەتە سەر و کاری پێکراوەو فەرهاد سەنگاوی پەرلەمانتاری پـێ لە پەرلەمان دەرکرا. [2]

٣-لــە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٧) پەرلــەمانتار (شــوان قــەلادزەیی) لــە ئــەنجامی روداوی ئۆتۆمبێـل گیـانی لەدەستدا.

٤-لە دوو دانیشتنی تردا دوو دوو ئەندام پەرلـەمانی تـر نامـەی دەستلەکارکێشـانەوەیان خرایـە بەرنامـەی کارەوەو پەسەند کراو دواتر شوێنیشیان پڕکرایەوە هەروەك لە خشتەی خوارەوەدا هاتووە:

ژ	ئەندام پەرلەمانی دەستلەکار کێشاوە	مێژووی دەستلەکارکێشانەوە	ئەو ئەندامەی شوێنی گرتۆتەوە	مێژووی شوێنگرتنەوە	فراکسیۆن
١	فەرهاد حەمە ساڵح سەنگاوی	٢٠١٧/٩/٣٠	گۆران مەحمود ئیسماعیل	٢٠١٧/١٠/١٨	یەکێتی
٢	فخرالدین قادر عارف	٢٠١٧/٩/٣٠	ئەیوب عەبدوڵا ئیسماعیل	٢٠١٧/١٠/١٨	کۆمەڵ
٣	بەیار تاهیر سەعید	٢٠١٧/٩/٢٣	عەلی عوسمان عەلی	٢٠١٧/١٠/١٨	پارتی
٤	گۆران ئازاد محمد	٢٠١٧/١٠/٢٩	مستەفا ئەحمەد حەمەد	٢٠١٧/١١/١٥	یەکێتی
٥	شوان قەلادزەیی	٢٠١٧/١٠/١٧	ئاری عەبدوللەتیف	٢٠١٧/١٢/١٧	بزوتنەوە

(١)- بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٥)
(٢)- بڕوانە پاشکۆکانی ژمارە (٢٤) و (٢٥).

هەشتەم: ڕووداوەکانی پەرلەمان لە ٢٩ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٧

لەرۆژی یەك شەممە ٢٩ی تشرینی یەکەمی ٢٠١٧ لەتەلاری پەرلەمانی کوردستان لەکاتژمێر ٢ی پاش نیوەرۆ کۆبونەوەی پەرلەمانی کوردستان دەستی پێکرد.

کۆبونەوەکە سێ تەوەری لەخۆگرتبوو، بەم شێوەیە (خوێندنەوەی نامەی مەسعود بارزانی، خوێندنەوە و پەسەندکردنی پرۆژە یاسایی دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە گشتیەکان، دەست لەکارکێشانەوەی پەرلەمانتار گۆران ئازاد لەفراکسیۆنی یەکێتی). دوای ئەوەی کۆبونەوەکە دەستی پێکرد پێشنیار کرا کۆبونەوەکە بەداخراوی بەرێوەبچێت، بۆئەمەش ٥٢ پەرلەمانتار لەگەڵ ئەوە بوون کۆبونەوە بەداخراوی بەرێوەبچێت، ٣٥ دەنگیش دژی ئەوەبوون، دوای خوێندنەوەی نامەکەی مەسعود بارزانی و خوێندنەوەی یەکەم بۆ پرۆژە یاسای دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم، بریار درا ماوەی یەك کاتژمێر مۆڵەت بدرێتە لیژنەی یاسایی تاوەکو راپۆرتی خۆی لەسەر ئامادە بکات، دواتر ماوەی یەك کاتژمێر و٣٠ خولەك کۆبونەوەکە دەستی پێکردوە واتە لەنزیك کاتژمێر ٤:٣٠ خولەك تاوەکو درەنگانی شەو کۆبونەوەکە بەردەوام بوو بۆ پەسەندکردنی.

لە کۆبوونەوەی ئەو رۆژەدا رەوشی پەرلەمان نائاسایی بوو و کۆمەلێك کێشەو گرفت هاتنەکایەوە، ژمارەیەك گەنج بەناوی چالاکوانی مەدەنی کە ژمارەیان ١٠ بۆ ١٥ کەس دەبوو بەباجی میوانی پەرلەمان هاتنە ژورەوە لەبەردەم باڵەخانەی پەرلەمان لەشوێنی کۆنگرە رۆژنامەوانیەکان وەستان، دوو کۆنگرەی رۆژنامەوانی ئەنجامدرا سەرەتا ئەویش فراکسیۆنی یەکگرتوو لەبارەی گۆرانکاریەکانی سەرۆکایەتی فراکسۆن، هەروەها کۆنگرەی رۆژنامەوانی فراکسیۆنی پارتی بۆ خوێندنەوەی بەیاننامەیەك لەسەر دەست لەکارکێشانەوەی بارزانی بەر لەدەستپێکردنی کۆبونەوەکە. دواتر (رابون مەعروف) وەك پەرلەمانتار لەکۆنگرەیەکی رۆژنامەوانیدا لەسەر نامەکەی بارزانی لێدوانی داو هەر لەوێ بەشێوەیەکی نەشیاو لەلایەن چەند کەسێکەوە بەبەرچاوی میدیاکانەوە هێرشی کرایە سەر.

دووای دەست پێکردنەوەی کۆبوونەوەی پەرلەمان، کەسانێك بەناوی خۆپیشاندەرەوە هێنرابوونە بەردەم پەرلەمان، سەر لە ئێوارە نزیك کاتژمێر (٥) هێشتا کۆبوونەوەکەی پەرلەمان تەواو نەببو، ئەو کەسانە هێرشیان کردە ناو پەرلەمان گەیشتنە بەردەمی باڵەخانەکە، سەرەتا پەلاماری رۆژنامەنوس و میدیاکارەکانیاندا، جگە لە سوکایەتی کردن بە میدیاکاران بەشێکی زۆر لە کامێراو مایك و کەلوپەلەکانیان شکاندن و دوو لە میدیاکارەکانی (NRT) و (KNN) بەناوەکانی (رێبوار کاکەیی) و (ساڵح هەرکی) کەوتنە بەر شالاوەکەو بریندار بوون. ئەوەی جێگەی سەرنج بوو زێرەڤانیەکان کاردانەوەیەکی بەپەلەیان نەبوو بۆ رێگری کردن لەخۆپێشاندەران و هیچ هێزێکی چالاکی مەدەنیش ئامادەنەبوون بۆ ئەوەی بەردەم دەرگای

پەرلەمان بگرن و رێگری بکەن لەهاتنەژوەرەوەیان (لەکاتێکدا لەگردبونەوەیەکی ئاسایی خوێندکاران بەبێ توندوتیژی بەرێوەدەچێ ژمارەیەك زۆر لەپۆلیسی چالاکی مەدەنی دەرگای پەرلەمان دەگرن).

دواجار هێزی ئەمنی زۆر هات بەڵام هیچ کەسێکیان رەوانەی دەرەوە نەکرد کە ئەمەش لەبەشێك لەگرتە ڤیدیۆیەکان دەردەکەوێ کە هێزە ئەمنیەکان و هێرش بەران بەیەکەوە دانیشتون و هیچ هەوڵێك نادەن رەوانەی دەرەوەی پەرلەمانیان بکەن. ژیانی رۆژنامەنوسان و پەرلەمانتاران و هەموو ئەوانەی لەناو پەرلەمان بوون خراپ بوو و سەرجەمیان لەمەترسی دابون، دەرگای دواوەی پەرلەمانیش لەلایەن خۆپێشاندەران گیرا بوو و هەر لەگەڵ رووداوەکانیش تەقەیەکی زۆر بەئاسمان کرا لەناو پەرلەمان و دەرگای دواوەی پەرلەمان.

چەند جارێك ئەوانەی هەڵیان کوتابوویە سەر پەرلەمان دەرگەی پەرلەمانیان شکاند و هاتنە ژوورەوە، هێرشبەران داوای پەرلەمانتار (رابوون مەعروف)یان دەکرد، ناوبراو لەژووری جێگری سەرۆکی پەرلەمان بوو و ژیانی لە مەترسیدابوو، گەیشتبووە ئاستێك هەندێك لە هێرشبەران گەیشتبوونە بەردەم دەرگای ژوورەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمان کە رابوون مەعروف تیا بوو، ئەم رەوشە تا کاتژمێر (١)ی شەو بەردەوام بوو و تا ئەو کاتەی بەشێوازێکی نهێنی (رابوون مەعروف) لەلایەن هێزێکەوە برایە دەرەوەی پەرلەمان، تا ئەو کاتەش پەرلەمانتاران و ئەوانەی لە ژوورەوە بوون گەمارۆدرابوون و وەك بارمتە مابوونەوە. لەمە بەدواوە هێزێکی زۆر هات و هێرشبەرەکانیان دوور خستەوەو ئینجا پەرلەمانتاران و ئەوانەی لەناو پەرلەمان بوون چوونە دەرەوە.

بەپێی قسەی خۆی کە بۆ کەناڵەکان دوا، رابوون مەعروف لە نێو حەرەمی پەرلەمان و لەژووری جێگری سەرۆکی پەرلەماندا لەلایەن چەند پەرلەمانتارێکی سەر بە پارتی و کەسانێکی نەناسراوەوە ئەشکەنجە دراوە.

نۆیەم: کۆبوونەوەی پەرلەمان لەگەڵ کۆمسیۆن:

لە کاتژمێر١٠ی رۆژی هەینی ١٣ی تشرینی یەکەمی٢٠١٧، لەتەلاری پەرلەمانی کوردستان بەمەبەستی گفتوگۆکردن لەسەر پرسی هەڵبژاردنەکان و یاسای هەڵبژاردن، ئەنجومەنی کۆمسیارانی هەرێمی کوردستان لەگەڵ سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکی فراکسیۆنەکانی ناوپەرلەمان کۆبوونەوە. ئەم کۆبونەوەیە بۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان، باس لەدواین ئامادەکاریەکانی کۆمسیۆن کرا، جێگەی ئاماژە بۆ کردنە لەم کۆبونەوەیەدا تەنها بزوتنەوەی گۆڕان بەشداری نەکردبوو.

لەو کۆبونەوەیەدا کۆمسیۆن باسی گلەیی و کێشەکانیان کرد، باسیان لەوە کرد هەندێك لە پێداویستیەکانیان وەکو پێویست بۆ دابین نەکراوە، پەرلەمانی کوردستان لەبەر ئەوەی لە دووساڵی رابردوو پەکخراوە نەیتوانیوە چاودێریێکی راستەقینە بێت بەسەر کارەکانی ئەوان و هەماهەنگی لەگەڵ نەکردووە.

سەبارەت بە بەڕێوەچونی پرۆسەی هەڵبژاردن، پەرلەمانی کوردستان چەند پرسیارێکی وردی هەبوو، کە ئاراستەی کۆمسیۆن کردوو، ئەوانەش پەیوەندی هەبوو بە ئەنجامدانی پرۆسەی هەڵبژاردن لە ناوچە دابڕێندراوەکان و تۆماری ناوی دەنگدەران و کێشەی کاندید بۆ سەرۆکی هەرێم.

لەم بارەیەوە (**سلێمان مستەفا**) جێگری سەرۆکی کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی هەرێمی کوردستان بۆ رۆژنامەنوسان رایگەیاند : کۆبونەوەی ئەمڕۆی لەسەر داوای فەرمی پەرلەمان بووە، میوانداری ئەنجومەنی کۆمسیارانیان کرد، سەرۆکایەتی پەرلەمان و فراکسیۆنەکان ژمارەیەك پرسیاریان ئاراستە کردین ئێمەش وەڵاممان دایەوە، لەبەر رۆشنایی وەڵامی پرسیارەکانی ئەنجومەنی کۆمسیاران و رەوشی هەرێمی کوردستان لە دانیشتنی داهاتوی پەرلەمانی کوردستان بڕیارێك لەبارەی هەڵبژاردن پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم دەدات.

ئەوەبوو لە ئەنجامدا لە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٨) کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردن و راپرسی بەبڕیارێك رێکارەکانی هەڵبژاردنیان هەڵپەسارد و لەئەنجامدا هەلبژاردنەکان دواخران.

دەیەم: لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستان

پەرلەمانی کوردستان لە (٢٢) لیژنەی جیاجیا پێکهاتووە، کە بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان لە ماددەی (٣٧) باسی پێکهێنانی لیژنەکان دەکات و پەرلەمانتار بەپێی ئارەزووی خۆی و پسپۆڕییەکەی بەشداری ئەم لیژنانە دەکات. هەر لیژنەیەکیش نابێت لە (٥) ئەندام کەمتر پێکهاتبێت و لە (١١) ئەندامیش زیاتر بێت، کاری ئەم لیژنانە بەدواداچوونە بۆ پرۆژە و کارەکانی حکومەت و چوونە ناو خەڵکی بەمەبەستی ئاگاداربوون لە کێشەکانیان.

١- ئاڵوگۆڕی ئەندامان لە لیژنەکان:

ا–رۆژی ٢٠١٧/٩/٣٠، دەستلەکارکێشانەوەی پەرلەمانتار (گۆران ئازاد) لەلیژنەی یاسایی و دەستلەکارکێشانەوەی پەرلەمانتار (د.رێواز فایەق) لەلیژنەی پشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتییەکان بەجیا خرانە دەنگدانەوەو بەزۆرینەی دەنگ پەسندکران و هەروەها بەزۆرینەی دەنگیش زیادکردنی پەرلەمانتار (د.رێواز فایەق) بۆ لیژنەی یاسایی پەسندکرا.

ب–رۆژی ٢٠١٧/١١/١٥ ئەندامی پەرلەمان (ئاری محەمەد هەرسین) لە لیژنەی (کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانییانی جینۆساید و زیندانیانی سیاسی) دەستی لەکار کێشایەوەو دەنگی لەسەر درا.

لیژنەکانی پەرلەمان لەم خولی گرێدانەدا بەهۆی پەك کەوتنی پەرلەمانەوە بە ئەرکی سەرشانیان هەڵنەساون، کە پوختەی کارەکانیان لەم خولی گرێدانەدا ئەمانەن:

٢- کۆبوونەوەی لیژنەکانی پەرلەمان:

بەهۆی ئەوەی بە نوسراوی ژمارە (٤٥٢/٤/٤) ی بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوانی پەرلەمان و لەسەر داوای جێگری سەرۆکی پەرلەمان لە (٢٠١٧/٢/٢٧) کە ئاراستەی ئینستتیۆتی پەی و سەرجەم ئەندامانی پەرلەمان کراوە، تیایدا هاتووە کە نابێت هیچ زانیارییەك بە فەرمی لەلایەن پەرلەمانەوە بدرێت بە رێکخراوەکەمان، هەر بۆیە بەپێی هەواڵی سایتی فەرمی پەرلەمان لە ماوەی شەش مانگدا لە (٢٢) لیژنە تەنها (٧) لیژنە کۆبوونەوەیان کردووە کە ئەمانەن:

- لیژنەی کشتوکاڵ (٢) کۆبوونەوە.
- لیژنەی یاسایی (٦) کۆبوونەوە.
- لیژنەی داکۆکی لە مافی ئافرەت (١) کۆبوونەوە.
- لیژنەی دارایی (١) کۆبوونەوە.
- لیژنەی رۆشنبیری (١) کۆبوونەوە.
- لیژنەی بەکاربەر (١) کۆبوونەوە.
- لیژنەی تەندروستی (١) کۆبوونەوە.
- هەروەها لە رۆژی ٢٠١٧/٩/١٨ لە کۆبوونەوەیەکدا جێگری سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی سەرجەم فراکسیۆنەکان و سەرۆکی چوار لیژنەی (کاروباری یاسایی، دارایی و ئابوری و وەبەرهێنان، دەستپاکی، پشەسازی و ووزە و سەرچاوە سروشتییەکان) کە تەنها گۆڕان و کۆمەڵ بەشداریان نەکرد. لەسەر پاشەکەوتی مووچە کۆبوونەوە.
- رۆژی ٢٠١٧/١١/١٥ جێگری سەرۆکی پەرلەمان لەگەڵ سەرۆکی لیژنەکان کۆبوویەوە.

٣- نوسینی راپۆرت لەسەر پرۆژە یاساکان:

تا ئێستا (٢٢٦) پرۆژە یاساو بڕیار پێشکەش بە پەرلەمان کراون، لەوانە (١٦٢) پرۆژە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوەو ئاراستەی ئەندامان و لیژنە پەیوەندیدارەکان کراون، (٧١) پرۆژەش هێشتا خوێندنەوەیان بۆ نەکراوە. لە کۆی ئەو پرۆژانە لەتەمەنی خولی چوارەمی پەرلەماندا کە سێ ساڵە تا ئێستا تەنها (٢٠) یاسا و (٧) بڕیار پەسەند کراون و ئەوانەی تر وەك خۆیان ماونەتەوە. لەماوەی ئەو بەناو (خولی پایزەی ٢٠١٧)دا بەپێی سایتی پەرلەمان هیچ لیژنەیەك راپۆرتی نەنوسیووە لەسەر پرۆژە یاساکان کە ئاراستەیان کراوە.

پێشێلکارییەکانی پەرلەمان

١-لە بانگهێشتی پەرلەمانتاران بۆ کۆبوونەوەو دانانی بەرنامەی کاردا پێشێلی پەیرەوی کردوە، لە یەکەم کۆبوونەوەوە کە لە (٢٠١٧/٩/١٥) بەڕێوەچوو، دەبوایە ئەو پەرلەمانتارانەی واژۆی داواکەیان بۆ کۆبوونەوەکە کردبوو یاداشتەکەیان ئاراستەی سەرۆکی پەرلەمان بکردایە کەچی پێشکەشی جێگری سەرۆکیان کرد، ئەمەش پێچەوانەی پەیرەوی ناوخۆیە، چونکە لە کۆی (٣) لە ئەندامانی دەستەی سەرۆکایەتی تەنها یەك دانەیان (جێگر) بڕیاری کۆبوونەوەکەیدا بەبێ ئەوەی سەرۆك و سکرتێر ئامادەبن یا ئاگادار بن.

٢-زۆرینەی کۆبوونەوەکانی پەرلەمان بەرنامەی کار ڕانەگەیەندراوە، یاخود ئەگەر ڕاشگەیەندرابێت تەنا کاتژمێرێك بەر لەکۆبوونەوەکان ئەندامان بە فەرمی ئاگادار کراونەتەوە، ئەمە لەکاتێکدا بەپێی پەیرەو دەبێت (٤٨) کاتژمێر بەر لە کۆبوونەوەکە ئەندامان لە بەرنامەی کار ئاگادار بکرێنەوە.

٣-لە هەندێك لە کۆبوونەوەکان بەرنامەی کار لە ئەندامان شاردراوەتەوە، بۆ نمونە بەرنامەی کاری ڕۆژی (٢٠١٧/٩/٣٠) کە دەستلەکار کێشانەوەی (فەرهاد سەنگاوی) خرابووە بەرنامەی کارەوە، هەروەها لە کۆبوونەوەی ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/١٨) کە دواتر کۆبوونەوەکە دواخرا. شایانی باسە بەرنامەی کاری کۆبوونەوەکە لە سایتەکەش دانەنراوەو تەنانەت لەو هەواڵەش کە لە سایتەکەدا لەسەر کۆبوونەوەی ئەو ڕۆژە بلاوکراوەتەوە باس لەوە نەکراوە کە بەرنامەی کار دەستلەکارکێشانەوەی فەرهاد سەنگاوی تیادابێت. (١)

٤-لە کۆبوونەوەی ڕۆژی (٢٠١٧/٩/٣٠)دا ڕێگە نەدرا (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری پەرلەمان بچێتە هۆڵی پەرلەمانەوەو لە شوێنی خۆی (وەك سکرتێر) نامەی دەستلەکارکێشانەوەکەی پێشکەش بکات.

٥-ڕۆژی (٢٠١٧/٩/٣٠) نامەی دەستلەکار کێشانەوەی (فەرهاد سەنگاوی) خرایە بەرنامەی کارەوەو دەنگیشی لەسەر دراو لە پەرلەمان دوور خرایەوە، بەبێ ئەوەی ناوبراو نامەی دەستلەکارکێشانەوەی پێشکەشکردبێت یا ئاگادار بێت یا لە کۆبوونەوەکە ئامادە بێت. (٢)

٦-بەشی زۆریی کۆبوونەوەکان کران بە داخراو، دوور لە چاوی ڕاگەیاندن و جەماوەری کوردستان، بەبێ ئەوەی هیچ بابەتێکی هەستیاریش هەبێت کە بەپێی پەیرەو شایەنی ئەوەبێت بڕیاری داخستنی کۆبوونەوەکە بدرێت.

٧-لە بەشێك لە کۆبوونەوەکان ڕێگە بە ئەندامانیش نەدراوە کە بیروڕای خۆیان دەربڕن، هەر بۆیە لە کۆبوونەوەی ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٤) کە تایبەت بوو بە درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان هەندێك لە ئەندامان

---

(١)- بڕوانە هەواڵی دانیشتنەکە لە ماڵپەڕی پەرلەمان کە ئەمە لینکەکەیەتی:
http://www.perleman.org/Default.aspx?page=article&id=23513&l=3

(٢)- بڕوانە پاشکۆکانی ژمارە (٢٤) و (٢٥).

کۆبوونەوەکانیان جێهێشت و لەدەرەوەی هۆڵ لەڕێگەی کەناڵەکانی ڕاگەیاندنەوە بیروڕای خۆیان دەربڕی، کە ئەم ڕێگە نەدانەش پێچەوانەی پەیرەوە.

٨-لەهەندێك لە کۆبوونەوەکاندا لەیەك دانیشتندا پرۆژەی یاسا خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوەو لەهەمان کات و کۆبوونەوەدا خوێندنەوەی دووەمی بۆ کراوەو پەسەندیش کراوە، ئەمەش پێچەوانەی پەیرەوە. بۆ نمونە لە دانیشتنەکانی ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٤) لە پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان و ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٩) لە پرۆژە یاسای دابەشکردنی دەسەلاتەکانی سەرۆکی هەرێم.

٩-لەنێو حەرەمی پەرلەماندا پەلاماری پەرلەمانتار دراوە، وەك پەلاماردانی پەرلەمانتار (ڕابوون مەعروف) لە ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٩)دا، کە ئەمەش پێچەوانەی پەیرەوە.

١٠-پەلاماردانی پەرلەمان لەلایەن کەسانێکەوە لە ڕۆژی (٢٠١٧/١٠/٢٩) کە هاندرابن و ئاسانکارییان بۆ کرا لە چوونە ناو پەرلەمانەوە، ئەمەش شکاندنی حەرەمی پەرلەمان بوو.

١١-هەندێك پەرلەمانتار لە لیژنەکانیان دەستیان لەکار کێشاوەتەوە بەبێ ئەوەی جێگەکانیان پڕبکرێتەوەو ناویان لە لیژنەکان هەر ماوە. [١]

١٢-ئەو لیژنانەی گۆڕانکاریشیان تیادا کراوە، ناوی ئەندامەکانی لەسەر وێبسایتەکە دانەنراوە. [٢]

١٣-ئەو ئەندام پەرلەمانانەی کە تازە چوونەتە پەرلەمانەوە ناویان لەسەر لیستی فراکسیۆنەکانیان دانەنراوە لە سایتەکەدا. [٣]

---

(١)- بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٦)

(٢)- بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٦)

(٣)- بڕوانە پاشکۆی ژمارە (٢٧)

خشتەی (١)

پوختەی کاری پەرلەمان لە ماوەی ئەم خولی گرێدانەدا

(١ ی ئازاری ٢٠١٧ تا ١٥ ی تشرینی دووەمی ٢٠١٧)

ژ	ناونیشان	ژمارە
١	ژمارەی دانیشتنەکانی پەرلەمان	٦
٢	ژمارەی بڕگەی کار	١٩
٣	ژمارەی پرۆژە یاسا کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە لە خولی پایزەی ساڵی ٢٠١٧	٧
٤	ژمارەی یاسای پەسەند کراو	٢
٥	ژمارەی بڕیاری پەسەند کراو	٠
٦	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران کە لەلایەن ئەندامانەوە داواکراون لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبن	٠
٧	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر داوای ئەندامان لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبوون	٠
٨	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران کە لەلایەن ئەندامانەوە داواکرابوون بۆ هۆڵی پەرلەمان بەڵام ئامادە نەبوون	٠
٩	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر داوای خۆیان لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبوون	٠
١٠	ژمارەی لێپرسینەوە (استجواب) ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران	٠
١١	ژمارەی کۆبوونەوەی لیژنەکان	١٣
١٢	ژمارەی راپۆرتی لیژنەکان لەسەر پرۆژە یاسا نوسراوە لە خولی پایزەی ساڵی ٢٠١٧	٢
١٣	ژمارەی راپۆرتی لیژنەکان لەسەر پرۆژە یاساکان کە پێویست بوو بنوسرێ و نەنوسراوە	٢٦٠
١٤	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە ئاراستەی حکومەت کراوە	٠
١٥	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە وەڵامدراوەتەوە	٠
١٦	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە وەڵام نەدراوەتەوە	٠

ئەنجام

یەك: لە ماوەی ئەم خولی گرێدانەدا تەنها (٥) دانیشتنی پەرلەمان کراوە. کە ئەمەش لەگەڵ کاری پەرلەمانیدا ناگونجێت.

دوو: خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان تا کاتی ئامادەکردنی ئەم راپۆرتە، کە زیاد لە چوار ساڵ دەبێت، تەنها (٢٠) یاسا و (٧) بڕیاری دەرکردووە، سەرەڕای ئەوەی کە خوێندنەوەی یەکەم بۆ (١٦٢) پرۆژە یاسا کراوە.

سێ: تا ئێستاشی لەگەڵدابێت پەرلەمان نەیتوانیوە بەدواداچوون و لێپرسینەوە سەبارەت بە شێوازی فرۆشتن و داهاتی نەوت بکات و وردەکاریی گرێبەستەکانی نەخراوەتە بەردەست.[1] هەرچەندە پەرلەمان (یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٥ یاسای سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان) پەسەند کرد، بەڵام حکومەت بێ ئەوەی گوێ لەپەرلەمان بگرێت بە ئارەزووی خۆی دوور لە یاسا هەنگاوی ناوە. پەرلەمان نەیتوانی لە حکومەت بپرسێتەوە کە ئایا ئێوە موچەی فەرمانبەرانتان لە پارەی نەوت داوە یا قەرزتان کردووە؟ ئەگەر لە پارەی نەوتان داوە ئەی ئەو قەرزەتان بۆچی کردووە؟ ئەگەر لە پارەی قەرزیش داوتانە ئەی پارەی نەوتەکەتان چی لێ کردووە؟

چوار: هیچ وەزیرێك بەمەبەستی لێپێچینەوە بانگهێشتی پەرلەمان نەکراوەو لە پەرلەمان ئامادە نەبووە.[2]

پێنج: تا ئێستا لیژنە پەیوەندارەکانی پەرلەمان وەك پێویست بە ئەدای کاری خۆیان لە چاودێری حکومەت هەڵنەساون و بەدواداچوونی پێویستیان بۆ ئەو پرۆژانە نەکردووە کە بودجەیان بۆ دابینکرابوو لە ساڵانی رابردوو و تا ئێستاش بەردەوامن، هەرچەندە پێویستە دیوانی چاودێرییش بەدواداچوون بکات.

---

[1] لە مادەی (٤٢) لە پەیڕەوی ناوخۆدا هاتووە:

١- لیژنە بەردەوامەکان مافیان هەیە لەرێگەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانەوە، داوا لە فەرمانگەی فەرمی و رێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکان بکەن کەوا ئەو زانیارییانەی پێویستیانە بۆ باسکردنی ئەو بابەتانەی خراونەتە روو، پێشکەشیان بکرێت.

٢- ئەگەر ئەو لایەنانەی لەبڕگەی سەرەوە باسکراون خۆیان گرت لە پێدانی زانیاری داواکراو بە لیژنە بەردەوامەکان ئەو کاتە لە رێگەی سەرۆکی پەرلەمان سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی لێ ئاگادار دەکرێتەوەو لە حالەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکە لەماوەی پازدە رۆژدا بابەتەکە دەخرێتە بەر دەستی پەرلەمان بۆ ئەوەی تێڕوانینی بۆ بکات.

[2] لەمادەی (٦٩) لە پەیڕەوی ناوخۆدا هاتووە:

١- هەر ئەندامێك ویستی ئەندامێکی دەسەڵاتی جێبەجێکردن بپرسێنێت ئەوا پرساندنەکە بە شێوەیەکی نوسراو ئاراستە دەکات.

٢- سەرۆکی پەرلەمان پرساندنەکە دەگەیەنێتە دەسەڵاتی جێبەجێکردن پاش دانانی لە کارنامەی یەکەم دانیشتنی دوای پێڕاگەیاندنی و کاتی گفتوگۆکردنی پاش هەفتەیەك دیاری دەکات تەنها ئەگەر پەرلەمان پەلەی بوو ئەندامی دەسەڵاتی جێبەجێکردنیش رازی بوو.

شەش: لە کۆی ئەو پرۆژانەی ئاراستەی لیژنەکانی پەرلەمان کراون کە بە تێکڕای پرۆژەکان لای سەرجەم لیژنەکان، (٣٦٢) پرۆژەن کە پێویستە لیژنەکان راپۆرتیان لەسەر بنوسن، بەڵام تەنها (١٢٣) راپۆرت لە لایەن کۆی لیژنەکانەوە نوسراون. واتە (٢٤١) راپۆرت هێشتا نەنوسراون. ئەمەش پێچەوانەی پەیڕەوی ناوخۆیە.[1]

حەوت: لە ماوەی ئەم خولی گرێدانەدا لە کۆی (٢٢) لیژنە تەنها (٧) لیژنە کۆبوونەوەیان ئەنجامداوە. ئەگەر بارودۆخی پەرلەمان ئاسایی بوایە دەبووایە لیژنەکان بەلایەنی کەمەوە هەفتەی جارێك کۆبوونەوەی خۆیان ئەنجام بدایە.

هەشت: وەك تێبینی دەکرێت رۆڵی پەرلەمان لە گۆڕەپانی سیاسیی هەرێمی کوردستاندا لەبەرچاو ناگیرێت و لە رووداوە گرنگ و چارەنوسسازەکاندا پەرلەمان پەراوێز دەخرێت، هەرچەندە بەپێی بڕیاری ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٠٥) دەبێت سەرکردایەتی سیاسی کوردستان بۆ بڕیارە چارەنوس سازەکانی بۆ پەرلەمان بگەڕێتەوە، بەڵام ئەوە نابینرێت. بۆ نمونە لە پرسەکانی ریفراندۆم، کەرکوك، گفتوگۆ لەگەڵ ناوەند، کێشەکانی خورماتوو، گرفتی مووچەو بودجە، خۆپیشاندانەکانی خەلکی کوردستان و چەندان پرسی گرنگی تر.

نۆ: دەستەی (مافی مرۆڤ) لە (٢٠١٧/١/١٧)ەوە ماوەی سەرۆکەکەی بەسەر چووەو کە لەم خولەدا دەبوایە بەپێی یاسا چارەسەرییان بۆ بکرێت، بەڵام هیچ رێو شوێنێك نەگیراوەتەبەر و ئەمەش پێشێلی یاساکانە.

دە: دەستەی (دەستپاکی) ماوەی سەرۆکەکەی لە (٢٠١٧/٥/١٣)ەوە بەسەر چووە. کە لەم خولەدا دەبوایە بەپێی یاسا چارەسەرییان بۆ بکرێت، بەڵام هیچ رێو شوێنێك نەگیراوەتەبەر و ئەمەش پێشێلی یاساکانە.

یانزە: لەم خولەدا زۆرترین پێشێلی پەیرەوی ناوخۆ کراوە.

دووانزە: مەبەستی هێزە سیاسیەکان لە کاراکردنەوەی پەرلەمان لەوکاتەدا درێژ کردنەوەی تەمەنی پەرلەمان و ئەنجام نەدانی هەڵبژاردنە.

سیانزە: پەیامی هیچ کام لە حزبە سیاسیەکان لەگەڵ کردارەکانیاندا وێك نایەتەوە.

چواردە: پەککستنی پەرلەمان کاریگەریی نەرێنی و خراپی لەسەر دامودەزگاو دامەزراوە فەرمیەکانی تریش کردووە، بۆ نمونە وەك دەستەکانی (مافی مرۆڤ) و (دیوانی چاودێری) و (دەستەی نەزاهە) و (کۆمسیۆنی هەڵبژاردن) و ئیش و کارەکانی ئەوانیش زۆربەی وەستاوەو وەك پێویست بەڕێوە ناچێت.

[1] لە برگەی (٤) لە مادەی (٧١)ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە:راپۆرتێکی هاوبەش لەهەردوو لیژنەکەوە بەرز دەکرێتەوە دووای دارشتنی لەلایەن لیژنەی یاساوە ئەویش دوای (١٠) رۆژ لەمێژووی هاتنی بۆ هەردوو لیژنەکە، ئەگەر داوایان لێنەکرێ کە بەشێوەیەکی بەپەلە سەیری بکەن، لەوکاتەشدا لەماوەی (٥) رۆژدا پێشکەش دەکرێ.

پانزە: لیژنەکانی پەرلەمان لەماوەی ئەم خولی گرێدانەدا هیچ بەدواداچوون و کۆبوونەوەیەکی ئەوتۆیان نەکردووەو راپۆرتیان لەسەر پرۆژە یاساکانیش نەنوسیوەو بە ئەرکی خۆیان هەڵنەساون. ئەمەش دەرەنجامی پەککەوتنی پەرلەمانە، چونکە کە پەرلەمان وەك دامەزراوە بوونی نەبێت لیژنەکانیش ئۆتۆماتیکی بونیان نابێت.

شانزە: جێبەجێ نەکردنی یاساو بڕیار و راسپاردەکانی پەرلەمان لەلایەن دەسەڵاتی جێبەجێ کردنەوە.

حەڤدە: پێشێلی یاسا کراوەو رێگری و سوکایەتی و هێرش کراوەتە سەر پەرلەمانتاران، لەوانە رۆژی (٢٠١٧/٨/٢٠) لە شەقلاوە سوکایەتی بە پەرلەمانتار (د.بەهار مەحمود) کراو هەر رۆژی (٢٠١٧/٨/٢٠) پەرلەمانتار (فەرهاد سەنگاوی) لەلایەن چەند چەکدارێکی نەناسراوەوە لە شاری سلێمانی رفێنراو سوکایەتی پێ کراو ئەشکەنجە درا. لە رۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٩ لەنێو حەرەمی پەرلەمان پەلاماری پەرلەمانتار رابوون مەعروف دراو سوکایەتی پێ کراو ئەشکەنجە درا.

راسپاردەکان

١-پێویستە هەڵبژاردن لە کات و ساتی خۆیدا ئەنجام بدرێت و بۆ رای خەلك بگەڕێنەوەو پەرلەمانێکی نویێ هەڵبژێرن و حکومەتێکی تازە پێك بهێنن.

٢-پێویستە پەرلەمان وادەی تەواو بوونی پەرلەمان بە مێژووی رۆژ دیاری بکات نەك بە وەرزی گرێدانی خول چونکە ئەمە ئیجتیهادی جیاجیای لەسەرە، و بەهەماهەنگی لەگەل حکومەت و کۆمسیۆن رۆژی هەلبژاردن دیاری بکەن.

٣-ئەو پێشێلکاریانەی لەپەیرەودا کراوە رابگیرێن و دووبارە نەکرێنەوەو پەیرەو جێبەجێ بکرێت.

٤-کۆبوونەوەکانی پەرلەمان بە کراوەیی بن و لە کەنالەکانی راگەیاندنەوە پەخش بکرێن بۆ ئەوەی خەڵك ئاگاداری ئەدای نوێنەرەکانیان بن.

٥-پەرلەمان حکومەت ناچار بکات شەفاف بێت لە بواری داهات و بودجەو فرۆشتنی نەوتدا.

٦-پەرلەمان کۆمسیۆن ناچار بکات تۆماری دەنگدەران پاك بکەنەوەو لایەن و وەزارەتە پەیوەندارەکانیش مولزەم بکەن کە هاوکاریان بن.

٧-پەرلەمانتارانی فراکسیۆنە جیاوازەکان هەم لە پاشکۆیەتی ئەجێندای ناراستی حزبەکانیان و هەم سیاسەتی شکستخواردووی حکومەت دوور بکەونەوەو بە ئەرکی چاودێریی خۆیان هەلبستن.

پاشکۆ (١)

پوختەی کاری پەرلەمان لە لە سەرەتای دەست بەکار بوونیەوە تا ئێستا

(٢٠١٣/١١/٦-٢٠١٧/١١/١٥)

ژ	ناونیشان	ژمارە
١	ژمارەی دانیشتنەکانی پەرلەمان	٧٦
٢	ژمارەی بڕگەی کار	٢١٩
٣	ژمارەی بڕگەی کار/ جێبەجێکراو	١٣٦
٤	ژمارەی بڕگەی کار/ جێبەجێ نەکراو	٨٣
٥	ژمارەی پرۆژە یاسا کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە لەسەرەتای دەستبەکار بوونی پەرلەمانەوە	١٦٢
٦	ژمارەی یاسای پەسەند کراو	٢٠
٧	ژمارەی بڕیاری پەسەند کراو	٧
٨	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران کە لەلایەن ئەندامانەوە داواکراون لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبن	٣٢
٩	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر داوای ئەندامان لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبوون	١٣
١٠	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران کە لەلایەن ئەندامانەوە داواکرابوون بۆ هۆڵی پەرلەمان، بەڵام ئامادە نەبوون	١٩
١١	ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر داوای خۆیان لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەبوون	٢
١٢	ژمارەی لێپرسینەوە (استجواب) ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران	٠
١٣	ژمارەی کۆبوونەوەی لیژنەکان	٤١٥
١٤	ژمارەی راپۆرتی لیژنەکان لەسەر پرۆژە یاسا نوسراوە لەسەرەتای دەست بەکار بوونی پەرلەمانەوە تا ئێستا	١٢٣
١٥	ژمارەی راپۆرتی لیژنەکان لەسەر پرۆژە یاسا کە نەنوسراوە	٢٦٠
١٦	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە ئاراستەی حکومەت کراوە	٤٤٣
١٧	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە وەڵامدراوەتەوە	٣١١
١٨	ژمارەی پرسیاری ئەندامان کە وەڵام نەدراوەتەوە	١٣٢
١٩	ژمارەی ئامادە نەبوونی ئەندامان لە کۆبوونەوەکان (لە کۆبوونەوەکانی ئەم دواییانەدا رێژەی غیاباتی ئەندامانمان دەست نەکەوتووە بۆیە هەر ژمارە کۆنەکەیە)	٩٧٠

پاشكۆی (٢)

راسپاردەكانی پەرلەمانی كوردستان سەبارەت بە پرسی ریفراندۆم

یەكەم: پەرلەمانی كوردستان كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی رادەسپێرێت كەرۆژی دووشەممە رێكەوتی (٢٠١٧/٠٩/٢٥) لەهەرێمی كوردستان و سەرجەم ناوچە كوردستانییەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی كوردستان ئەنجام بدات.

دووەم: پەرلەمانی كوردستان سەرجەم ئەو رێككارانە پەسەند دەكات كە كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەكان گرتوویانەتەبەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم.

سێیەم: كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی، سەبارەت بەمیكانیزمە یاساییەكانی بەرێوەبردنی پرۆسەی ریفراندۆم بۆ سەربەخۆیی كوردستان پشت دەبەستێت بەیاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ژمارەی (١)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەمواركراو، هەروەها یاسای كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ژمارەی (٤)ی ساڵی (٢٠١٤)، هەر یاسایەكی دیكەی پەیوەندیدار.

چوارەم: پەرلەمانی كوردستان لایەنە پەیوەندیدارەكان سەرپشك دەكات بۆ گرتنەبەری هەر رێكارو بریارێك بۆ دەستەبەری مافی چارەنووس و تەواوی مافەكانی گەلی كوردستان، بەجۆرێك لەپرسە چارەنووسسازەكاندا بگەرێنەوە بۆ پەرلەمانی كوردستان، كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسیش رادەسپێرێت بۆ هەماهەنگی لەگەڵ ئەم لایەنانە.

پێنجەم و كۆتایی: ئەو راسپاردانەی لەخاڵەكانی سەرەوەدا هاتوون، تایبەتن بەریفراندۆمی راگەیاندراو لە ٢٠١٧/٠٩/٢٥.

پاشکۆی (٣)

دەقی نامەکەی مەسعود بارزانی سەرۆکی هەرێمی کوردستان

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

سڵاوێکی گەرم

بەپێی فەرمانی هەرێمی (١٢٨) لە ٢٠١٧/٧/١٢ داوامان کردووە هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم لە رۆژی (٢٠١٧/١١/١) ئەنجام بدرێت، بەڵام لەبەر هۆکاری سیاسی و ئەمنی و تەکنیکی و نەبوونی کاندید، کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان و راپرسی ئامادەکارییەکان بۆ هەردوو هەڵبژاردن هەڵپەسێردرا

لە (٢٠١٧/١٠/٢٤) پەرلەمانی کوردستان تەمەنی حکومەتی هەرێم و پەرلەمانی بۆ ماوەی دوو خولی یاسادانان درێژکراوەتەوە.

سەبارەت بەپۆستی سەرۆکایەتی هەرێم لەدوای ٢٠١٧/١١/١ بەردەوام بوونم لەم پۆستە رەتدەکەمەوەو نابێت یاسای سەرۆکایەتی هەرێم هەمواربکرێتەوە یان تەمەنی سەرۆکایەتی هەرێم درێژبکرێتەوە، بۆیە پێویستە بەزووترین کات کۆببنەوە بۆ ئەوەی بۆشایی یاسای لەئەرك و دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم دروست نەبێت و ئەم بابەتە چارەسەربکرێت

منیش وەکو مەسعود بارزانی پێشمەرگە، لەناو جەماوەری گەلەکەمان و پێشمەرگە ئازیزەکان لەخەبات و تێکۆشان بۆ بەدیهێنانی مافە رەواکانی گەلەکەمان و پارێزگاریکردن لەدەستکەوتەکانی میللەتەکەمان بەردەوام دەبم

مەسعود بارزانی

٢٠١٧/١٠/٢٨

پاشکۆی (٤)

پەرلەمانی کوردستان وەڵامی بەغدادی دایەوە

بەبەشداری ٦٢ ئەندامی پەرلەمان کۆبونەوەی پەرلەمانی کوردستان تاوەکو کاتژمێر ٣٠:٨ خولەکی ئەمشەو بەردەوام بوو و لەبەرامبەر بڕیارەکانی بەغدا کۆمەڵێك بڕیاری دەرکرد و لەکۆتایشدا داوای گفتوگۆ لەمەر چارەسەرکردنی کێشەکان دەکاتەوە و پێشوازی لەهەر دەست پێشخەریەکیش دەکات کە بۆ گفتوگۆی ئاشتیانەپێشکەش دەکرێن

١. پەرلەمانی کوردستان دەستخۆشی و پیرۆزبایی سەرکەوتنی ریفراندۆمی سەربەخۆیی لە گەلی کوردستان دەکات، کە لە پرۆسەیەکی دیموکراسی و مەدەنیدا خواستی خۆی بەجیهان نیشاندا، بە پشتبەستن بە بنەماو یاسا و رێسا نێودەوڵەتییەکان و دەستووری عێراق، هاوکات دەسەڵاتە فەرمییەکانی هەرێمی کوردستان رادەسپێرێت بۆ جێبەجێکردنی ئەنجامەکانی ریفراندۆم کە لە ٢٥-٩-٢٠١٧ ئەنجامدراوە.

٢. پەرلەمانی کوردستان پەسند و پشتگیری دەقی راگەیێندراوی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان دەکات، کە لە کۆبوونەوەی ژمارە ٣١ لە رێککەوتی ٢٨-٩-٢٠١٧ وەك بەشێك لە وەڵامی پەرلەمانی کوردستان بۆ بڕیارەکانی ئەنجوومەنی نوێنەران و ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراقی فیدراڵ، جەخت دەکاتەوە لەوەی دەبێت حکومەت کار بە یاسا و بڕیارە بەرکارەکانی هەرێمی کوردستان بکات.

٣. داوا لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە دەکەین رێز لە بڕیاری گەلی کوردستان بگرن، سەبارەت بە پیادەکردنی ماف چارەی خۆنووسین. پەرلەمانی کوردستان وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە دڵنیادەکاتەوە کە ریفراندۆمی کوردستانی عێراق بەهیچ شێوەیەك هەڕەشە نییە بۆسەر ئاسایشی نەتەوەیی هیچ وڵاتێك، هەرێم فاکتەری ئارامی و سەقامگیری ناوچەکە بووە و دەبێت.

٤. یاسا بڕیارەکانی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق بەپێی برگەی دووەم لە ماددەی ١٢١ لە دەستووری عێراق و بڕیاری ژمارە ١١ی ساڵی ١٩٩٢ی پەرلەمانی کوردستان، بەهیچ شێوەیەك قابیلی جێبەجێکردن نین لە هەرێمی کوردستان، تاوەکو لەلایەن پەرلەمانی کوردستان بڕیاری جێبەجێکردنیان بۆ دەردەچێت.

٥. پەرلەمانی کوردستان بڕیاری ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراقی فیدراڵ لە کۆبوونەوەی ژمارە ٢٣ ی رۆژی ٢٧-٩-٢٠١٧ کە تایبەت بوو بە کاردانەوە لەسەر ئەنجامدانی ریفراندۆم لەنێو هەرێم و ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم رەتدەکاتەوە، دووپاتیشی دەکاتەوە کە بڕیارەکە نادەستووری و نایاسایيە بە پشتبەستن بەم خاڵانەی خوارەوە.

یەکەم. لە برگەی ١ی بڕیاری ئەنجوومەنی نوێنەراندا هاتووە، بەتەواوەتی پێچەوانەی سیستەمی فیدراڵی و بنەمای دیموکراسییە کە لە ماددەی ١ی دەستووردا چەسپێندراوە، پێچەوانەی ماددەی ٨ی دەستوورە کە

تێیدا هاتووه (عێراق رێز له پابەندییه نێودەوڵەتییەکانی دەگرێت)، بڕیاری گەلی کوردستان لە ریفراندۆمی ٢٥-٩-٢٠١٧ پاڵپشت بووه به دەستووری عێراق و میساقی نەتەوە یەکگرتووەکان و هەردوو پەیماننامەی نێودەوڵەتی ساڵی ١٩٦٦ که عیراق پەسندی کردوون به یاسای ژماره ١٩٣ی ساڵی ١٩٧٠.

دووهم. بڕیاری ئەنجامدانی ریفراندۆم له کوردستانی عێراق له ٢٥-٩-٢٠١٧ پاڵپشت بووه به رێسای مافی چارەی خۆنووسین که رێسایەکی بەرفەرمانە، واته (ئامیرەیه) لەسەر ئاستی یاسای نێودەوڵەتی به شێوەیەك که هیچ دەوڵەتێك بۆی نییه دژی ئەو رێسایه بووەستێتەوە، چجای ئەوەی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق مافی چارەی خۆنووسین لەلایەن هاووڵاتیانی کوردستان به تاوان لەقەڵەم بدات و داوای بەدواداچوونی قەزائی بکات بۆ ئەوانەی له پرۆسەکەدا بەشداربوونه.

سێیەم: سەبارەت بە پابەندکردنی فەرماندەی گشتیی هێزە چەکدارەکان بۆ بڵاوەپێکردنی هێزە فیدراڵییەکان له ناوچه کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، پێچەوانەی بڕگەی یەکە لە ماددەی ٩ی دەستوور کە ناکرێت هێزە چەکدارەکانی عێراق و هێزەکانی ئاسایش دژی پێکهاتەکانی گەلی عێراق بۆ یەکلاکردنەوەی ناکۆکییە سیاسییەکان بەکاربهێندرێن، ئەمە جگە لەوەی ماددەی ١٤٠ ی دەستووری هەمیشەیی عێراق، مافی یەکلاکردنەوەی ناوچه کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی بە دانیشتووانی ئەو ناوچانه داوه لەرێگەی راپرسییەوە، نەك فەرمانکردن بە بەکارهێنانی هێز بۆ دەستبەسەرداگرتنی ئەو ناوچانه. وه فەرماندەی گشتیی هێزه چەکدارەکانی هەرێمی کوردستان سەرپشك دەکەین بۆ گرتنەبەری هەر رێکارێکی پێویست بۆ پاراستن و پارێزگاریکردن لەو ناوچانه و بەرقەراربوونی ئارامی تێیاندا.

چوارەم: بڕیارە وزارییەکانی ئەنجوومەنی ئاسایشی عێراقی فیدراڵ کە لە بڕگەی ٣ی بڕیارەکەی ئەنجوومەنی نوێنەران ئاماژی پێدراوە، هیچ پابەندییەکیان نییە لەسەر کوردستانی عێراق و لە دەرەوەی دەسەڵاته تایبەتییەکانی حکومەتی فیدراڵە، لەهەمانکاتیشدا هەرێمی کوردستان بەپێی یاسای ژمارە ٤ی ساڵی ٢٠١١ خاوەنی ئەنجوومەنی ئاسایشی خۆیەتی.

پێنجەم: بڕیاری داخستنی دەروازە سنوورییەکان له دەسەڵاتی حکومەتی فیدراڵ نییه و بەهیچ جۆرێك لە ماددەی ١١٠ ی دەستووردا ئاماژی پێنەدراوە، بەپێی مادده ١١٥ له دەستوور هەر بابەتێك که له چوارچێوەی دەسەڵاته تایبەتییەکانی حکومەتی فیدراڵ نەهاتبێت دەسەڵاتی هەرێمەکانه.

شەشەم: سەبارەت بە کێڵگە نەوتییەکان کە دەکەونە چوارچێوەی سیاسەتی نەوت و گاز ئەویش لە ماددەی ١١٠ی دەستووری عێراقی فیدراڵدا نەهاتووە، بەڵکو لەچوارچێوەی مادده ١١٢ چارەسەرکراوە، بۆیە ئەمەش دەسەڵاتی تایبەتی حکومەتی فیدراڵ نییە.

حەوتەم: سەبارەت بە داخستنی نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتییەکان لە هەرێمی کوردستان، ئەو مافە مافێکی دەستووری و یاسایی بەدەستهاتووە بۆ هەرێمی کوردستان و هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتی

کردنەوەی ئەو نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتیانە، بەبێ ئەوەی هەرێمی کوردستان کەموکوڕی هەبووبێت لـە پێـوەر و ڕێنماییــەکانی کـارکردنی ئـەو نوێنەرایـەتی و نووسـینگانە، بـە نـاڕەواییکردن لـە بـەکارهێنانی دەسەڵاتدا هەژماردەکرێت، سەرەڕای ئەوەی ئەم بابەتە دەکەوێتە چوارچێوەی یاسای گشـتیی نێودەوڵـەتی و بەپێی ڕێککەوتننامەی ڤیەننا بۆ پەیوەندییە دیپلۆماسی و کونسولگەرییەکانی سـاڵی ١٩٦٣ کـاری کونسـوڵ و دیپلۆماتکاران ڕێکخراوە.

٦. پەرلەمانی کوردستان تێکڕای ئەو بڕیارانەی دەسەڵاتەکانی یاسـادانان و راپەڕانـدن و دادوەری عێراقـی فیدراڵ ڕەتدەکاتەوە، کە وەك کاردانەوەیەك بەرامبەر ئەنجامدانی پرۆسەی ریفراندۆم دراون.

لـە کۆتاییـدا پەرلـەمانی کوردسـتان لـە روانگـەی بـاوەڕبوونی بـە پرەنسـیپی ئاشـتەوایی نێـوان گـەلان دراوسێیەتی باش جەخت لە ڕێگاچارەسەری ئاشتیانە بۆ سەرجەم کێشەکان دەکاتەوە و لـەوپێناوەش لایەنـە پەیوەندیدارەکان سەرپشك دەکات بۆ دەستپێکردنی گفوگۆی بنیاتنەرانە، هاوکات پەرلـەمانی کوردسـتان داوا لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی و لە دۆستانی گەلەکەمان دەکات کە بـە نیگەرانییـەوە لـە بڕیارەکـانی ئەنجوومـەنی نوێنەران و ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراقی فیدراڵ بڕوانن و هەڵوێستیان هەبێت بۆ رووبەڕووبوونەوەیان، چونکە لـە روانگـەی پەرلـەمانی کوردسـتانەوە ئـەو بڕیارانـە سـزادانی بەکۆمـەڵی خـەڵکی کوردسـتانن و دژی گـەلی کوردستانن بە هەموو پێکهاتەکانییەوە، هەروەها پەرلەمانی کوردستان دەستپێشخەرییەکەی مەرجەعی بـاڵای شیعە بەڕێز ئایەتوڵڵا سیستانی بۆ دەستپێکردنی گفتوگۆ و چارەسەری ئاشتییانەی کێشەکان بەرزدەنرخێنێت و پێشوازی لە هەر هەوڵێکی نێودەوڵەتی یان کەسی دەکات بۆ دەستپێکردنی دانوستاندن و گفتوگۆ.

پاشكۆی (٥)

راگەیاندنی فراكسیۆنی بزوتنەوەی گۆڕان

ئەمڕۆ گەلی كوردستان بە بارودۆخیكی هەستیاردا تێدەپەڕێت لە ئـەنجامی سیاسـەتی هەڵـە و حزبییانـەی بەرتەسكی پارتی و یەكێتی و هاوكارەكانیان لە پرسی ڕیفراندۆم و پەیوەندییەكانی هـەرێم و بەغـداد دا. ئێمـە وەك فراكسیۆنی گۆڕان لە پەرلەمانی كوردستان ئیدانەی توندی پەلامار و هێرشی سەربازی دەكـەین بـۆ سـەر ناوچـە كێشـە لەسـەرەكان و بـە هـیچ شـێوەیەك پاسـاوی ئەنجامـدانی ڕیفرانـدۆم نابێـت بكرێتـە بنـەما بـۆ پێشێلكاری بەرامبەر مافە نەوتەوەیی و نیشتمانیەكانی گەلی كوردستان. بۆ ئەم مەبەستە پێداگیری دەكـەین كـە مافـە بنەڕەتیـە دەسـتوریەكان بـەهیچ پاسـاوێك قـابیلی سازشـلێكردن نـین. لـەپێناو چەسـپاندنی مافـە دەسـتورییەكانی هـەرێمی كوردسـتان و ناوچەكێشەلەسـەرەكاندا پێویسـتە حكومـەتێكی كـاتی ئـەو بەرپرسیارێتییە لەئەستۆبگرێت.

ئێمە درێژەدان و بەردەوامیدان بەم ڕەوشە نایاسـاییەی هـەرێمی كوردسـتان ڕەتدەكەینـەوە و پێویسـتە حكومـەتیكی كـاتی بـۆ ڕوبەڕوبونـەوەی كێشـە و ئالنگارییـەكانی ئـەم قۆناغـە و ئامادەسـازی ڕاسـتەقینە بـۆ ئەنجامدانی هەڵبژاردنەكان لەسەر بنچینەی ستاندارده دیموكراتیە نێو دەوڵەتیەكان پێكبهێنرێت.

هاونیشتمانیانی خۆشەویست

لەم بارودۆخە ناهـەموارەدا لـە بـری دانـان بـە سیاسـەتی هەڵـە و فـەرمانڕەوایی خراپیانـدا، جـارێكی تـر پەرلەمانیان كۆكردەوە بۆ جێبەجێكردنی ئەجێندایەكی حزبـی، ئەگـەر دوێـنێ بـەهۆی بڕیـاری سـەرەڕۆییانەی كەسی و حزبیەوە گەل و نیشتمانەكەمانیان خستە بـەردەم هەڕەشـەیەكی گـەورەوە، ئـەمڕۆش لەهـەنگاوێكی نادیموكراتیدا، كودەتایەكی دیكە بەسەر شەرعیەتدا ئەنجامدەدەن و ماوەی پەرلەمان درێژ دەكەنەوە.

ئێمە وەك فراكسیۆنی گۆڕان درێژكردنـەوەی مـاوەی پەرلـەمان و دامـەزراوەكان بـۆ بەرژەوەنـدی حزبـی و كەسی ڕەتدەكەینەوە. ئەم هەوڵە قۆستنەوەی نەبونی دەستورە و پێشێلكردنی پرەنسیپی یاسایە لە پێنـاوی پاراستنی ماف دا و خۆحەشاردانە لە پشتی یاساوە، چونكە ئەم جۆرە درێژكردنەوانە پێشێلكردنی زەقی مـافی دەنگـدەرە هـەروەك لـە درێژكردنـەوەی مـاوەی پەرلـەمان بەچـەند یاسـایەك لـە خولـەكانی ڕابـردوودا و درێژكرنـەوەی مـاوەی سـەرۆكایەتی هـەرێم بەیاسـای ژمـارە نـۆزدەی سـاڵی ۲۰۱۳ ئـەنجام دراوە. ئێمـە لـە فراكسیۆنی گۆڕان ڕایدەگەیەنین، ئەم رەوشە هەستیارەی ئێستا نەك هەر پاساونیە بۆ بەردەوامیدان بە دۆخی نایاسایی و پڕ لە پێشێلكاری مافەكان لە هەرێم، تەواو بە پێچەوانەوە، بە كاتی بەخۆداچونەوە و دوركەوتنەوە و دەست لەكار كێشانەوەی هەموو ئەوانەی دەزانین كە بـە هـۆی هەڵـپەی دەسـەڵاتخوازییانەوە كوردسـتانیان بەم بارودۆخە گەیاندوەو پێویستە لە هەڵبژاردنێكی بێگەرد دا بەر سزای میللەت بكەون.

هەمو ئەوانەی ئەمڕۆ دەنگیاندەدەن بۆ درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان دیسان بەشداریئەکەنەوە لە جولەیەکی زیانبەخش بۆ ئەزمونەکەمان و بازدانێکی تره بەسەر شەرعیەتی دیموکراتییانەی پەرلەمان و مافی دەنگدەرانی کوردستان.

هەموو ئەزانین لەم کاتەدا هەڵبژاردنەکان ئەنجامنادرێن، بەڵام پێویستە کۆمەڵانی خەڵك ئاگاداربن ئەوە پارتی و یەکێتی و هاوکارەکانی ئەمڕۆیانن لەم دانیشتنەی پەرلەمان دۆخێکی وەهایان دروستکرد کە نەتوانرێت هەڵبژاردنەکانی تێدا ئەنجامبدرێت. ئەگەرنا بەرنامەی دانیشتنی ئەمڕۆی پەرلەمان هەمان بەرنامەی پێش ڕووداوەکانی کەرکوك و دووز و ناوچەکانی دیکەیە.

ئەوەی ئێستا لەپەرلەمان دەگوزەرێت ئەو راستییەی سەلماند کە ئێمە لە پازدەی نۆ رامانگەیاند، ئەم جۆرە کاراکردنەوەیە بۆ چارەسەرکردنی کێشە و بژێوی خەڵك نییە و تەنیا هەوڵێکە بۆ رەوایەتیدان بە ئەجێندا و بەرژەوەندییە حزبییەکان.

ئێمە لە فراکسیۆنی گۆڕان ئیدانەی ئەو کارە نایاساییە دەکەین و بەڵێن بە خەڵکی کورستان و دەنگدەرانمان دەدەین وەك هەمیشە پارێزەرێکی ڕاستەقینەی ماف و داواکاریەکانتان دەبین.

فراکسیۆنی بزوتنەوەی گۆڕان

پاشکۆی (٦)

ڕاگەیاندنی فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی

هاوڵاتیانی خۆشەویستی کوردستان...

ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان کە شانمان دایە ژێر بەرپرسیاریەتی کاراکردنەوەی پەرلەمان بۆ ئەوەبوو ئەم پەرلەمانە لە پرسە چارەنوسسازەکان ڕۆڵی یەکلاکەروە ببینێت بۆ ئەوەی لێرەوە بژێوی و ژیانی هاوڵاتیان چاکبکرێت و کۆتایی بە سیستمی نا ڕەوای پاشەکەوتی موچە بهێنرێت بۆ ئەوە بوو ئەو پەرلەمانە لەسەر کارەسات و ڕووداوەکان بڕیاری بوێرانەی خۆی بدات، بۆیە لە کاتێکدا بە ڕێککەوتنی ژێر بەژێری و گوماناوی خاکی کوردستان هەرزان فرۆشکراوەو ناپاکی و خیانەت لە خوێنی ٢ هەزار شەهید و خەباتی نەتەوەیەك کراوە، شکۆی گەلێك شکێنراوە هەزاران پێشمەرگەی گیان فیدا دلشکاون و سەنگەرەکانی بەرگریان پێ چۆڵکراوە .

لە جیاتی ئەوەی پەرلەمانی کوردستان لێپرسینەوە بکات لە کەمتەرخەم و سەبەبکارانی ئەم دۆخە پڕ ناسۆر و شلەژاوە و تاساوە کە بۆتە هۆی ئەوەی کە هەموو ماڵێکی کوردستان لە هەر چوار پارچە ئازیزەکە و هەموو شوێنێکی تری دونیا خەفت بار و تازیە بار بن .

لە لایەکی تر لە جیاتی فریاکەوتنی ئاوارەو لێقەوماوانی کەرکوك و دووزخورماتوو و ناوچە کوردستانیەکانی تر کە سەرەڕای دەیان شەهید و بریندار لە پێشمەرگە و هاوڵاتیان و خۆبەخشەکان وە سوتاندنی سەدان ماڵی کورد و ژێر پێ خستنی ئالای پیرۆزی کوردستان لە لایەن ناحەزانی گەلەکەمانەوە نەك پەرلەمان و پەرلەمانتاران و فراکسیۆنەکان گفتوگۆ لەم دۆخە مەترسیدارە ناکەن بەڵکو سەرقاڵدەکرێن بە بابەتی دواخستنی هەڵبژاردنەکان لە کاتێکدا کە کۆمسیۆن ڕایگەیاندوە ئاستنگی یاسایی و ماددی و لۆجستی لە بەردەم پرۆسەکەدا هەیە، بۆیە ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بایکۆتی کۆبونەوەی ئەمڕۆی پەرلەمان دەکەین کە پێمان وابوو بابەتی زیندوو و گرنگی ئەمڕۆی پەرلەمان دەبوایە گفتوگۆکردن بوایە لەسەر دۆخی شلەژاو و نادیاری هەرێم .

لە کۆتاییدا هاوڵاتیانی خۆشەویستی کوردستان دەبێ لەو ڕاستیە دڵنیابن کە هەوری ڕەشی نا ئومێدی دەڕەوێتەوە و ئیرادەی خەڵکی کوردستان لە سەربەخۆیی و ئازادی و دادپەروەری بەرجەستە دەبێت و گەلی ئێمە هەرگیز تەسلیم بە نا ئومێدی نەبووە وە لە لایەکی تر یەکڕیزی نیشتیمانی بە تاکە زامنی پاراستنی دەستکەوتەکانمان دەزانین وە ئەوەی لەدەستمان داوە دەبێ لەسەری ڕاوەستین و پەند و وانەی لێوەرگرین وە ئەوەی کە ماوە ڕزگاری بکەین .

فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان

٢٠١٧/١٠/١٨

پاشکۆی (٧)

راگەیاندنی فراکسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی

کۆبوونەوەی ئەمڕۆی سەرۆك فراکسیۆنەکان و لیژنەی یاسایی لەگەل کۆمیسیارانی هەڵبژاردن بەمەستی زەمینەسازی بوو بۆجێبەجێ کردنی ئەجیندای ئەولایەنانەی کە ڕێککەوتنی دواخستنی هەڵبژاردنەکانیان کردووە،بە پەرلەمانیش جێبەجێی ئەکەن...ڕای فراکسیونی بزوتنەوە بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

ئەگەر کۆمیسیون نەی ئەتوانی لە ١/١١هەلبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم ئەنجام بدات نەئەبوو هەرلەسەرەتاوە بەفەرمی ئامادەیی خۆیان ڕابگەیاندایە و ئێستا پاشەکشەیان لێ نەکردبایە لەمێژوی ١/١١ .

دۆخەکەش هەرچۆنێك بێت هەلبژاردن پێویستە ئەنجام بدرێت بەشاری کەرکوك و ناوچە کوردستانیەکانی تریشەوە کەگشت پرسی تیاداکراوە،لەوبارەوە پێویستە پەرلەمان ژمارەی نوێنەرانی کەرکوك و ناوچەکانی تردیاری بکات یاخود یاساکە هەمواربکاتەوە..ئەگەرکۆمسیونیش پێویستی بەکاتی زیاترە ئاساییە ٣٠ڕۆژ تا٤٥ڕۆژدەرفەتی تریان پێ بدرێت...

نابێت بەهیچ شێوەیەك دۆخی ئالۆزی کەرکوك بکرێتە بیانوبۆدواخستنی هەڵبژاردنەکان،چونکە عێراق یەك لەسەرسێی خاکەکەی دەستی بەسەردا گیرابوو بەڵام هەڵبژاردنەکانیان لەکاتی خۆیدا ئەنجام ئەدا..دڵنیاشین ئەگەر درزنەکەوێتە نێوان ئەوهێزانەی پرۆسەی ڕیفراندۆمیان سەرخست بەتایبەت ئەو لایەنانەی کەهێزیان هەیە(یەکیتی و پارتی) هیچ شتێکی نەخوازراونایەتە پێشەوەوبەسەر هەمووپێشهاتە مەترسیدارەکاندا زاڵ ئەبین و خەونی حەشدی تائیفی و دوژمنان و ناخ ڕەشە هەمە چەشنەکان زیندەبەچاڵ ئەکەین ...

کۆمسیونیش تاوانی هەیە کەبەپێی یاسا لەماوەی دیاری کراودا کارەکانی خۆی ئەنجام نادات و کات بۆلایەنەکان دریژئەکاتەوەوجدی نییە لەسەر جێبەجێ کردنی ناوەرۆکی یاسای هەڵبژاردن،باشترین نمونە تائێستا تۆماری دەنگدەران خاوین نەکراوەتەوە...

لەبەرئەوە دواخستنی هەڵبژاردنەکان بۆماوەیەکی درێژدۆخەکە ئالۆزترئەکات و بۆشاییە یاساییەکان پەرلەمان و حکومەتیش ئەگرێتەوە..و بەهیچ شێوەیەك پشتگیری ناکەین...

شوان قەڵادزەیی

پاشکۆی (٨)
نامەی دەستلەکارکێشانەوەی سکرتێری پەرلەمان

بە ناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

بۆ/ سەرۆکایەتیی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ دەستلەکارکێشانەوە

بەڕێزان: ئاماژە بە پەیڕەوی نێوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١) ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو لە ماددەی (١٣)، لە مێژووی ٢٠١٤/٤/٢٩ بە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان متمانەم پێدرا، لەو مێژووە بە دواوە، ئەرك و مافەکانم وەك سکرتێری پەرلەمانی کوردستان کە لە ماددەی (١٩)ی پەیڕەودا هاتوون، هەروەها ئەرکە هاوبەشەکانیشم کە لە ماددەکانی (٢٠ و ٢١)دا هاتوون، بە باشترین شێوە ئەنجام داوە، هەموو ئەمانەم بە هاوکاریی بەڕێزان سەرۆك و جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بە هەماهەنگیی لەگەڵ سەرۆکی فراکسیۆنەکان ئەنجام داون، تاوەکو ئەم دامەزراوەیە هەمیشە مەرجەعی یاسایی و سیاسیی پرسە چارەنووسسازەکان بێت و، پەرلەمان وەك دەسەڵاتی یاسادانان هاوشانی هەردوو دەسەڵاتەکەی دیکە، بەهێز و کاریگەر بێت و خزمەتی هاووڵاتیانی کوردستان بکات، ئەم ئەرکانەشمان (سوپاس بۆ خوا) جێگای شانازیی خەڵکی کوردستان و پارتە سیاسییەکان بوون و مێژوویەکی پڕ لە سەروەرییمان بۆ خۆمان و قۆناغەکە و کاری پەرلەمانیی تۆمار کردووە، کە پێویستە بەرپرس و هەڵبژێردراوانی خەڵکی کوردستان هەمیشە ڕاستگۆ بن لەگەڵ ئەو متمانەیەی پێیان بەخشراوە لە لایەن دەنگدەرانەوە، هەروەها بەئەمەك بن بەرامبەر ئەو سوێندەی کە بە خوای مەزن خواردوویانە، بۆ دڵسۆزیی و پابەندیی و یاساپارێزیی.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم پاساوەکانی ئەم هەنگاوەم بۆ بەڕێزتان و سەرجەم ئەندامانی پەرلەمان و ڕای گشتیش بخەمە ڕوو، کە ئەمە کورتەکەیەتی:

١- ئێمە لە ڕابردوودا و لە کاتی کارابوونی پەرلەماندا، ژمارەیەك یاسا و بڕیاری گرنگمان دەرچواند، کە بۆ ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و گوزەران و ئایندەی خەڵك و وڵاتەکەشمان گرنگ و پڕبایەخ بوون. بەڵام بە داخەوە، لە هامان کاتدا ئەوەی لە فیقهی دەستوورییدا بە ئەرکی ئەم دامەزراوەیە دانراوە و هاوشان و ویلایەتی هەیە بەسەر دەسەڵاتەکانی دیکەدا و پاڵپشت بە پرەنسیپی (سلگە یوقف سلگە)، کە دەتوانێت لادانی دەسەڵاتی جێبەجێکردن نەهێڵێت، ئەم ئەرکە جێبەجێ نەکراوە و ئیرادەیەکی بەهێز هەیە لە لایەن پارتە دەسەڵاتدارەکانەوە، بۆ ئەوەی پەرلەمانێکی دەستەمۆمان هەبێت، نەك دەستکراوە و ئازاد.

٢- وەك لە ماددەی (١٢٠)ی دەستووری کۆماری عێراقی فیدراڵدا هاتووە، هەرێمی کوردستان ماف خۆیەتی خاوەنی دەستووری خۆی بێت، ئێمە لەو ڕووەوە هەوڵی زۆرمان دا، بەڵام لەمپەرمان بۆ دروست کرا،

ئەمە دوای ئەوەی (٢٦) ساڵە ئەم هەرێمە ئومێدی گەورەی بۆ بەدەوڵەتبوون و بوون بە خاوەنی ئەم بەڵگەنامە یاساییە گرنگە هەیە، کە تیایدا بە تەواوەتی دەسەڵاتەکان لە یەکتر جیا دەبوونەوە و دادگایەکی دەستووریی دادەمەزرێنرا و شکۆی زیاتر بۆ دامەزراوەکان دروست دەکرا.

٣– هەوڵی زۆرمان دا لەپێناو باشکردنی بارودۆخی ئابووریی و دارایی هاووڵاتیان و بەهێزکردنی ژێرخانی ئابووریی هەرێمی کوردستان و دروستکردنی شەفافیەت و بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی و بەرپاکردنی دادگەریی لە داهات و خەرجییەکاندا، کە هەموو ئەمانەش لە چوارچێوەی یاسای (سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان) خۆیان دەبینییەوە، بەڵام نە سندوقەکە دروستکرا و نە ژێرخان و داهاتی ئابووریی بەهێزیش بۆ هەرێم دروست کرا، بەڵکو لە دەرەوەی یاسا کارپێکراوەکان سیستمی پاشەکەوتی مووچە سەپێنرا و مووچەی هاووڵاتیان کرایە چارەك و ژیان و گوزەرانیان خرانە مەترسییەوە، لەو نێوەندەشدا هیچ حیسابێك بۆ پەرلەمان و یاساکان نەکرا.

٤– کوردستان لە میانەی چەسپاندنی بنەماکانی حوکمی دروست و دەوڵەتدارییدا، پێویستیی زۆری بە (کۆمیسیۆن و دەستە و دەزگا)ی جۆراوجۆر بوو، کە توانیمان ژمارەیەکیان دابمەزرێنین، بەڵام سەرجەمیان خاڵی کرانەوە لە ئەرکە نیشتمانییەکانیان، تەنانەت پرسێکی هەستیاری وەك (ڕیفراندۆم) کە دەبوو لە پەرلەمانەوە بە یاسا چوارچێوەکەی و تەواوی پرسە پەیوەندیدارەکانی ڕێك بخرێن، هیچ یەك لەوانەی بۆ نەکرا و پێگەی ئەم دامەزراوەیەی بۆ لەبەرچاو نەگیرا و بە سیاسەتێکی نادروست ئاراستە کرا، کە تەنها خوای گەورە خۆی دەزانێت ئایندەی ئەم هەرێمە بەرەو کوێ دەبات.

٥– ئێمە ویستمان پەرلەمان ڕۆڵی چاودێری ڕاستەقینە ببینێت بەسەر کابینەی حکومەتەوە (لە ماوەی کەمتر لە دوو ساڵی ئەم خولەی پەرلەماندا بە ئەندازەی تەواوی خولی سێیەمی پەرلەمان، کە خولێکی چالاك بوون، پرسیار ئاراستەی وەزیرەکان کراوە، ئەمەش بە مەبەستی چاودێریی و بەدواداچوونی کاروباری هاووڵاتیان، ئەمە جگە لەو هەموو بانگهێشتە و کۆبوونەوەی لیژنەکان لەگەڵ وەزیرەکان لە باڵەخانەی پەرلەمان و ئامادەبوونی سەرۆکایەتیی حکومەت و چەندین وەزیر لە دانیشتنە ئاساییەکانی پەرلەمان)، بەڵام ئەوان نامۆ بوون بەم جۆرە کار و ڕێکارانە و بەو چاودێرییە کارایەی پەرلەمان، بەوهۆیەشەوە پەرلەمان بە زیادە وەسف کرا و ئەم ڕۆڵەی بە ناکاملیی هێڵدرایەوە. پارتە دەسەڵاتدارەکان نەیانهێشت ئێمە ڕۆڵی خۆمان ببینین و خۆشیان لە کاری خۆیان بەردەوام بوون.

٦– پێویست بوو پەرلەمان و ئەزموونی سیاسیی هەرێمی کوردستان بکرێنە نموونەی سەرکەوتوو و پێشکەوتووی سەردەمییانە بۆ ئازادییەکان و پێشەنگ بۆ کوردستانییانی پارچەکانی دیکە، بەڵام ئەوە نەکرا. بۆ نموونە ئێمە بڕیاری (ناردنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بۆ پشتیوانیی کۆبانێ) لە بەرامبەر هێرشە دڕندانەکانی ڕێکخراوی تیرۆریستیی داعشمان پەسەند کرد، بەڵام بە داخەوە بۆ نێوخۆ و لەو ڕووەوە

سەرکەوتوو نەبووین، ئێستاش پەیوەندییمان لەگەڵ پارچەکانی دیکەی کوردستان لـە هـەموو کـات لاوازتـرە و وەکو پێویست نییە.

٧- ئەم خولەی پەرلەمان پاشماوەیـەکی خراپـی لـە خـولی پێشـوویەوە بـۆ بـەجێ مـابوو، کـە دەبـوو بـە ڕێکاری یاسایی چارەسەری بکەین، ئەویش پرسی سەرۆکایەتیی هـەرێم بـوو، ئـەم پرسـە پێویسـت بـوو بـەبێ شەخسەنەکردن و لە چوارچێوەی یاسادا یەکلا بکرێتەوە، ئەمە وێـڕای ئـەو هـەموو هەوڵـە سیاسـییەی کـە لـە دەستەی سەرۆکایەتیی پەرلەمان بەخەرجمان دا و سەردانی بەرپرسانی یەکەمی پارتـە سیاسـییەکانمان کـرد، بەڵام لە بری یەکلاکردنەوە و چارەسەری یاسایی دروست، پەرلەمان ڕووبەڕووی پەکخسـتن کرایـەوە و ئـەوەتا بۆ ماوەی نزیکەی دوو ساڵە بە ڕێکـاری ئـەمنی و سـەربازیی، کارەکـانی پـەکخراون و دامەزراوەکـە بـە ئـەرکی خۆی هەڵنەسـاوە. ئێسـتاش کـە پەرلـەمان ناونیشـانی کاراکردنـەوەی بـۆ بینراوەتـەوە، دانیشـتنەکانی بـەبێ سەرۆکایەتیی ئەنجام دەدرێن، ئەوەش چەندین خروقاتی یاسایی و پێشێلکردنی بڕگە و ماددەکـانی پـەیڕەوی تیادایە و وێنەکەی بە ناکاملی هێشتۆتەوە.

٨- ڕاستییەك هەیە کە پێویستە ئاماژەی پێ بـدرێت، ئـەویش ئەوەیـە کـە لـە (٥) پۆسـتە سـیادییەکەی پەرلەمان و حکومەت، کۆمەڵی ئیسلامیی کوردستان بەپێی بەرکەوتەی هەڵبژاردن یـەکێك لـەو پۆسـتانەی بـەر دەکەوێت و منەتی هیچ لایەنێکیشی لەسەر نییە، بەڵام وا دەردەکەوێت کـە ڕێکـەوتنی سیاسـیی لـە دەرەوەی ڕێکارە یاساییەکان ئەم مافە زەوت دەکات و هەڵە مێژووییەکان دووبارە دەکاتەوە.

بەو هۆکارانەی سەرەوە و لە سۆنگەی باوەڕی تەواوم بەوەی کە پێویستە ئامانج لـە پۆسـت و پلـە و پایـە خزمەتکردن و بەجێهێشتنی کاریگەریی ئیجابی بێت لەسەر ژیان و گوزەرانی تاك بە تاکی خـەڵکی کوردسـتان، هەروەها لە سۆنگەی ئەوەی هەرگیز پەشیمان نیم لەوەی ڕابردووە لـە کارەکـانم وەکـو سـکرتێری پەرلـەمانی کوردستان و هەموویان جێگای شانازیین بۆ من، هەروەها لەگەڵ وەفادارییم بۆ ئـەو سـوێندەی خواردوومـە بـە خودای مـەزن و، ئەوەشـی کـە خـەبات و بەشـداریی ئاینـدە بـۆ کـاری پەرلـەمانی و بەدامـەزراوەییکردنی، بـە دروست دەزانم، بەڵام لە ئێسـتادا ئاسـۆیەکی ڕوون نـابینم تایبـەت بـە ڕۆڵ و کاریگـەریی پەرلـەمان، هەربۆیـە دەستلەکارکێشانەوەی خۆم لە پۆستی سکرتێرو ئەندامێتی پەرلەمان پێشکەش دەکەم.

لە کۆتاییشدا، ڕێز و حورمەتی خۆم دوویات دەکەمەوە بۆ هەریەك لە بەڕێزان سەرۆك و جێگـری سـەرۆکی پەرلەمان و هـەموو هاوپیشـەکانم و خـەڵکی بەشـەرەف کوردسـتان، خـوای گـەورە خـەڵك و خـاکی کوردسـتان بپارێزێت.

فەخرەدین قادر

سکرتێری پەرلەمانی کوردستان

پاشكۆی (٩)

ڕاگەیەنراوی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان

سەرۆكایەتیی پەرلەمانی كوردستان، دوای كۆبوونەوەی لەگەڵ سەرۆكی فراكسیۆنەكان و سەرۆكی لیژنەكانی (كاروباری یاسایی، دارایی و كاروباری ئابووری و وەبەرهێنان، پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتییەكان، دەسپاكی، بازرگانی و پاراستنی مافەكانی بەكاربەر)، سەبارەت بەچۆنیەتیی مامەڵەكردن لەگەڵ دۆسییەی پاشەكەوتی مووچەو چاسەرەكردنی و ئامادەكاری بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمان، ڕاگەیەندراوێكی بڵاوكردەوە، كەئەمە دەقەكەیەتی:

ڕاگەیاندنێك لەسەرۆكایەتیی پەرلەمانی كوردستانەوە

ڕۆژی دووشەممە ٢٠١٧/٩/١٨، كاتژمێر ١١ی پێشنیوەڕۆ، سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان و سەرۆكی فراكسیۆنەكان و سەرۆكی لیژنەكانی (كاروباری یاسایی، دارایی و ئابووری و وەبەرهێنان، پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتییەكان، دەسپاكی، بازرگانی و پاراستنی مافەكانی بەكاربەر).

كۆبوونەوەیەكی ڕاوێژكاری گرنگ بەڕێوەچوو سەبارەت بەچۆنیەتیی مامەڵەكردن لەگەڵ دۆسییەی پاشەكەوتی مووچەو چاسەرەكردنی و ئامادەكاری بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمان.

گەیشتینە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

١ – بانگهێشتی نوێنەرانی حكومەتی هەرێم كەراسپێردراون بۆ بابەتی (پێداچوونەوە بەسیستەمی مووچەو پاشەكەوت و دەستەبەری شەفافیەت لەداهاتی نەوت و ئامادەكردنی كاندیدانی ئەنجوومەنی سندوقی نەوت و گازییەكان، چاكسازییە كارگێڕی و داراییەكان و سیستەمی بایۆمەتری) بۆ ڕوونكردنەوەی ئەو ڕێككارییانەی كەحكومەتی هەرێم ئەنجامی داون پەیوەست بەم بابەتەی سەرەوە لەكۆبوونەوەیەكی هاوشێوەی ئەمڕۆ بەئامادەبوونی سەرۆكی فراكسیۆنەكان و سەرۆكی لیژنە ئاماژە پێكراوەكان.

٢– دوای لێككەیشتنمان لەگەڵ حكومەت بڕیاری كاتی دانیشتنی پەرلەمانی كوردستان بۆ ئەم مەبەستە بەزووترین كات دیاری دەكرێت.

لەگەڵ ڕێزدا..

سەرۆكایەتیی پەرلەمانی كوردستان-عێراق

پاشکۆی (١٠)

پەرلەمانی کوردستان – عێراق

Kurdistan Parliament – Iraq

ڕاگەیاندراوێك لە سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستانەوە

ڕۆژی چوارشەممە بەرواری ٢٠١٧/٩/٢٠، لەسەر داوای پەرلەمانی کوردستان کۆبوونەوەیەکی هاوبەش لە نێوان هەردوو سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێم و فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەنجامدرا، بە مەبەستی گفتوگۆکردن لەبارەی (سیستەمی نوێی مووچە و هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوت و دەستەبەری شەفافیەت لە داهاتی نەوت و ئامادەکردنی کاندیدانی ئەنجومەنی سندوقی داهاتە نەوت و گازییەکان، چاکسازییە کارگێری و داراییەکان و سیستەمی بایۆمەتری).

حکوومەتی هەرێمی کوردستان بۆ هەریەك لەم بوارانە ڕوونکردنەوە و هەنگاوەکانی حکوومەت و ئامادەکارییەکانی بۆ دەربازبوون لە گرفتەکان خستەڕوو.

دوای گفتوگۆیەکی تێر وتەسەل لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارەکان و سەرۆك فراکسیۆنەکان، گەیشتینە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

١- کۆبوونەوەیەك ئەنجام بدرێ لە نێوان حکوومەت و لیژنە پەیوەندیدارەکان بە مەبەستی زووتر گەڵاڵەکردنی سیستەمی نوێی مووچە کە حکومەت بنەماکانی دارشتووە.

٢- ئامادەکاری بۆ دامەزراندنی سندوقی داهاتە نەوتییەکان و پێشکەشکردنی ناوی کاندیدەکان.

٢- هەماهەنگی تەواو هەبێت لە نێوان حکومەت و پەرلەمان بۆ ئەو پرسانەی باسکران.

٤- دوای تەواو کردنی ئەم ڕێکارانە پەرلەمانی کوردستان دانیشتنێکی تایبەت ئەنجام دەدات بۆ ئەم پرسانە.

پاشکۆی (١١)

بەیاننامەی فراکسیۆنی یەکگرتوو لە پەرلەمانی کوردستان

جەماوەری خۆشەویستی کوردستان... دوای دووساڵ لەپەکخستنی پەرلەمانی کوردستان، واجارێکی تر هەوڵەکان بۆ بەگەرخستنەوەی پەرلەمان بەئاکام گەیشت، ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتوو پێمان وابوو کە پەکخستنی پەرلەمان هەڵەیەکی گەورە و تاوانێکی گەورە بوو بەرامبەر خەلکی کوردستان وپەرلەمانتارانی کوردستان، کەدوو ساڵ پرۆسەی یاسادانان وچاودیری پەکی کەوت، ئێمە ئەمرۆ لەو سۆنگەوە بەشداری کۆبونەوەی پەرلەمان دەکەین کەپەرلەمان موڵکی گەلە و مولکی هیچ لایەنێکی سیاسی نیە، بۆیە لەکاتی پەکخستنیدا بەتوندی ئیدانەمان کرد.

ئێمە لیرەوە ولەناو پەرلەمانەوە خەبات بو خەڵك وماف و داواکاری خەلك دەکەین، بۆ ئەوان دەگەڕێینەوە ناو هۆڵ ولیژنەکانی پەرلەمان بەڵێن دەدەین وەك فراکسیۆنی یەکگرتوو کار بۆ باشترکردنی بژێوی وسووککردنی ئەرکی سەرشانی هاولاتیانی کوردستان و گێڕانەوەی مووچە و قوتیان بکەین، هەولی زۆرماندا کە بەگەرخستنەوەی پەرلەمان بەتوافوق و کۆدەنگی نیشتیمانی بێتەدی و ئێستاش پێمان وایە تەوافوق و کۆدەنگی نیشتیمانی باشترین بژاردەیە بۆیە ڕێزدەگرین لە وهاوکار وهاوپیشەکانمان کەلێرە نین دەبێت هەولەکانمان بەردەوام بێت بۆ ڕازیکردنیان چونکە ئێمە ئەوانیش بەبراو دڵسۆزی خۆمان وخەڵك دەزانین، نابێت کۆبونەوەی ئەمرۆ کۆتایی دونیا بێت، دەبێت دەرفەت بۆ لیکگەیشتن بەکراوەیی بهێڵینەوە.

جەماوەر ی کوردستان خەباتی داهاتووی راستەقینەی ئێمە لەسەر قوتی ئێوە و کەرامەتی ئێوە و رونی وشەفافیەتی داهات وسەروەت وسامانی کوردستان دەبێت، بەڵێنتان دەدەینێ بەرگری کاری سەرسەختی ما ف و خواست وداواکاریەکانتان دەبین، دلنیاتان دەکەینەوە پەرلەمانتارانی فراکسیۆنی یەکگرتوو جگە لەپەرلەمانی کارا و خاوەن بڕیار بەچیدی ڕازی نابێت، وهەڵوێستی راشکاوانە وجددیمان دەبێت کاتێ خواستی ئێوە نەیەتەدی و کۆسپ ولەمپەری بۆدروست بکرێت، پەرلەمان مەیدانی خەباتی مەدەنی وبەرجەستەکردنی ئیرادەی گەلە ئێمە لەئیوەین وبەدەنگی ئێوە هاتوین، پشت بەخوا ئەو متمانە نا دۆڕێنین.

لیرەوە رایدەگەیەنین کە لەگەڵ زۆرینەی حزب ولایەنە سەرەکیەکانی کوردستانی باشوور و وفراکسیونەکانی پەرلەمانی کوردستان پیکهاتووین وبریارمان داوە کەنەخشە ریگەی داهاتوومان خەباتی بێ وچان بیت لەپیناوی ئەم رەهەندە حوکمرانی وژیاریانەدا:

یەکەم: کاراکردنەوە وئاسایی کردنەوەی پەرلەمانی کوردستان بە دەسەلاتی راستەقینەیەوە.

دووەم:پشتیوانی لە ریفراندۆمی گەلی کوردستان بە ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستانەوە بەرەو سەربەخۆیی و زەمینەسازی یاسایی و سیاسی و کۆمەلایەتی بۆ سەرکەوتنی پرۆسەکە لە

ڕووی یاسایی پەرلەمانی کوردستان چاودێری پرۆسەکە بکات و دڵی هاولاّتیان خۆش بکرێت بە باشتر کردنی موچەو دروستکردنی کۆدەنگی نیشتیمانی .

سێیەم: کوتایی هینان بە پاشەکەوتکردنی مووچەی فەرمانبەران و جیگیرکردنی سیستمیکی هاوسەنگ بۆ موچە.

چوارەم: دامەزراندنی سندوقی کوردستان بوداهاتە نەوتی و گازیەکان کەئەرکی ووردبینی وکونترولّ وئاراستەکردنی داهاتی نەوت وگازی هەریم بەرەو بوژانەوەی ئابووری وشەفافیەت ولیپرسینەوە بگریتە ئەستو.

پێنجەم: بریاردان لەسەر سەربەخۆیی تەواوی دەسەلاّتی دادوەری .

شەشەم: جیبەجیکردنی بەرنامەی بەرەنگاربوونەوەی هەژاری وبێکاری.

حەوتەم: کاراکردنی دەسەلاّتی نەزاهە و بەرنامەی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی .

هەشتەم: هەمواری یاسای هەڵبژاردن وپاراستنی ماف ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستان بۆ هەڵپژاردنی نوینەرانیان لە پەرلەمانی کوردستان.

نۆیەم: لیژنەی ئامادەکردنی دستوری کوردستان متمانەی پیّ ببخشرێتەوە بۆ ئامادەکردنی دەستوری کوردستان.

دەیەم: هەموارکردنی یاسای سە روکایەتی هەریم ژمارە (١) ی سالی ٢٠٠٥.

سەبارەت بەو ڕێکارو بڕیارانەی لە ڕۆژانی ڕابردوو کە لەبەغدا گیرانە بەرە بەرامبەر بە کوردستان بە نەفەسی سیاسی ئاراستە کراون بۆیە ئێمە داواکارین کە دەرگای دایەلۆگ و گفتوگۆ لە نێوان دەسەلاّتەکانی هەرێمی کوردستان و بەغداو کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی کراوەبێت بۆ لە یەکگەیشتن و چارەسەر و، داواکارین هەموو لایەك بەرپرسیارانە مامەڵە بکەن .

لە کوتاییدا رایدەگەیەنین کە گشت ئەو رەهەندە ستراتیجانەی سەرەوە هیچ بەرژەوەندیەکی تایبەتی حیزبی بۆ یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان تیدا نییە جگەلە رەزامەندی خوا و بە جیهینانی ئەرکی نیشتیمانی.

فراکسیۆنی یەکگرتوو

لە پەرلەمانی کوردستان

١٥ ئەیلولی ٢٠١٧

پاشکۆی (١٢)

راگەیەنراوی فراکسیونی بزوتنەوەی ئیسلامی

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان

جەماوەری کوردستان، دلسۆزانی گەل و نیشتمان

ئیمە هەرلەسەرەتاوە بۆکۆتایی هێنان بەسەرجەم کێشە و قەیرانەکانی کوردستان لەگەڵ ئەوەبووین بە کۆدەنگی نیشتمانی پەرلەمان کاراو ئاسایی بکرێتەوە و لەوبارەوە پرس و راوێژ بەهەموو فراکسیونەکان بکرێت و بەرنامەی کاربەشێوەی یاسایی و رێکاری خۆی دابندرێت،بەلآم بەداخەوە لەوبارەوە هیچ پرس و راوێژێکمان پێ نەکراوە و بەرنامەی کارکە تەنها لەلایەن دوفراکسیونەوە دانراوە لەمیدیاکانەوە بینیومانە.

بەرای فراکسیونی بزوتنەوەی ئیسلامی کەهەرلەسەرەتاوە داکۆکی لێ کردووە و پرۆژە بریاریشی بۆئامادە کردووە و ئێستاش تەئکیدی لێ ئەکەینەوە پێمان وایە بۆگەرانەوەی متمانەوئاشتبوونەوەی فەرمانبەران و هاونیشتمانیانی کوردستان پێویست بوو یەکەم خاڵی بەرنامەی کاری ئەمرۆی پەرلەمان هەڵوەشاندنەوەی بریاری ٦٤ی پاشەکەوتی ئەنجومەنی وەزیران بێت کەلەدەرەوەی پەرلەمان وبەنایاسایی سەپێندراوە بەسەرفەرمانبەران و خەلکی بەشمەینەتی کوردستانداکەبەداخەوە لەدورو نزیك لەبەرنامەی کارئامادەی پێ نەکراوە،وەهیچ گرەنتی وزەمانەتێکیش نییە لەداهاتوودا بخرێتە بەرنامە وەو کاری جدی لەسەربکرێت و هاولآتیانی کوردستان لە سیاسەتی سك هەڵلوشین وبرسی کردن رزگاربکرێن..

بۆبابەتی سەربەخۆیی کوردستان رای بزوتنەوەی ئیسلامی و فراکسیۆنەکەی وەکو رۆژی رون دیارو ئاشکرایەو دورلەهەرئەجیندایەکی حزبی و ناوچەیی پشتیوانی ئەکەین و لەوپێناوەدا قوربانیمان داوەولەئێستاشدا ئامادەی قوربانی دانین.بەلآم بەدڵنیایی سەرکەوتنی ئەم پرسە گرنگە پێویستی بەکۆدەنگی نیشتمانی هەیە، هەروەکو چۆن نەرمی نواندن بۆمەکگۆرك و باوەربوون بەبەڵێنەکانی زیندە بەچاڵ کردنی سەربەخۆییە بەهەمان شێوە سیاسەتی قرتاندن و پەراوێزخستن هەڵەی کوشندە ن و لەبەرژەوەندی پرۆژەی سەربەخۆیی کوردستان نییە.

پاشکۆی (١٣)

خوێندنەوەیەکی یاسایی و سیاسی بۆ هەوڵەکانی پشت دانیشتنی پەرلەمان

لە ئەنجامی ئەو کێشەو گرفتە کەڵەکەبووانەی هەبوون لە هەرێمدا، ئەقلیەتی سیاسیی باڵا دەست لە هەرێمی کوردستان کە نەیتوانی چارەسەریان بکات و دەرچەیەکیان بۆ بدۆزێتەوە، بۆ خۆدەربازکردن هانایان بۆ داخستنی پەرلەمان برد و ئەوەبوو لە ٢٠١٥/١٠/١٢ دا رێگریان لە سەرۆکی پەرلەمان کرد و پەرلەمانیان لەکار خست.

دووای ساڵێك و یانزە مانگ لە کلۆم کردنی دەرگەی هۆڵی کۆبوونەوەکانی، رۆژی ٢٠١٥/٩/١٥ پەرلەمان یەکەم کۆبوونەوەی نائاسایی خۆی ئەنجامدا، کە بەداخەوە کۆبوونەوەکە پڕ بوو لە کەموکوڕی و پێشێلی پەیرەوی ناوخۆ کە دواتر باسی دەکەین.

یەکەم: پرسی راپرسی و پەرلەمان:

سەربەخۆیی مافی رەوای هەر نەتەوەیەکەو کوردیش هیچی لەو سەدان نەتەوەیەی سەر رووی زەمین کەمتر نیە کە خاوەنی دەوڵەتی سەربەخۆی خۆیانن، بۆ ئەم مەبەستەش قوربانی زۆری داوە، یەکێك لە شێواز و رێگەکانی گەیشتن بەم ئامانجەش راپرسییە، کە کۆدەنگیی نەتەوە یەکگرتووەکانی لەسەرە و بە دیموکراسی ترین رێگەی دیاریکردنی چارەی خۆنوسین دادەنرێت، ئەمە جگە لە چەندین پەیماننامەو رێکەوتنامەی نێودەوڵەتی کە بەمافی میللەتانی دەزانن لەدیاریکردنی چارەنوسی خۆیاندا. بەلام ئەم پرسە گرنگەش لە هەرێمی کوردستان بوو بە مایەی ململانێ نەك کۆکردنەوەی بیرورا جیاوازەکانی نەتەوەیەکی پەرشوبلاو.

لە رۆژی (٢٠١٧/٦/٧) مەسعود بارزانی بەناوی سەرۆکی هەرێمەوە کۆبوونەوەیەکی بە حزبە کوردستانیەکان کرد (کە تەنها بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی ئامادەی نەبوون)، تیایدا بڕیار درا راپرسی ئەنجام بدرێت. هەروەها مەرسومێکی ئاراستەی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی کرد بەمەبەستی ئەنجامدانی راپرسیەکە لە هەرێمی کوردستان و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم و رۆژی (٢٠١٧/٩/٢٥)ی دەستنیشان کردبوو، لە (٢٠١٧/٨/١٤) کۆمسیۆن وەڵامی مەرسومەکەی دایەوە بەوەی کە ئامادەن ئەنجامی بدەن. کۆمسیۆن بۆ ئەم مەبەستە پەیرەوەکانی پرۆسەکەی دەرکرد و چەند بنکەیەکی بەمەبەستی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بۆ ماوەی هەفتەیەك کردەوە و کەوتە ئامادە کاری (هەرچەندە لەزۆربەی بەرێوەچوونی رێکارەکاندا بەهۆی نەبوونی کاتەوە پێشێلکاری یاسایی کراوە)، بەپێی رێکارەکان لە رۆژی (٢٠١٧/٩/٥) بانگەشەی راپرسی دەستی پێ کرد. تا ئەو کاتە کە بڕیارە ئەم پرۆسە گرنگ و چارەنوسسازە ئەنجام بدرێت نە یاساو بڕیارێکی پەرلەمان هەبوو و نە لەرووی یاساییەوە شەرعیەتێك بە بەرێوەچوونی پرۆسەکە دراو نە پەرلەمانیش هیچ کۆبوونەوەیەکی کرد. ئەنجام بۆ ئەوەی شەرعیەتێك بە پرۆسەکە بدەن، ئەو حزبانەی لە ئەنجومەنی باڵای راپرسیدا بوون (بەتایبەتی پارتی و یەکێتی) کەوتنە هەوڵی چڕ و پڕ بۆ ئەنجامدانی کۆبوونەوەی پەرلەمان، تا شەرعیەتێك بە پرۆسەکە بدەن، ئەمە لەکاتێکدا کە بەرێز بارزانی ئەو مەرسوم و بڕیارانەی دەری

دەكرد و كاری پێ دەكراو هەموو لایەنە بەشداربووەكانیش پێیان وابوو یاسـاییە. دوای ئـەم هـەموو هەولانـە لـە رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) پەرلەمان كۆبوویەوەو راسپاردەیەكی (٥) خالیی سەبارەت بە راپرسی پەسەند كرد، لە خـاڵی یەكەمیـدا هـاتووە: " پەرلـەمانی كوردسـتان كۆمسـیۆنی بـاڵای سـەربەخۆی هەڵبـژاردن و راپرسـی رادەسـپێرێت كەڕۆژی دووشەممە رێكەوتی (٢٠١٧/٠٩/٢٥) لەهەرێمی كوردستان و سەرجەم ناوچە كوردسـتانییەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی كوردستان ئەنجام بدات". ئەمە وەك ئەوەی كۆمسـیۆن تـا ئێسـتا هیچی نەكردبێت و چاوەڕێی ئەوە بێت پەرلەمان بڕیاری بۆ دەبكات تا دەسبەكار بێت!

هەروەها لە خالی دووەمیـدا هـاتووە: " پەرلـەمانی كوردسـتان سـەرجەم ئـەو رێكارانـە پەسـەند دەكـات كـە كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەكان گرتوویانەتەبەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم". ئەمەشیان كاتێكە پەرلەمان پەسەندی دەكات كە كۆمسیۆن و لایەنە پەیوەندارەكان دەمێكە رێكارەكانیان گرتۆتە بەر، كەچی پەرلەمان تازە پەسەندی دەكات! خودی ئەو كۆبوونەوە نائاسایی و نایاساییەی پەرلەمان كردی ئـەوە دەسـەلمێنێ كـە هـەموو هـەنگاوەكانی نرابـوون نایاسـایی بـوون، هـەر بۆیـە بەپەلـەپروزێ كۆبوونەوەكەی پەرلەمانیان ئەنجامدا بۆ ئەوەی بەرگێكی یاسایی لەبەر ئەم بڕیارە نایاساییە بكەن. جگـە لـەوەی كۆبوونەوەكە سەلمێنەری ئەوە بوو، هەنگاوی دووەمیش ئەوەیە ئەگـەر بیانـەوێت ریاپرسـی دوابخـەن لـە رێگـەی پەرلەمانەوە بڕیاری لێ بدەن.

دووەم: پرۆسەی هەلبژاردن و پەرلەمان:

لە رووی یاساییەوە رۆژی (٢٠١٧/١١/٦) تەمەنی خـولی چـوارەمی پەرلـەمانی كوردسـتان كۆتـایی دێـت، بۆیـە پێویست بوو بەپێی یاسا رۆژی (٢٠١٧/٩/٦) واتە دوو مانگ بـەر لـە تـەواو بـوونی هەلبـژاردن ئـەنجام بدرێتـەوە، بەلام ئەوە بوو هەریەك لە بـەرێزان مەسـعود بـارزانی بـەناوی سـەرۆكایەتی هـەرێم و (د.یوسـف محمـد) سـەرۆكی پەرلەمان لە دوو نوسراوی جیادا داوایان لە كۆمسیۆن كرد رۆژی هەلبژاردن دەستنیشان بكرێت. ئـەوە بـوو دواتـر هـەر بـەرێز بـارزانی لـە (٢٠١٧/٧/١٩)بـە نوسـراوێك بـۆ كۆمسـیۆن رۆژی (٢٠١٧/١١/١)ی دەستنیشـان كـرد و كۆمسیۆنیش لە رۆژی (٢٠١٧/٨/١٤) وەڵامی دایەوەو ئامادەیی دەر بڕی كە هەلبژاردنەكە ئەنجام بدەن. سەرباری تێبینی یاسایی و هونەری و كارگێڕی لەسەر كۆمسیۆن و نەبوونی كاتی پێویست، بڕیارەكە لەشوێنی خۆیـدا بـوو، بۆیە دەبوایە حزبە سیاسیەكان لەبری ئەوەی بەم جۆرە كۆبوونەوەكانی پەرلەمان دەست پێ بكەنەوە، كاریان بۆ هەلبژاردن بكردایە كە ئێستا (٤٥) رۆژی ماوە. بەپێی یاسا دەبوایە ئێستا هەموو ئامادەكارییەكان بۆ هەلبـژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمان تەواو بوونایە و دووای دوو هەفتەی تر بانگەشەی هەلبژاردن دەستی پێ بكردایـە، بـەلام هەموو ئاماژەكـان پێمـان دەلـێن كاتێـك پەرلـەمانێكی نـوێی دیموكراسـی لـە (٤٥) رۆژدا هەڵبـژێردرێ، لەكاتێكـدا پەرلەمانێك تەمەنی تەنها یەك مـانگ مـاوەو بەدەسـت گرفتـە یاسـایی و سیاسـیەكانیەوە دەنـاڵێنێ، كەچـی ئـەو پەرلەمانەی تەمەنی یەك مانگ ماوە (كارای دەكەنەوە)، ئەوە سەلمێنەری ئەوەیە كە نایانەوێ پەرلەمانێكی نوێی كارای بێ كێشەی یاسایی و سیاسی بێتە ئاراوە، بەلكو دەیانەوێت تەمەنی ئەم پەرلەمانەی ئێستا درێـژ بكەنـەوە بەهەموو كەموكوڕییەكانیەوە.

سێیەم: پرسی سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان:

وەك ئەوەی لەخاڵی پێشوو دەرکەوت مەبەست درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمانە، بۆیە هاوزەمان لەپاڵ درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەماندا تەمەنی سەرۆکی هەرێمیش درێژ دەکرێتەوە، چونکە بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی شورا " مەسعود بارزانی بەتەواوی دەسەڵاتەکانی وەك سەرۆکی هەرێمی کوردستان تا ئەنجامدانی هەڵبژاردنی داهاتوو لە پۆستەکەیدا دەمێنێتەوە"، کەواتە کە نایانەوێ هەڵبژاردن بکەن ئۆتۆماتیکی تەمەنی سەرۆکی هەرێم لەپۆستەکەیدا بەردەوام دەبێ، نازانرێ هەلبژاردنی داهاتوش کەی دەبێ. ئەمەش بەرای ئێمە خۆ دزینەوەیە لە کێشەی سەرەکی و گەڕانەوەیە بۆ چوارگۆشەی یەکەم. چونکە بەڕێز بارزانی لە (٢٠٠٩/٧/٢٥) هەلبژێردراوە، بەلام بەر لە تەواو بوونی لە (٢٠١٣/٦/٣٠) دا لەلایەن پەرلەمانەوە بەپێی یاسای ژمارە (١٩)ی سالی ٢٠١٣ ماوەی دوو سال تەمەنی درێژ کرایەوە تا (٢٠١٥/٨/١٩)، کە بەپێی یاساکە جارێکی تر یارای درێژکردنەوەی نەبوو. بەلام دیسانەوە لە ئابی ٢٠١٥ دا بە بڕیارێکی ئەنجومەنی شورا (کە فەرمانگەیەکە سەر بە وەزارەتی دادە لە حکومەتی هەرێم) لەسەرووی پەرلەمانەوە لێی روانراو دوو سالی تری بۆ درێژ کرایەوە، ئێستاش کە پێویستە هەلبژاردن بۆ سەرۆکی هەرێم ئەنجام بدرێت کەچی ئاماژەکان پێمان دەلێن ئەمجارە لەژێر پەردەی درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ خولێکی تریش و بۆ جاری سێیەم ماوەی ویلایەتەکەی درێژ دەکرێتەوە. کەواتە ئەگەر لەرابردوودا پەرلەمان و ئەنجومەنی شورا تەمەنی سەرۆکی هەرێمیان درێژکردبێتەوە، ئەمجارە لەژێر پەردەی تەمەنی پەرلەماندا درێژ دەکرێتەوە. ئەمەش خۆدزینەوەیە لە چارەسەریی بنەڕەتیی کێشەکە کە دەبێ یاسای سەرۆکایەتی هەرێم چارەسەر بکرێت. کەواتە خودی درێژکردنەوەی پەرلەمان بۆ درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێمە.

چوارەم: کاراکردنەوەی پەرلەمان:

کاراکردنەوەی پەرلەمان تەنها بە گەڕانەوەی بەڕێز د.یوسف محمد وەك سەرۆك و ئەنجامدانەوەی کۆبوونەوەکان نیە، بەلکو پەرلەمان بۆ ئەوەی ئەرکی یاسایی و چاودێریی خۆی جێبەجێ بکات و بە فیعلی کارا بێت دەبێ مەرجەعە قانونیەکەی کە سەرۆکی هەرێمە چارەسەر بکرێت. بەبێ چارەسەر کردنی ئەم پرسەش گرێ کوێرەکان ناکرێنەوەو قەیرانەکان بەردەوام دەبن و هەرچی هەنگاوێکیش بنرێت جگە لەگەڕانەوە بۆ خالی سفر هیچی تر ناگەیەنێ.

پێنجەم: یەکەم کۆبوونەوەی دوای لەکار خستن:

هەرچەندە رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) یەکەم دانیشتنی پەرلەمان ئەنجامدرایەوە، بەلام کۆمەلێك پێشێلکاری تیادا بوو، هەر لە شێوازی داواکردنی کۆبوونەوەکەوە کە دەبوایە ئەو پەرلەمانتارانەی واژۆی داواکەیان بۆ کۆبوونەوەکە کردبوو یاداشتەکەیان ئاراستەی سەرۆکی پەرلەمان بکردایە کەچی پێشکەشی جێگری سەرۆکیان کرد، تا دەگات بە شێوازی بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەکەو گفتوگۆی نێو هۆڵ و پەسەندکردنی راسپاردەکە، کۆمەلێك مادەو برگەی پەیرەوی ناوخۆ پێشێلکران.

لەهـەمان کاتـدا هەرچـەندە سـەرۆك و سـکرتێری پەرلـەمان ئێـوارەی (٢٠١٧/٩/١٥) لـە دووای تـەواو بـوونی کۆبوونەوەکە لـە بەیاننێکدا نارەزاییـان دەربـڕی و پێشـێلکارییە یاسـاییەکانی کۆبوونەوەکـەیان وەك هەڵوێسـتێك خستە روو، بـەلام درەنـگ بـوو، چـونکە (٤٨) کاتـژمێر بـەر لـە کۆبوونەوەکـە جێگـری سـەرۆکی پەرلـەمان رۆژی ٢٠١٧/٩/١٣ بانگهێشتی ئەندامانی کرد بۆ دانیشتنی نائاسایی کرد و بۆ کۆبوونەوە، هەر لەو کاتەدا کە هەریەك لـە (بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی) سەرقاڵی چۆنیەتی بەشداریکردن بوون لە کۆبوونەوەکە و لەگـەل پـارتی و یەکێتی لە دانوستاندندا بـوون، دەبوایـە هـەر ئـەو کاتـە سـەرۆك و سـکرتێری پەرلـەمان بـەپێی ئـەو دەسـەلاتەی هەیانبوو بڕیاری بانگەشەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان رەت بکردایەتەوەو داوایان لـە ئەنـدامان بکردایـە کـە کۆبوونەوەکە نایاساییە چونکە یاداشتەکە پێشکەش بەوان نەکراوە بۆیە بەشداری ئەو کۆبوونەوەیە نەکـەن. هـەر لانی کەم بەفەرمی نوسراوەکەی جێگری سەرۆکی پەرلەمانیان رەت بکردایەتەوە، نەك دوای تەواو بوونی، ئەمەش کەموکوڕی و کەمتەرخەمی ئەوان دەردەخات لەهەمبەر بەڕێوەچوونی پرۆسەکەدا.

بۆیە کۆبوونەوەی پەرلەمان کاتێك گرنگ دەبوو کە بیتوانیایە کۆدەنگیـەکی نیشـتمانی لـەنێوان هێـز و لایەنـە سیاسیەکاندا دروستبکات، بەلام هەم شێوازی کۆبوونەوەکەو هەم کات و بابەتی کۆبوونەوەکەو هەم ئەو رێکارانەی لەئەنجامدانیدا گیرانەبەر نەیانتوانی ئامانجەکە بپێکن. ئەمـە لەکاتێکدا قسـە لەسـەر ئـەوە دەکـرا کـە پەرلـەمان مەرجەع بێت بۆ بڕیاردان لە ئەنجامدانی راپرسی و دروستکردنی کۆدەنگی هەرێمی کوردستان.

شەشەم: هەلوێستی شاراوەی لایەنە سیاسیەکان

لەژێر پەردەی کاراکردنەوەی پەرلەماندا هەموو حزبە سیاسیەکان مەرج و خالی جیاجیایان هەیە، بەلام هـەموو ئەو خالانەی داوای دەکەن بەیاسا هەن و گرفتـی هـەرێم ئەوەیـە یاسـا جێبـەجێ نـاکرێ و رەوشـەکە بەنایاسـایی بەڕێوە دەچێت، بۆیە ناکرێ حزبەکان خۆیان و خـەلك بـە پـاکێج و خاڵـەوە سـەرقاڵ بکـەن،بۆ نمونـە: لـە پرسـی سەرۆکایەتی دا یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ هەیە، لە پرسی هەلبژاردندا یاسای ژمارە (١)ی سـالی ١٩٩٢ هەیـە، لە پرسی نەوتدا یاساکانی ژمارە (٢٢) ی سالی ٢٠٠٧ ی نەوت و گاز و یاسای ژمارە (٢)ی سـالی ٢٠١٥ ی سـندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان هەیە، لە پرسی موچەدا یاسای موچە هەیـە، هـەر بۆیـە پێویسـت ناکـات حزبەکان پاکیج و خال پێشکەش بکەن و بۆ خۆلکردنە چاوی خـەلك بـەکاریان بهێـنن. باشـترین بـژاردە بـۆ نیـەت پاکی و راستگۆییان جێبەجێ کردنی یاسایە.

ئەگەر حزبە سیاسیەکان کێشەکانیان بە یاسا پـێ چارەسـەر نـابێ و بارزانیـان پـێ لـە پۆسـتی سـەرۆکایەتی لانابرێ (هەروەك لە راگەیاندنەکانیان داوای دەکەن)، و خوازیاری رێکەوتنی سیاسین، باشتر وایـە راسـتیی نیـەتی خۆیان بۆ رای گشتی دەربخەن کە توانـای چارەسـەر کردنیـان نیـە، نـەك یارییـەکانیان لـە چوارچێوەیەکی تـری رتوشکراودا بەخەلك بفرۆشنەوە.

حەوتەم: ئەنجامەکان:

١–لە ئەنجامدانی کۆبوونەوەی پەرلەمانی کوردستاندا رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) کۆمەڵێك پێشێلکاریی پەیرەو کرا.

٢–مەبەستی هێزە سیاسیەکان لە کاراکردنەوەی پەرلەمان لەوکاتەدا درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان و ئەنجام نەدانی هەلبژاردنە.

٣–مەبەست لە کاراکردنەوەی پەرلەمان و درێژەدانە بە ویلایەتی بەرێز بارزانی وەك سەرۆکی هەرێم.

٤–مەبەست لە کۆبوونەوەی پەرلەمان دۆزینەوەی دەرچەیەکە بۆ ئەو قەیرانەی کە لەئەنجامی گشتپرسیەوە هاتۆتەکایەوە.

٥–پەیامی هیچ کام لە حزبە سیاسیەکان لەگەل کردارەکانیاندا وێك نایەتەوە.

هەشتەم: راسپاردەکان

١–پێویستە هەڵبژاردن لە کات و ساتی خۆیدا ئەنجام بدرێت کە تەنها یەك مانگ و نیوی ماوەو بۆ رای خەلك بگەڕێنەوەو پەرلەمانێکی نوێ هەڵبژێرن و حکومەتێکی تازە پێك بهێنن.

١–ئەگەر کێشەکان ئەوەندە قوڵن و هێز و لایەنە سیاسیەکان ناتوانن بەیاسا چارەسەری بکەن و لەمپەرەکان زۆرن، پێویستە هەموو لایەنەکان رێککەوتنێکی سیاسی بکەن بۆ تێپەڕاندنی دۆخەکە و وەك ماوەیەکی ئینتیقالی و لەسەر وادەی هەڵبژاردن رێك بکەون.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/١٦

تێبینی: ئەمە کورتەی راپۆرتێکە سەبارەت بە هەمان مەبەست ئامادەکراوە لەچوارچێوەی پرۆژەی (چاودێریی پەرلەمانی کوردستان) کە رێکخراوەکەمان بە هاوبەشی لەگەل رێکخراوی (NED)ی ئەمەریکە ئەنجامی دەدات، کە بەم زوانە بلاوی دەکەینەوە.

پاشکۆی (١٤)

پەرلەمانی کوردستان... کۆبوونەوە لە پێناو کۆبوونەوەدا

رۆژی ٢٠١٧/٩/٢١ لـە بانگهێشـتنامەیەکدا کـە ئیمـزای بـەرێز جێگـری سـەرۆکی پەرلـەمانی کوردسـتانی بەسەرەوەیە و ئاراستەی ئەندامانی پەرلەمان کراوە، بەمەبەستی ئەنجامدانی دانیشـتنی ژمـارە (١)ی ئاسـایی خولی پاییزە لە کاتژمێر (١١) ی سەرلەبەیانی رۆژی شەممە ٢٠١٧/٩/٢٣ لـە پەرلـەمان ئامـادەبن. لەبەرنامـەی کارەکەشدا کـە ئیمـزای هەریـەك لـە جێگـری سـەرۆکی پەرلـەمان (جەعفـەر ئیمنیکـی) و سـکرتێری پەرلـەمان (بێگـەرد دلشـاد) ی بەسـەرەوەیە بـۆ ئەنـدامان نێـردراوە، لـەوەی پەرلـەمانی کوردسـتان تـەنها کۆبوونـەوە لەپێناوی کۆبوونەوەدا دەکات، چەند پێشێلکارییەکی یاسایی لەبەرنامەی کارەکەدا بەدی دەکرێت:

١-پرۆژە یاسای راگرتنی کـارکردن بـە یاسـای بەکرێـدانی خانووبـەرە، لەبـەر ئـەوەی بـەهۆی پەکخسـتنی پەرلەمانەوە لەکاتی خۆیدا کاری لەسەر نەکراو لە (٢٠١٦/٧/١٥)ەوە کەوتۆتە بـواری جێبەجێکردنـەوە، و لـەو کاتەوە لە دادگاکاندا کاری پێ دەکرێت، بۆیە پێویستی بە پێشکەشکردنی پرۆژەی هەموارە نەك راگرتن.

٢-لە پرۆژە یاسای کارکردن بە یاسای تیرۆردا، ئەم یاسایە بـەهۆی پەکخسـتنی پەرلەمانـەوە دەبوایـە لـە (٢٠١٦/٧/١٦)دا درێژ بکرێتەوە، بەلام نەکراو لەو کاتەوە حکومەت مامەلـە لەگـەل ئـەم یاسـایە دەکـات، ئـەم بابەتە پەلە نیە و دەکرێت هەروەك ئێستا مامەلەی پـێ دەکرێـت بـەردەوام بێـت و بـە شـێنەیی کـاری لەسـەر بکرێت نەك بەم پەلە پروزێیە.

٣-ئەگەر هەر خوێندنەوەی پرۆژە یاسا بێت، تا ئێستا (١٥٥) پرۆژە لەپەرلەمان خوێندنەوەیان بۆ کـراوەو تەنها (١٨) دانەیان کراون بە یاسا، ئەوانـەی تـر وەك خۆیـان ماونەتـەوە و دەتـوانن ئەوانـە بخەنـە بەرنامـەی کارەوە کە زۆر گرنگترو پەیوەندیدارترن بە ژیان و گـوزەرانی خەلکـەوە، بـەلام دیـارە لەبـەر ئەوەیـە ئـەو دوو پرۆژەیە کە لەرووی ناوەرۆکەوە هەریەکەیان تەنها دوو ماددەن و کاتی کـەمیان پێویسـتە بـۆ پەسـەند کـردن، مەبەست لێی ئەوەیە لەو رێگەیـەوە بـە بێـدەنگی شـەرعیەت بەویلایـەتی بـەرێز بـارزانی بـدەن وەك سـەرۆکی هەرێم، چونکە دەرکردنی هـەر یاسـایەك مەرسـومی سـەرۆکایەتی پێویسـتە! ئەگـەر نـا دووای دوو مـانگی تـر پەرلەمانێکی نوێ هەڵبژێردرێت باشتر وایە بە یاسایەکی نـوێ و لـە پەرلـەمانێکی نـوێ ئـەم یاسـایانە پەسـەند بکرێن.

٤-ئاخۆ دەبێت ئەو دوو پرۆژەیاسایەی خراونەتە بەرنامەی کارەوە لە پرسێکی نیشتیمانیی وەك راپرسـی گرنگتر بن؟ لەکاتێکدا لـە کۆبوونـەوەی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥)دا سـەبارەت بـەم پرسـە پەرلـەمان نـە یاسـاو نـە بڕیاری پەسەند نـەکرد بـەلکو بەچـەند راسـپاردەیەك لێـی دەرچـوو، دیـارە هۆکارەکـەش نـەبوونی مەرجـەعی یاسایی بـوو کـە سـەرۆکی هەرێمـەو ناتوانێـت ئیمـزای بکـات، بـەلام ئـەم سـەرۆکایەتیە تازەیـە دەسـتیان بـۆ

بابەتێکی زۆر هەستیار بردووە کە دەرکردنی یاسایەو مەبەستیش لێی جگە لەشەرعیەتدان بە ویلایەتی سەرۆکی هەرێم لەڕێگەی مەرسومی ئیمزاکردنەوە تەفسیرێکی تری نیە.

٥-سەبارەت بە دەنگدان لەسەر دەستلەکارکێشانەوەی ئەندامانیش، کە ناوی دوو پەرلەمانتار هاتووە، تەمەنی پەرلەمان کەمتر لە یەك مانگ و نیوی ماوە، ئێستا چی پێویست بە دەنگدان لەسەر دەستلەکارکێشانەوەو دانانی کەسانی تر دەکات؟ خۆ تەنها پرۆسەی دەرکردنی فەرمانی دەستلەکارکێشانەوەو دانانی ئەندامە نوێیەکان لە شوێنیان زیاد لە مانگێکی پێویستە، پرسیار ئەوەیە بۆچی دەبێت چەند کەسێك بۆ تەنها دوو هەفتە پۆستی ئەندامێتی پەرلەمان وەربگرن و دواتر خانەنشینیش بکرێن؟ ئەم خاڵەش سەلمێنەری نیەتی درێژکردنەوەی پەرلەمانە کە لە بەیانی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٦)ی (ئینستیتۆتی پەی)دا ئاماژەمان پێدا بوو، کە درێژکردنەوەی تەمەنی سەرۆکی هەرێمە لەژێر پەردەی درێژ کردنەوەی تەمەنی پەرلەماندا.

٦-پرسیاری ئەوە دێتە کایەوە: ئاخۆ هەڵوێستی هەریەك لە بەڕێزان سەرۆکی پەرلەمان (د.یوسف محەمەد) و سکرتێری پەرلەمان (فەخرەدین قادر) چیە لەهەمبەر ئەو بانگهێشتکردن و کۆبوونەوە نایاساییەدا بەر لە ئەنجامدانی کۆبوونەوەکە؟

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/٢١

پاشکۆی (١٥)

بەیاسایی کردنی بڕینی موچەی خەڵك لە ئەجێندای پەرلەماندا

دووابەدوای دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان لە ٢٠١٧/٩/١٥، فراکسیۆنەکانی پەرلەمان بە بەیاننامەو لێدوان و کۆبوونەوەکانیان باسێکیان هێناوەتە کایەوە گوایە لەڕێگەی پەرلەمانەوە دەیانەوێت موچەی فەرمانبەرانی هەرێم چاك بکەن و سیستەمی پاشەکەوت نەهێلن و حکومەت بانگهێشتی پەرلەمان بکەن و لێپێچینەوەی لەگەڵدا بکەن، تا ئەو ئاستەی متمانەشی لێ وەربگرنەوە. کە ئەمانە ئەرکی سەرەکیی پەرلەمانن و ئەنجامدانیان مایەی دەستخۆشین.

لەم چوارچێوەیەدا رۆژی ٢٠١٧/٩/١٨ لە کۆبوونەوەیەکدا جێگری سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی سەرجەم فراکسیۆنەکان و سەرۆکی چوار لیژنەی (کاروباری یاسایی، دارایی و ئابوری و وەبەرهێنان، دەستپاکی، پشەسازی و ووزە و سەرچاوە سروشتییەکان) کە تەنها گۆڕان و کۆمەڵ بەشداریان نەکرد. لەسەر پاشەکەوتی مووچە کۆبوونەوە. کۆبوونەوەی دووەمیش لە رۆژی ٢٠١٧/٩/٢٠ بە ئامادەبوونی هەمان ستافی پەرلەمان لەگەڵ نوێنەرانی حکومەت بەڕێوە چوو، لەئەنجامدا بەیاننامەیەك بەناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە دەرکرا کە چوار خاڵی لەخۆ گرتبوو. لێرەدا بەپێویستی دەزانین لەسەر دەرەنجامی کۆبوونەوەکان و ئەو بەیاننامەی کە دەریانکردووە، ئەم خاڵانە بخەینە روو:

یەکەم: لە خاڵی یەکەمی بەیاننامەکەدا هاتووە: "کۆبوونەوەیەك ئەنجام بدرێ لەنێوان حکومەت و لیژنە پەیوەندیدارەکان بەمەبەستی زووتر گەلالە کردنی سیستەمی نوێی موچە کە حکومەت بنەماکانی داڕشتووە". لێرەدا دەردەکەوێ کە پەرلەمان ئەم سیستەمی بڕینی موچەیە بە یاسایەك رێکدەخات کە بنەماکانی موچەکە حکومەت دیاریی دەکات، ئەمەش بەیاسایی کردنی برینی موچەی خەلکە نەك گێڕانەوەی پاشەکەوتی موچە.

دووەم: بنەماکانی موچە بە یاسا رێکخراوەو حکومەت بە بڕیار بڕیویەتی، ئێستا پەرلەمان ئەگەر دەیەوێ بەرگری لە خەلك بکات پێویستە لەسەر یاساشکێنی لێپێچینەوە لە حکومەت بکات، نەك هەماهەنگی بۆ بەیاسایی کردنی بڕینی موچەی خەلك کە لە خاڵی دووەمی بەیاننامەکەدا جەختی لێ کراوەتەوە.

سێیەم: کابینەی هەشتەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەسەرەتاوە حکومەتی یەکڕیزی نیشتمانی بووە و لە هەموو هێزە سیاسیەکان پێکهاتووە، (جگە لە بزوتنەوەی ئیسلامی کە لەسەرەتاوە ئۆپۆزسیۆنە)، واتە لە پەرلەمانی کوردستان بەرەیەك بەناوی ئۆپۆزیسیۆنەوە نەبووەو نیە کە دەنگ و رای لەناو حکومەتدا نەبێت، کەواتە هەموو فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان هاوکات نوێنەرە بالاو بڕیار بەدەستەکانیان لەناو حکومەتن. (بەلەبەرچاو گرتنی ئەوەی کە هەرچوار وەزیری گۆڕان بەزۆر لەحکومەت دوورخرانەوە) بە نمونە: پارتی (سەرۆکی حکومەت کە جێگری سەرۆکی حزبەکەیە و پێنج وەزارەتی فیعلی هەیەو پێنج وەزارەتیش بە وەکالەت بەڕێوە دەبەن و چوار پلە وەزیریشی لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیە)، یەکێتی (جێگری سەرۆکی حکومەت و چوار وەزیری فیعلی و دوو پلە وەزیریشی لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیە)، یەکگرتوو (چوار وەزارەتی هەیە و لە وەزارەتێکیان دەستیان کێشاوەتەوەو وەزارەتێکیش بەوەکالەت بەڕێوە دەبەن و وەزیرەکانیان لە سەرکردایەتی حزبەکەن)، کۆمەڵ (دوو وەزارەتیان هەیە و وەزیرێکیان لەئاستی مەکتەبی سیاسیەو لێپرسراوی ستافی حکومەت و پەرلەمانە لە حزبەکەیدا). کەواتە کۆی ئەم چوار فراکسیۆنە کە قسە لەسەر موچە دەکەن (٢٥)ئەندامیان لە ئەنجومەنی وەزیراندا هەیەو هەر بڕیارێکیان بوێت

دەتوانن دەری بکەن یا هەلی بوەشێننەوە. بەتایبەت بریاری پاشەکەوتی موچە کە بە بریار دەرچووەو پێچەوانەی یاساشە سەد دەرسەد لەدەسەڵاتی خۆیانە کە هەلی وەشێننەوە یا چاکتری بکەن.

بۆیە دەپرسین ئەگەر ئەمە رۆل دابەش کردن نیە، ئاخۆ دەکرێت لە رووی حزبی و واقیعیەوە ستافی پەرلەمانی دەسەلاتیان لە ستافی حکومەت زیاتر بێت؟ ئەمە لەکاتێکدا دەبووایە پێچەوانەکەی راست بێت، چونکە پەرلەمان حکومەت دروستدەکات و پەرلەمان بۆی هەیە لێپێچینەوە لە حکومەت بکات لەسەر پابەندنەبوون بەیاساوە ! ئەگەر مەسەلەکە دلسۆزیە بۆ خەلك ئاخۆ رێگە دەدرێت نوێنەرە پەرلەمانتارەکانی هەمان حزب دلسۆزتر دەرکەون لە ستافی حکومەتیان؟ لەکاتێکدا نوێنەری حکومەت بەنایاسایی ببرێت و نوێنەری پەرلەمان بەیاسا ئەم مافە شایستەیە بۆ خەلك بگێرێتەوە ! دەپرسین ئەگەر ئەو کۆبوونەوانە بۆ گێرانەوەی مافەکانی خەلکە نەك بەیاسایی کردنی سیستەمی بەناو پاشەکەوت، بۆچی بریارەکە کە حکومەت داویەتی هەر خۆیشی هەلیناوەشێنێتەوەو مافەکە ناگێرێتەوە؟ ئایا بەراستی رێگە بە پەرلەمانتاران دەدرێت ئەم شانازییە بۆخۆیان تۆمار بکەن؟ لەکاتێکدا دوو ساڵە ناردونیانەتەوە ماڵەوە ! هیچ گومان لە دلّسۆزی و پەرۆشیی زۆرینەی پەرلەمانتاران نیە وەك تاك کە خوازیارن جێبەجێی بکەن، بەلام ئەجێنداو پلانی زۆرینەی فراکسیۆنەکان کە لە ئێستادا پەیرەوی دەکەن لەگەڵ ئەم راستیەدا وێك نایەتەوە.

چوارەم: بزوتنەوەی گۆران سەبارەت بە پاشەکەوتی موچە پێی وایە لەبەر ئەوەی حکومەت یاساشکێنی کردووە بۆیە دەبێ لێپێچینەوەی لەگەڵدا بکرێ و متمانەی لێ وەربگیرێتەوە، ئەمە راستترین شێوازی بەدواداچوونی پرسەکەیەو یاسایی ترین کاری پەرلەمانیە، بەلام لەمەشیاندا چەند گرفت و لەمپەرێك هەن، ئاخۆ گۆران تا چەند بیری لەچارەسەرکردنیان کردۆتەوە؟ کە بەبێ چارەسەریی پرسی سەرۆکایەتی هەرێم هەموو هەنگاوەکان لە مەرەکەبی سەر کاغەز و موزایەدەیەکی سەر شەقام زیاتر هیچی تریان لێ شین نابێت، بۆیە دەپرسین:

١–متمانە وەرگرتنەوە پێویستی بە رێژەی ٢/٣ ی ئەندامانە، واتە (٧٦) دەنگ، ئایا چەند ئەندام لەفراکسیۆنەکانی تر کە نوێنەرەکانیان لە حکومەتدان ئامادەن لەکاتی سەلماندنی پێشێلکارییە یاساییەکانی حکومەتدا لەپەرلەمان ئامادەیە دەنگ بۆ لێسەندنەوەی متمانەی بدات؟

٢–متمانە وەرگرتنەوە پێویستی بە پەسەندکردنی مەرسومی سەرۆکی هەرێمە، گۆرانیش بارزانی بە سەرۆکی هەرێم دانانێت، بە چ رێکارێك متمانە لە حکومەت وەردەگرنەوە؟ ئایا وەك سەرۆکی هەرێم دان بە بارزانیدا دەنێن؟ یان دەیانەوێت لەم رێگەیەوە مامەلەی لەگەلدا بکەن؟

پرسی بەدواداچوونی موچەو لێپێچینەوە لە حکومەت ئەرکی سەرشانی پەرلەمانە و خواستێکی رەوای فەرمانبەران و موچەخۆرانە، کە حکومەت بەنایاسایی مافێکی شایستەی پێشێلکردوون. بەلام ئەوەی جێگەی تێرامانە، ئەو هەولانەی ئێستا لە پەرلەمان لەسەر پرسی هەلوەشاندنەوەی سیستمی پاشەکەوتی موچە دەدرێن بۆ چەواشەو بەلارێدابردنن، لایەنەکان دەیانەوێت وەك دەستکەوتێك بۆ خۆیان بەکاریبهێنن. لەبەرئەوەی حکومەت خۆی بریاری کەمکردنەوەی موچەکەی داوە، بۆیە دەبێ هەر خۆشی چاکی بکاتەوە، نەك فراکسیۆنەکان لەبری ئەو هەولی هەلوەشاندنەوەی بدەن کە هەر فراکسیۆنێك لای خۆیەوە خەریکە پرۆژەیەك لەوبارەیەوە پێشکەشی سەرۆکایەتی پەرلەمان بکات، چونکە بەم واقیعەی هەیە نە دەیانەوێت بیکەن و نە پێشیان دەکرێت و نە رێگەشیان پێدەدرێت.

ئەگەر پێشتر هاولاتیان پێیان وابوو بڕینی موچەکەی بەناوی پاشـەکەوتەوە کاتیـەو ئومێـدیان بـەوە هـەبوو رۆژێـك لەرۆژان ئەم سیستەمە هەڵوەشێتەوەو موچەکەیان چاك بکرێتەوە، بەلام ئێستا بەپێی پێشبینیەکان هـەولێك هەیـە لـە رێگەی پەرلەمانەوە بە هەمیشەیی و بەیاسایی بکەن و هاولاتیان تەواو ئومێد بڕاو بکەن. ئەگـەر دوێـنێ هـەر حکومـەت تاوانبار بوو بە بڕینی قوتی خەڵك، ئەمڕۆ هەولێك هەیە پەرلەمان و پەرلـەمانتارانیش تاوانبـار بکـەن کـە شـەرعیەت بـە بڕیارە نابەجێیەکەی حکومەت بدەن و بە یاسایی بکەن. بۆیە ئەوەی ئێستا لە پەرلەماندا بەناوی بەرژەوەندی خـەڵك و چاککردنی موچەوە بانگەشەی بـۆ دەکرێـت، جگـە لـە یـاریکردن بـە هەسـتی خـەڵك شـتێکی تـری لـێ بـەدی ناکرێـت، پەرلەمان دەزگایەکی گـەورەو پـیرۆزە، بـەرزترین مەرجـەعی یاسـایی و شـەرعی ئـەم ولاتەیـە، ناهـەقی زۆری دەرهـەق دەکرێـت لەلایـەن حزبـە سیاسـیەکانەوە، ئەگـەر فراکسـیۆنەکانیش کەمەندکێشـی دەسـەلات و ئاوێنـەی سیاسـەتی حزبەکانیان بن، بـەلام هەقـە ئەنـدامانی پەرلـەمان وەکـو تـاك، هـەروەکو بەشـێکیان بـەردەوام هەلوێسـتیان هـەبووەو لەخەڵك دانەبڕاون، رێگەنەدەن هیچی تر هەیبەتی ئەم دەزگا نیشتمانیە گرنگە بشکێنرێت، چونکە لەوە دەچـێ ئـەوەی ئێستا دەگوزەرێ بەشی دووەمی ئەو سیناریۆیە بێ کە بـۆ بـەردەوامیی ناشـەرعی بـوونی کۆبوونـەوەکانی پەرلـەمان و درێژەدان بەو خوولەی پەرلەمان وئەنجام نەدانی هەڵبژاردنەوە پەیڕەو دەکرێت.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان

٢٠١٧/٩/٢٢

پاشکۆی (١٦)

پەرلەمان لە کودەتاکانی بەردەوامە

پەرلەمانی کوردستان لە کۆبوونەوەی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٥) ەوە بە پێشنیلکاری پەیرەوی ناوخۆ و یاسا، کۆبوونەوەکانی دەست پێ کردۆتەوە، ئەمرۆش لە کۆبوونەوەیەکی تردا بەردەوامیی بە پێشێلکارییەکانی داو کودەتا ئاسا چەند خاڵێکی خستە بەرنامەی کارەوە:

١-بەرێز (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری پەرلەمان ویستوویەتی لە دانیشتنی ئەمرۆی پەرلەماندا ئامادەبێ و دەستلەکارکێشانەوەی خۆی پێشکەش بکات و بیخوێنێتەوە، بەلام لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە رێگری لێ کراوە، لەبەر ئەوەی لەکاتی چوونی بۆ هۆلی پەرلەمان بەسیفەتی ئەوەی سکرتێری فەرمیی پەرلەمانە، دەبوایە بچێتە شوێنی خۆی پێشکەشی بکات و سکرتێری کاتی بچێتەوە خوارەوە، بەلام لەبەر ئەوەی سکرتێری کاتی ئامادە نەبوو شوێنەکەی بەجێ بهێلێ تا سکرتێری فەرمی بگەڕێتەوە بۆیە رێگریی لێ کرا. هەر بۆیە ناوبراو بەناچاری لەرێگەی کۆنگرەیەکی رۆژنامەوانیدا نامەکەی پێشکەش کرد. پەرلەمانیش دواتر دەستلەکارکێشانەوەیان خستەڕوو و بەبێ ئەوەی لەبەرنامەی کاردا هەبێت و دەنگی لەسەر درا.

٢- دەستلەکارکێشانەوەی بەرێز (فەرهاد سەنگاوی) وەك ئەندامی پەرلەمان، دەنگی لەسەر درا، ئەمە لەکاتێکدا ئەم برگەیە نە لە بەرنامەی کاردا هەبوو و نە ناوبراو لە دانیشتنەکە ئامادە بوو و نە (لە ئێستادا) نامەی دەستلەکارکێشانەوەیشی پێشکەشکردووە، بەڵکو ئەو نامەیە چوار ساڵ لەمەوبەر لەسەروبەندی کاندیدکردنیدا بەبێ مێژوو پێی نوسراوەو ئێستا مێژووی (٢٠١٧/٩/٢٨)ی خراوەتە سەر و کاری پێکراوەو فەرهاد سەنگاوی پەرلەمانتاری پێ لە پەرلەمان دەرکرا.

٣-پرۆژە بریارێك بەناوی (هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوتی موچەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان)ەوە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانەوە پێشکەشکرابوو، گوایە پەرلەمان دەیەوێت پاشەکەوتی موچە هەلبگرێت، لێرەدا دوو سەرنج دەردەکەون: یەکەمیان موچە بە یاسا رێکخراوەو ئەگەر پەرلەمان دەیەوێت بە بریار چارەی بکات ئەوە بریار هێزی ئیلزامیی لە یاسا لاوازترە، دووەمیش ئەگەر بە یاسا دەیکەن، ئایا لە ئێستادا پەرلەمان دەتوانێ یاسا دەربکات؟ یاساکە بۆ کێی دەنێرن تا مەرسومی بۆ دەربکات؟ لەلایەکی ترەوە پەرلەمان ئەم بریارەی نەداوە تا هەلی بوەشێنێتەوە، بەلکو لەسەر پێشێلکاری یاسا دەبێت لێپێچینەوە لەگەل حکومەتدا بکرێت، هەروەك لە راپۆرتی پێشووترماندا ئەوەمان خستبووە روو کە پەرلەمان دەیەوێت ئەم بریارەی حکومەت لە بڕینی موچەی فەرمانبەراندا بە یاسایی بکات، نەك هەڵی بووەشێنێتەوە.

ئەوەی جێگەی سەرنجە لەئاست ئەم هەموو پێشێلکارییانەدا تەنانەت یەك ئەندامی پەرلەمانیش لەوانەی بەشداری کۆبوونەوەکە بوون بە خالێکی نیزامیش رەخنەیەکیان لەو رەوشە نایاساییە نەگرت کە دەگوزەرێت.

ئەم پێشێلکاریانەو چەندان پێشێلکاریی تر کە لە کۆبوونەوەکانی پەرلەماندا کراوە، هەر لە بڕیاردان لەسەر دەستلەکارکێشانەوەی ئەندامانی پەرلەمان و پەلەپروزێ لە دانانی کەسانی تر لە شوێنیان، لەکاتێکدا تەمەنی ئەم پەرلەمانە تەنها یەك مانگی ماوە، ئەمەش سەلمێنەری ئەوەیە کە پەرلەمان پلانی ئەوەی هەیە تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوەو هەڵبژاردن نەکرێت. ئەگەر پێشتر پەرلەمانتاران رەخنەیان لە سەرۆکی هەرێم دەگرت بەوەی ماوەکەی بەسەر چووەو بەبیانووی ئامادەنەبوونی کۆمسیۆن بۆ هەڵبژاردن بەردەوام بووە لە پۆستەکەی، کەچی ئەمڕۆ خۆشیان سەرقاڵی هەمان سیناریۆن لەژێر هەمان بیانووەوە لە رێگەی کۆمسیۆنەوە هەمان کار ئەنجام دەدەن.

لێرەوە خەلکی کوردستان ئاگادار دەکەینەوە کە پەرلەمانی کوردستان بەنیازە لەنزیکترین کاتدا بەئامادەبوونی کۆمسیۆن دانیشتنێك ساز بکات بە بیانووی ئەوەی کۆمسیۆن ناتوانێت هەڵبژاردن ئەنجام بدات، تەمەنی خۆیان درێژ دەکەنەوە کە هاوکات دەبێتە مایەی درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێمیش، ئەمە لەکاتێکدا کۆمسیۆن لە (٢٠١٧/٨/١٤) لە دوو نوسراوی جیاوازدا وەلامی هەریەك لە بەرێزان (مەسعود بارزانی) و (د.یوسف محەمەد)یان داوەتەوە و ئامادەییان دەبڕیوە کە لە (٢٠١٧/١١/١)دا هەلبژاردن بکەن و لەئێستادا قەوارەکان خۆشیان تۆمار کردووە. بۆیە پاشگەز بوونەوە لەو بڕیارە سەلمێنەری ئەو سیناریۆیەیە حزبە سیاسیە دەسەلاتدارەکان نایانەوێت هەڵبژاردن بکەن، هەروەك لە بەیانی رۆژی (٢٠١٧/٩/١٦)ی ئیستتیۆکەماندا خستبوومانە روو.

بە پێویستی دەزانین داوا لە حزبە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەلی مەدەنی بکەین فشارەکانیان چڕ بکەنەوە بۆ رێگری لەم هەوڵە نابەجێیەو لەهەمان کاتدا داوا لەو پەرلەمانتارە ویژدان زیندووانە دەکەین لەنێو هۆڵی پەرلەماندا هیچیتر بێدەنگ نەبن و رووبەڕووی ئەم هەوڵە نایاساییانە ببنەوە و رێگریی لێ بکەن.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/٩/٣٠

پاشکۆی (١٧)

له دانیشتنی داهاتوودا دەبێت سکرتێر بۆ پەرلەمان هەڵدەبژێردرێت

کاتێك کۆبوونەوەکانی پەرلەمان له ٢٠١٧/٩/١٥ دەستی پێکردەوە، بەهۆی ئەوەی سکرتێری پەرلەمان بەڕێز (فەخرەدین قادر) ئامادەی کۆبوونەوەکه نەبوو، بەپێی مادەی (٢٣) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان، لەهۆلی کۆبوونەوەدا بەڕێز (بێگەرد دلشاد) وەك سکرتێری کاتیی پەرلەمان دەستنیشان کرا. کە لەماددەکەدا هاتووە: "**له حالەتی ئامادەنەبوونی سکرتێر ئەوا له یەکێك له ئەندامانی پەرلەمان داوادەکرێت به ئەرکەکانی هەڵبستێت تاوەکو ئامادەدەبێت، پاش رەزامەندی پەرلەمان به زۆرینەی ئەندامه ئامادەبووەکانی**".

پەرلەمان هەر سێ کۆبوونەوەی رۆژانی (١٥-٢٣-٢٠١٧/٩/٣٠)ی بەم دەستەی سەرۆکایەتیه کرد، بەلام دوای ئەوەی له رۆژی (٢٠١٧/٩/٣٠) بەڕێز (فەخرەدین قادر) وەك سکرتێری فەرمیی پەرلەمان دەستی لەکار کێشایەوەو دەستلەکارکێشانەوەکەیشی دەنگی لەسەردراو پەسەند کرا و لەو پۆستە نەما، بەپێی پەیڕەو هەروەك له برگەی (٢) له ماددەی (١٦)ی دا هاتووە: "**لەکاتی بەتاڵبوونی پێگەی سەرۆکی پەرلەمان یان جێگرەکەی یان سکرتێر لەبەر هەر هۆیەك بێت ئەوا پەرلەمان له یەکەم دانیشتنی گرێدراوی دوای بەتاڵبوونەکەوه بەهەمان رێگەی دەقکراو لەم پەیرەوەدا جێگرەوەیەکیان بۆ هەڵدەبژێرێت**". کەواته لێرە بەدواوە پۆستی سکرتێری کاتی بەتاڵ بۆتەوەو شەرعیەتی نەماوە، له کۆبوونەوەی داهاتووی پەرلەماندا دەبێت به فەرمی و به پێی ئەو رێکارانەی له مادەی (١٤)دا هاتووه به شێوازی نهێنی و دەنگدانی سەر کاغەز بەفەرمی جێگرەوەیەك بۆ سکرتێری پەرلەمان هەڵبژێردرێت.

هیوادارین پەرلەمان ئەم پرۆسەیه ئەنجام بدات و هیچی تر پەیڕەو شکێنی نەکات، لەحاڵەتی ئەنجام نەدانیشی، پێشێلکارییەکی تر زیاد دەکات بۆ سەر خەرمانی پێشێلکارییەکانی، بۆیه داوا له فراکسیۆنەکان و پەرلەمانتارانی بەڕێز دەکەین رێگەنەدەن هیچی تر پێشێلی پەیرەو بکرێت.

لەگەل رێزدا

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشه پێدان

٢٠١٧/١٠/٣

پاشکۆی (١٨)

بەڕێزان/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان
فراکسیۆنەکانی پەرلەمانی کوردستان
کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی
بابەت/ پێشێلکارییە نایاساییەکانی هەنگاوەکانی هەڵبژاردن

لە رووی یاساییەوە رۆژی (٢٠١٧/١١/٦) تەمەنی خولی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان کۆتایی دێت، بۆیە پێویستبوو بەپێی یاسا بەلایەنی کەم بەر لە (٦٠) رۆژ، واتە دوو مانگ بەر لەتەواوبوونی وادەی پەرلەمان، ئەوەبوو هەریەك لە بەڕێزان (مەسعود بارزانی) بەناوی سەرۆکایەتی هەرێم لە رۆژی (٢٠١٧/٦/٨) و (د.یوسف محمد) بە ناوی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە (٢٠١٧/٥/٢٩) لە دوو نوسراوی جیادا داوایان لە کۆمسیۆن کرد رۆژی هەڵبژاردن دەستنیشانبکرێت، بەڵام بەهۆی دەسنیشان نەکردنی وادەی هەڵبژادن لەلایەن کۆمسیۆنەوە، هەر بەڕێز بارزانی لە (٢٠١٧/٧/١٩)بە نوسراوێك بۆ کۆمسیۆن رۆژی (٢٠١٧/١١/١)ی دەستنیشانکرد و کۆمسیۆنیش لە رۆژی (٢٠١٧/٨/١٤) وەڵامیدایەوەو کە لەکاتی دیاریکراودا ئامادەن هەڵبژاردنەکە ئەنجام بدەن. بەپێی یاسا دەبوایە تائێستا هەموو ئامادەکارییەکان بۆ هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمان تەواو بوونایە و ئێستا بانگەشەی هەڵبژاردن دەستی پێبکردایە، بەڵام ئامادەکارییەکان لە وادەی یاسایی خۆیاندا نین. (جا هۆکارەکەی لەبەر سەرقاڵی کۆمسیۆنەوە بێت بە پرۆسەی راپرسیەوە یا هەر هۆکارێکی تر).

ئەوەی تێبینی دەکرێت ئێوارەی رۆژی (٢٠١٧/١٠/٤) لە ماڵپەڕی کۆمسیۆن راگەیاندنێك بە مێژووی (٢٠١٧/١٠/٢) بڵاوکراوەتەوەو تیایدا هاتووە:

١-ماوەی پێکهێنانی هاوپەیمانێتی نێوان لایەنە سیاسیەکان لە رێکەوتی (٢٠١٧/١٠/٣ تا ٢٠١٧/١٠/٦) دەبێت.

٢-ماوەی پێشکەشکردنی کاندید بۆ پەرلەمانی کوردستان لەرێکەوتی (٢٠١٧/١٠/٩ تا ٢٠١٧/١٠/١٣) دەبێت.

٣-هەڵمەتی بانگەشەی هەڵبژاردن بۆ پەرلەمان لە (٢٠١٧/١٠/١٥ تا ٢٠١٧/١٠/٢٩) دەبێت.

لەهەمان نوسراودا هاتووە کە: "بەلەبەرچاوگرتنی کەمیی کات و ئەو وادانەی کە دیاریکراون جێگیرن و گۆڕانکارییان بەسەردا نایەت". جێگەی سەرنجە لەم بڕیارەدا یاسا شکێنی کراوەو پێوەرەکان لەبەرچاو نەگیراون، لێرەدا بەچەند خاڵێك دەیخەینەڕوو:

یەکەم: سەبارەت بە هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان:

١-پێشتر کۆمسیۆن پەیڕەوی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٧ ی دەرکردووە بەناوی (پەیرەوی ئامادەکردن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران و خستنەڕووی تانەکان بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان و پەرلەمانی کوردستان-عێراق) کە ئەمەش بەلای کەمەوە دوو مانگی پێویستە، لە خاڵی (١)ی بەشی چوارەمی هەمان پەیرەوەدا هاتووە کە دوای ئەوەی تۆماری دەنگدەران نوێ دەکرێتەوە و دەخرێتە روو بەمەرجێك بەلایەنی کەمەوە(١٥) رۆژ بەر لە پرۆسەی هەڵبژاردنەکان بێت، بەپێی ئەمە دەبێت تا (٢٠١٧/١٠/١٤) پرۆسەی نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران تەواو بێت، ئەمە لەکاتێکدا کە تەنها (٦) رۆژی ماوەو کۆمسیۆنیش هیچ ئامادەکارییەکی نەکردووەو تا ئێستا نە رایگەیاندووەو نە هیچ بنکەیەکی بۆ ئەم مەبەستە کردۆتەوە. بەپێی ئەمە لەوە دەچێت کۆمسیۆن خۆی لەو پەیرەوە بواردبێت کە هیچ کاتێکی بۆ دانەناوە، دیارە ئەمەش نایاساییە.

٢-ماوەی پێکهێنانی هاوپەیمانیەتی کە (٣ تا ٢٠١٧/١٠/٦)ی بۆ تەرخانکراوە، ئەم کاتە کەمەو جگە لەوەی خودی کۆمسیۆن راگەیاندنەکەی رۆژێك درەنگتر بڵاوکردۆتەوە، ئەمەش کارێکی نایاساییە.

٣-ماوەی پێشکەشکردنی کاندید (٩ تا ٢٠١٧/١٠/١٣) ی بۆ تەرخانکراوە، ئەمەش پێچەوانەی یاسایە، چونکە لە برگەی (٢)ی مادەی (٢٢)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستاندا هاتووە: "لیستی پاڵێوراوەکان لەماوەی (١٥) رۆژ لەبەرواری راگەیاندنی وادەی هەڵبژاردن پێشکەش بە کۆمسیۆن دەکرێت و هەموو بەڵگەنامەیەکی پێوە دەلکێنرێ کە لەمادەی بیست و یەکەمدا داواکراون". ئەمە لەکاتێکدایە کە وادەی هەڵبژاردن لە (٢٠١٧/٨/١٤) لەلایەن کۆمسیۆنەوە راگەیەنراوە، کە نەك (١٥) رۆژ بەڵکو (٥٦) رۆژی بەسەردا تێپەڕیوە. جگە لەمە تەنها ماوەی (٥) رۆژ بۆ ئامادەکردن و پێشکەشکردنی لیستی ناوی کاندیدەکان دانراوە، ئەمەش کاتێکی کەمە و لەگەڵ هیچ ستانداردێکدا وێکنایەتەوە. جگە لەمە لە ماوەی تەنها یەك رۆژدا کۆمسیۆن کە تەنها رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٤)ی لەبەردەمە چۆن دەتوانێت لیستی نزیکەی (٣٠) قەوارە سیاسی کە زۆرینەیان هەریەکەیان (١٠٠) کاندیدیان هەیەو لیستی کۆتاش کە هەریەکەی (٥) کاندید لەخۆدەگرێت پێداچوونەوەو راستاندنیان بۆ بکات؟ چونکە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٥) بانگەشەی هەڵبژاردن دەست پێدەکات!

٤-ماوەی بانگەشەی هەڵبژاردن (١٥ تا ٢٠١٧/١٠/٢٩) ی بۆ تەرخانکراوە، کە (١٤) رۆژ دەخایەنێت و ئەو ماوەیەش لەگەڵ پێوەرەکان وێك نایەتەوە.

٥-لە رۆژی (٢٠١٧/١٠/١٥) بە حیسابی کۆمسیۆن راستاندنی لیستی کاندیدەکان تەواو دەبێت، و تا کاتی هەڵبژاردن تەنها (١٥) رۆژ لەبەردەمدایە، کە ئەم کاتەش کەمە بۆ ئامادەکارییەکانی تایبەت بە چاپکردن و دابەشکردنی فۆرمەکانی پەیوەندیدار بە پرۆسەی هەلبژاردن و چاپکردنی کارتی دەنگدان (کە پێویستە کوالیتی بەرز بێت) و دابەشکردنیان بەسەر بنکەکاندا.

دووەم: هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی هەرێم:

١–بەپێی ڕاگەیاندنی ژمارە (١٨)ی کۆمسیۆن کە لە ٢٠١٧/٩/١٧ دەرچووە، ماوەی تۆمارکردنی کاندید بۆ سەرۆکایەتی هەرێم تا (٢٠١٧/١٠/٣) درێژ کراوەتەوە، کە ئەمەش نایاساییە، چونکە لە برگەی یەکەمی مادەی حەوتەمی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمدا هاتووە: "داوای خۆپالاوتن، لانی کەم، پێش (٣٠) ڕۆژ لەوادەی هەڵبژاردندا پێشکەش بە کۆمسیۆنی بالای هەڵبژاردن کرابێت". بەلام ئەم وادەیە کەمترە و (٢٧) ڕۆژ دەکات نەك (٣٠) ڕۆژ و نایاساییە.

٢–تا کۆتایی هاتنی ئەم وادەیەش (٢٠١٧/١٠/٣) کاندیدێك خۆی تۆمار کردووە.

٣–لە ڕاگەیاندنی ژمارە (٢٢) کە بە مێژووی (٢٠١٧/١٠/٢) بلاو کراوەتەوە باس لە هەڵبژاردنی سەرۆکی هەرێم و بانگەشەی هەڵبژاردن و ڕێکارەکانی نەکراوە. لەکاتێکدا هەردوو پرۆسە دەبێت هاوتەریب بەڕێوە بچن.

٤–ئەگەر لە حالەتێکدا هەڵبژاردنی پەرلەمان بکرێت و سەرۆکایەتی هەرێم نەکرێت، پەرلەمانی نوێ ناتوانێت دەست بەکار بێت، چونکە بەپێی برگەی (٣) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان دەبێت سەرۆکی هەرێم بانگهێشتیان بکات بۆ یەکەم کۆبوونەوەو سوێندی یاسایی بخۆن.

٥–پەرلەمانی نوێ ئەگەر هەڵبژێردرێت ناتوانێت یاساو بڕیار دەربکات، چونکە بەپێی برگەی (١) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان پێویستی بە مەرسوم هەیە و کەسیش نابێت مەرسوم دەربکات.

٦–پەرلەمانی نوێ ئەگەر هەڵبژێردرێت ناتوانێت حکومەتی تازە پێکبهێنێت، چونکە بەپێی برگەی (١٢) و (١٣) لە مادەی (١٠)ی یاسای ژمارە (١)ی سالی ٢٠٠٥ ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان پێویستە سەرۆك هەبێ مەرسوم دەربکات.

ئەنجام:

پێویستە ئەم ڕاستیە بخەینە ڕوو کە بۆ ئەوەی هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجام بدرێت و متمانە بۆ هاولاتیان بگەڕێتەوەو حزبەسیاسیەکانیش دان بە ئەنجامەکانیدا بنێن، زوو بە زوو ئەم هەنگاوانە بنرێن:

١–ستاندارتە نێودەولەتیەکان لە هەڵبژاردندا لەبەرچاو بگیرێت و هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد بەڕێوە ببرێت.

٢–کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی لەپەیڕەو و ڕێکارەکانیدا یاسا بەرکارەکان لەبەرچاو بگرێت و لێیان لانەدات.

٣–کار بە یەك تۆماری دەنگدەرانی یەکگرتووی پاگژ بکرێت، کە لە ناوی دووبارەو مردوو و ساختە پاك بکرێتەوە و لایەنە پەیوەندیدارەکان (ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتەکانی تەندروستی و ناوخۆ و بازرگانی و پێشمەرگە و پلاندانان) مولزەم بکرێن بەوەی هاوکاری بکەن لە ئامادەکردن و پاك کردنەوەی تۆماری دەنگدەراندا.

٤–پێداویستیە مادی و مەعنەوییەکانی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن دابین بکرێت، و بودجەی پێویستی بۆ تەرخان بکرێت.

٥–زەمینەسازی بۆ متمانەی نێوان هێز و لایەنەکان لە پرۆسەی هەلبژاردندا دروستبکرێت لە پێناو سەرخستن و پەسەندکردنی ئەنجامەکانی.

ئەگەر کۆمسیۆن ئەم کارانە نەکات، پێویستە لەلایەن پەرلەمانەوە لێپێچینەوەی لەگەلدا بکرێت، ئەگەر رێگریش لە کارەکانی کراوە پێویستە کۆمسیۆن بیخاتە روو و لایەنی کەمتەرخەم ئاشکرا بکات، هەر بۆیە داواکارین لەپێناو هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەردا هەموو هەولێك بخرێتە گەڕ بۆ دەرچونی هەرێمی کوردستان لەم بارودۆخە چەقبەستووەدا.

لەحالەتی نەبوونی وەلامدا وەك رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی ناچارین هەموو رێگەو فشارێکی مەدەنی بگرینەبەر و رای گشتیی ناوخۆ و دەرەوەشی لێ ئاگادار بکەینەوە.

لەگەل رێزدا

١- پەیمانگەی پەرەپێدانی یاسایی (ILDK)
٢-ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێیدان (PAY)
٣-سەنتەری پەرەپێدانی دیموکراسی و مافی مرۆڤ (DHRD)
٤-رێکخراوی هاریکاری یاسایی ژنان (WOLA)
٥- رێکخراوی کوردستان بۆ هەموان (KEODD)
٦- ریکخراوی ستۆپ بۆ دژە گەندەلی
٧- پەیمانگای ناوین بۆ پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکان
٨- رێکخراوی کوردۆ زانست بۆ دیموکراسیەت و مافی مرۆڤ
٩-رێکخراوی چاوی زانکۆ
١٠- ریکخراوی لیزا بۆ گەشەپێدانی مرۆیی
١١-ریکخراوی ریکان بۆ ئامادە کردنی سە رکردە
١٢- رێکخراوی گەیاندن بۆ چالاکیە دیموکرسیەکان و مافی مرۆڤ
١٣- ریکخراوی رونیا بۆ هوشیاری
١٤-تۆڕی لیدەر
١٥- پەیمانگەی کوردی بۆ دیالۆگ
١٦-رێکخراوی جوگرافیای گشتی کوردستان
١٧-ئینستتیۆتی برادۆست بۆ گەشەپێدان
١٨-رێکخراوی هەڵوێست

٢٠١٧/١٠/٩

پاشكۆی (١٩)

هەنگاوە نایاساییەکانی پەرلەمان بۆ دواخستنی هەڵبژاردن

پەرلەمانی كوردستان بەپێی بانگهێشتێك ئەمڕۆ دانیشتنی ژمارە (٣)ی خۆی ئەنجامدەدات، كۆمەڵێك هەنگاوی نایاساییان گرتۆتەبەر كە لێرەدا تێبینیەكانمانی لەسەر دەخەینە ڕوو:

یەکەم: بەپێی بڕگەی دووەمی بەرنامەی بەرنامەی كار، سێ ئەندامی پەرلەمان جێگەی ئەو ئەندامانە دەگرنەوەكە دەستیان لەكار كێشاوەتەوە. ئەمەش لەكاتێكدایە كە هێشتا پەرلەمان هەڵبژاردنی دوانەخستووەو تەمەنی پەرلەمان تەنها دوو هەفتەی ماوەو لە ٢٠١٧/١١/٦ كۆتایی دێت. لەئەگەری دەنگنەهێنانی درێژكردنەوەی تەمەنیدا چۆن دەكرێت بۆ تەنها دوو هەفتە ئەندامی تازەی پەرلەمان دابنرێت؟ بێگومان ئەم هەنگاوەش ئەو نیەتە دەردەخات كە (پارتی و یەكێتی و یەكگرتوو و حزبە هاوپەیمانەكانیان) و كۆمەڵی ئیسلامیش كە یەك لەو سێ كاندیدە سەر بە كۆمەڵە، خوازیارن بۆ ماوەیەكی درێژ لەڕێگەی درێژكردنەوەی تەمەنی پەرلەمانەوە هەڵبژاردنەكان دوابخەن.

دووەم: لە بڕگەی سێیەمی بەرنامەی كاردا هاتووە كە گفتوگۆی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی پەرلەمان دەكرێت كە لەگەڵ كۆمسیۆنی هەڵبژاردن كۆبوونەتەوە. ئەم ڕاپۆرتە لەلایەن ئەندامانی لیژنەی یاساییەوە نوسراوەو جگە لە هەریەك لە (د.بەهار مەحمود، ئەنوەر قادر لە بزوتنەوەی گۆڕان و گەشەدارا حەفید لە یەكێتی) ئیمزایان نەكردووە، كۆمەڵێك ناڕوونی تیادایەو دووای ئەم هەموو گۆڕانكاریانە نەشیاوە بخرێتە بەرنامەی كارەوە:

١–لەم ڕاپۆرتەدا قسەكانی كۆمسیۆن ئەوەندە دانراوە كە پەرلەمان پێویستی پێیەتی، بۆنمونە كۆمسیۆن وتویەتی لە ١١/١ ناتوانین هەڵبژاردنێكی پاك و بێگەرد بكەین، بەلام كاتیان دەستنیشانكردووە كە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگی تردا ئامادەن، بەلام ئەوە نەنوسراوە لە ڕاپۆرتەكەدا.

٢–لە خاڵی یەكەمی ڕاپۆرتەكەدا باس لە دەنگدان و هەڵبژاردنی پەرلەمان لە ناوچە كوردستانیەكانی دەرەوەی هەرێم كراوە، گوایە نزیكەی ملیۆنێك و سەدهەزار كەس بەشداری ریفراندۆمیان كردووەو ناكرێت بێ بەش بكرێن لەبەشداری كردن لە هەڵبژاردن. ئەمە لەكاتێكدایە كە بارودۆخەكە گۆڕاوە، ئێستا نزیكە ٥٠٪ی خاكی كوردستان لەلایەن سوپای عیراق و حەشدی شەعبیەوە دەستی بەسەرداگیراوە و پێشمەرگەی تیادا نەماوە، ئەوكاتەی ئەم ڕاپۆرتە نوسراوە بەرپرسی یەكە كارگێڕیەكان (پارێزگار و قایمقام و مدیر ناحیە) كورد بوون، كەچی ئێستا زۆرینەیان گۆڕاون. جگە لەهەموو ئەوانە ڕای زۆرینەی حزبە كوردستانیەكان ئەوەیە كە ئەو كارەساتانەی دروستبوون و لەدەستدانی ئەم ناوچانە باجی ئەنجامدانی ریفراندۆمێكی بێ بەرنامە بوو دەدرێت، كەوابێت چۆن دەكرێت هەڵبژاردنی پەرلەمان تیایاندا ئەنجامبدرێت و باسی لێوە بكرێت.

سـێیەم: پێویست بوو هەڵبژاردن لەکاتی خۆیدا بکرێت، بەلام بەهۆی ئامادەنەبوونی کۆمسیۆنەوە بەسەرقاڵی بە پرۆسەی ریفراندۆم و پەلەپروزێ و ململانێ سیاسیەکان و نەبوونی تۆمارێکی پاك و شیاو کە ناتوانێت لە ١١/١ هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجامبدات، وەك کۆمسیۆن لە کۆبوونەوەکەیدا لە (٢٠١٧/١٠/١٤) لەگەڵ سەرۆکایەتی پەرلەمان و لیژنەی یاسایی رایانگەیاندبوو کە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگ دەتوانن هەڵبژاردن ئەنجام بدەن و پێشتریش لە رۆژی (٢٠١٧/١٠/٩) لە کۆبوونەوەیاندا کۆمسیۆن لەگەڵ (١٨) رێکخراوی کۆمەڵی مەدەنی هەمان رایان دەربڕی. بەلام ئەوەی تێبینی دەکرێت بەپێی ئەو پرۆژە یاسایەی کە لە کۆبوونەوەی ئەمڕۆدا خوێندنەوەی بۆ دەکرێت سەبارەت بە (بەردەوامبوونی خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان) ماوەی چوار خولی گرێدانیان دیاری کردووە کە درێژ بکرێتەوە کە (دوو ساڵ) دەخایەنێت. ئەمەش لەگەڵ یاساو پرەنسیپەکاندا ناگونجێت و هەروەك لە مادەی (٥١)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ دا هاتووە دەڵێت: "ماوەی پەرلەمان چوار ساڵە، لەیەکەم دانیشتنەوە دەستپێدەکات، لەدوادانیشتنی ساڵی چوارەمدا کۆتایی دێت". ئەمەش درێژکردنەوەی قەیرانەکان و بەردەوام بوونی گرفتەکان دەگەیەنێت و لێسەندنەوەی مافێکی سەرەتایی خەڵکە کە تەنها ئەو رۆژەیان هەیە رای خۆیان دەربڕن و بڕیاری خۆیان بدەن و دادگایی پارتە سیاسیەکان بکەن ئاخۆ تاچەند لەو بەلێنانەی لەبانگەشەی هەڵبژاردندا پێیانداون جێبەجێیان کردووە.

چـوارەم: پەرلەمان لە بری ئامادەکردنی راپۆرتێك بەناوی کۆمسیۆنەوە کە خۆشحاڵە بە دواخستنی هەڵبژاردن، دەبوایە لێپێچینەوە لە کۆمسیۆن بکات کە لە (٢٠١٧/٨/١٤) رایگەیاند دەتوانن رۆژی (٢٠١٧/١١/١) هەڵبژاردنی پەرلەمان بکەن. نەك راپۆرت بنوسن و (بەشێك) لە قسەکانیان وەك بنەمایەك وەربگرن بۆ دواخستنی هەڵبژاردن بۆ ماوەیەکی درێژ.

پێنجـەم: پەرلەمانی کوردستان ماوەی دوو ساڵ داخراو ئیرادەی شکێنرا لەسەر ئەوەی بە مۆدێلی درێژکردنەوە رازی نەبوو و دژی درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێم بوو، ئێستا ناکرێت دەست بۆ مەلەفێك ببات کە دووساڵ تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوەو لەپاڵیا دووساڵیش سەرۆکی هەرێم درێژە بە ویلایەتەکەی بدات، لەم حاڵەتەدا ئەو فراکسیۆن و پەرلەمانتارانەی ئەوکاتە رازی نەبوون ئێستا وەلامیان چیە بۆ دووساڵ داخستنی پەرلەمان!؟

شەشـەم: بەرنامەی کار لەلایەن جێگری سەرۆك (جەعفەر ئیمینکی) و سکرتێری پەرلەمان (بێگەرد دلشاد)ەوە ئیمزا کراوە، ئەمەش کارێکی نایاساییە، چونکە بێگەرد دلشاد سکرتێری کاتی بوو و تا ئەو کاتەی سکرتێری فەرمی (فەخرەدین قادر) دەستی لەکار نەکێشابوویەوە ئاسایی بوو ئیمزا بکات، بەلام لەو رۆژەوە کە (فەخرەدین قادر) دەستی لەکار کێشایەوە هیچ بنەمایەکی یاسایی بۆ سکرتێربوونی (بێگەرد دلشاد) نەماوە. بۆیە بەپێی پەیڕەو هەروەك لە بڕگەی (٢) لە ماددەی (١٦)ی دا هاتووە: "**لەکاتی بەتاڵبوونی پێگەی**

<u>سەرۆکی پەرلەمان یان جێگرەکەی یان سکرتێر لەبەر هەر هۆیەك بێت ئەوا پەرلەمان لە یەکەم دانیشتنی گرێدراوی دوای بەتاڵبوونەکەوە بەهەمان ڕێگەی دەقکراو لەم پەیرەوەدا جێگرەوەیەکیان بۆ هەڵدەبژێرێت</u>".

حەوتەم: دەبوایە وەك کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/٩/١٥ ئیمزای ئەندامان کۆبکرایەتەوەو ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بکرایە بەمەبەستی ئەنجامدانی کۆبوونەوە، نەك بەم شێوەیەی ئێستا کە نایاساییە.

هەشتەم: مەسەلەی کۆبوونەوەی ئەمرۆ کە دواخستنی هەڵبژاردنەکان تیایدا بڕیاری لێدەدرێت، پێویستە سەرجەم فراکسیۆنەکان بەشداری تیادا بکەن و لەهۆڵی پەرلەمانەوە رای خۆیان دەربڕن و داکۆکی لە داواکارییەکانیان بکەن، بەپێچەوانەوە ئەگەر ئامادەنەبن دواتر قسەکردنیان لە موزایەدەیەکی راگەیاندنەکان زیاتر هیچی تر ناگەیەنێت.

لەکۆتاییدا داوا لە فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و ئەندامانی بەڕێز دەکەین کە بەهیچ شێوەیەك رەزامەند نەبن لەسەر درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ دوو ساڵ و پێویستە گوێ لە کۆمسیۆنی هەڵبژاردنەکان بگیرێت بەوەی کە لەماوەی (٣) بۆ (٦) مانگی تر دووای ئامادەکاری هەڵبژاردنێکی پاك و بێگەرد ئەنجام بدرێت کە تاکە رێگەچارەیە بۆ تێپەڕاندنی ئەم دۆخە قەیراناوییە.

لەگەل رێزدا

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/١٠/١٨

پاشکۆی (٢٠)

پێکهێنانی حکومەتێکی ئینتیقالی، پێویستیەکی قۆناغەکەیە

پێشتر زۆر وترا کە هەرێمی کوردستان لەبەردەم هەڕەشەو دەرفەتدایە، بەداخەوە لەسایەی سیاسەتی هەڵەی سەرکردایەتی سیاسیی باڵادەستی هەرێمدا دەرفەتەکە لەدەستدرا، پانتاییەکی جوگرافی بەرفراوان و نزیکەی ٥٠٪ی خاکی کوردستان لەلایەن سوپای عیراق و حەشدی شەعبیەوە داگیرکرایەوە، قەیرانی ئابوری قوڵتر بوویەوەو ناردنەدەرەوەی نەوت راگیراو داهاتە ناوخۆییەکانیش کەمتر بوونەوە بەوەی دەروازە گومرگیەکان لەلایەن دەسەلاتی ناوەندەوە لەبەردەم هەڕەشەی کۆنترۆڵ کردندان، ئاشتەوایی ناوخۆ و یەکڕیزی هێز و لایەنە سیاسیەکان زیاتر لێکترازان، پەیوەندییەکانی هەرێم لەگەڵ ناوەند و دەوڵەتە دراوسێکان دژوارتر بوو و دۆستەکانی کورد ساردبوونەوە لە پشتگیریکردنی هەرێم و تەنانەت هەندێکیان پشتیان تێکرد، بۆیە ئێستا هەرێمی کوردستان بە بارودۆخێکی ئێجگار سەخت و دژواردا تێدەپەڕێت، ئەمانە هەمووی لەکاتێکدایە کە پەرلەمانی کوردستان لە ئێستادا تەنها دوو هەفتەی تەمەنی ماوە، بۆ دەرباز بوون لەم بارە قەیراناویەو دۆزینەوەی رێگەچارە، پێویستە هەنگاوی کردەیی بنرێت، بەتایبەتی ئەمە ئەرکی پەرلەمانی کوردستانە، خۆ ئەگەر لە رابردوودا رێگری لەم دەزگایە کرا ئەرکەکانی ئەنجامبدات، بەلام لەم کۆتاییەدا کە کۆبوونەوەکانی دەستپێکردۆتەوە دەبێ بەهەق پەرلەمانی خەڵکی کوردستان بێت و لەئاست ئەو لێپرسراویەتیە مێژووییەدا بێت، نەك تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە (بەپێی زانیاری بڕیارە لە کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٤ دا پەرلەمان بۆ ماوەی هەشت یان دە مانگ تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە) بۆ خزمەتی ئەم دەسەلات و حزبە سیاسیانەی لەسایەیاندا دۆزی کوردیان بۆ چارەکە سەدەیەك بۆ دواوە گێڕایەوە. بۆ دۆزینەوەی رێگەچارە پێویستە ئەم هەنگاوانە بنرێت:

١-لە کۆبوونەوەی رۆژی ٢٠١٧/١٠/٢٤ پەرلەمانی کوردستان بڕیاری خۆهەڵوەشاندنەوەی بدات، نەك تەمەنی خۆی درێژ بکاتەوە، چونکە لەکاتی بوونی پەرلەماندا حکومەتی ئینتیقالی پێکنایەت.

٢-دوابەدوای هەڵوەشانەوەی پەرلەمان حکومەتێکی ئینتیقالی پێکبهێنرێت کە سەرجەم هێزە سیاسیەکانی هەرێم تیایدا بەشدار بن.

٣-دووای رووداوەکانی ئەمدواییە بەتەواوی دەرکەوت کە ئەم دەسەلاتە لەدانوستاندندا سەرکەوتوو نابێت، بۆیە حکومەتی ئینتیقالی دوو ئەرکی سەرەکی دەکەوێتە سەرشان:

ا–بنیاتنانەوەی دامەزراوە نیشتیمانیەکانی ولات و ئامادەکاری بۆ هەڵبـژاردنێکی پـاك و بێگـەرد و هێنانەکایەی پەرلەمانێکی تازەی هەڵبژێرداو و دروستکردنی حکومەتێکی نویێ.

ب–ئەم حکومەتە ئینتیقالیـە بەبەرنامەیـەکی نوێـوە دەسـت بـە گفتوگۆ بکەنـەوە لەگـەڵ بەغـدا و ولاتانی دەوروبەر.

چـونکە لـە ئێسـتا دامـەزراوەی سـەرۆکایەتی لـەڕووی یاسـاییەوە نیـەو پێویسـت ناکـات بـاس لـە دەستلەکارکێشانەوەی بکرێ. جگە لەمە پەرلەمانیش دوای دوو هەفتـەی تـر کۆتـایی دێـت، هـەر بۆیـە ئەگەر پەرلەمان هەڵبوەشێتەوە هەموو دامودەزگاکـانی سـەرۆکایەتی هـەرێم و حکومـەت شـەرعیەتیان نامێنێ و لەرووی یاساییەوە کۆتاییان پێ دێت، لە وجودی پەرلەمانیشدا کابینەی حکومـەت دەگۆڕێـت نەك پێکهێنانی حکومەتی ئینتیقالی، بەمەش تـەنها روخسـارەکان دەگـۆڕێن. بۆیـە پێویسـتە دیراسـەی ئەوە بکرێت ئایا پێش هەڵبژاردنـەکانی عـیراق یـا دووای ئـەوە هەڵبـژاردنی هـەرێم ئـەنجام بـدرێت. کـە پێشـتر کۆمسـیۆنی بـالای هەلبـژاردن و راپرسـی لـە راگەیەنراوێکیانـدا لـە ٢٠١٧/١٠/١٨ رێکارەکـانی هەلبژاردنیان هەڵپەسارد، هەروەها بەپێی قسەی کۆمسیۆن کە لە پەرلەمان وتویانـەو پێشـتریش و لای رێکخراوەکانی کۆمەلی مەدەنی رایگەیاندبوو کە لەماوەی (٣ بـۆ ٦) مـانگ دەتـوانن هەلبـژاردن ئـەنجام بدەن، کە ستاندارتی نێودەولەتی ٦ مانگەو هیوادارین گوێ لەو پێشنیارەی کۆمسیۆن بگیرێت و کـاری پێ بکرێت.

ئێمـە وەك رێکخراوەکـانی کۆمـەڵی مـەدەنی پێمانوایـە لـە زووتـرین دەرفەتـدا (بەلەبەرچـاوگرتنی پێوەرەکان) ئەنجامدانی هەڵبـژاردن دەرفـەت دەڕەخسـێنێ کـە سـەرکردایەتیەکی نـوێ هەڵبـژێرین بـۆ گفتوگۆ و دانوستاندن، چونکە بەغدا لـە ٢٠١٨/٥/١٣ هەڵبـژاردن دەکـات، تـا هـەرێمی کوردسـتان بـەو سەرکردایەتیە نوێیەو بە یەکڕیزییەوە گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا بکات و بەدەسکەوتەوە لێـی دەربچـێت. بـۆ دڵنیاییش پێویستە بە بەشداری کۆمەلگەی نێو دەوڵەتی و چاودێریان قۆناغی ئینتیقالی تیپەڕێنرێت تـا ئەمانیش هاوکاری بەڕێوەچوونی پرۆسەکە بن، هـەروەها مەترسـی ئـەوەش بڕەوێنرێتـەوە کـە مـاوەی ئینتقالی درێژ نەبێت، چونکە لەوانەیە بیانەوێت درێژە بەو بارودۆخە بدەن...

بەداخـەوە هەنـدێك لـە پارتـە سیاسـیەکان چەواشـەکارانە بـاس لـە حکومـەتی ئینتیقـالی و رزگـاری نیشتمانی دەکەن، هەندێکیان قسە لەسەر هەڵوەشاندنەوەی پەرلەمان ناکـەن و بەشێکیشـیان هـەنگاو بۆ درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان دەنێن کە ئەمەش تەواو پێچـەوانەی هەنگاونانـە بـۆ دروسـتکردنی حکومەتی ئینتیقالی و رزگـاریی نیشـتمانی. چـونکە ئـەم جـۆرە حکومەتـە کاتێـك دروسـت دەبێـت کـە پەرلـەمان هەڵوەشـابێتەوە، ئەمـەش بـە دەستلەکارکێشـانەوەی (٥٦) پەرلـەمانتار دەبێـت، بـەلام

وەرگرتنەوەی متمانە لە کابینەی حکومەت (٧٦) دەنگی پێویستە، ئایا کامەیان قورسترە !؟ ئەمە لەکاتێکدایە کە ئەنجومەنی ئاسایشی نێودەوڵەتی ئاماژەی بەوەداوە کە پێویستە هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان لەوادەی خۆیدا بکرێت و ئەنجامنەدانی هەڵبژاردن و درێژکردنەوەی تەمەنی پەرلەمان بۆ ئەو ماوە زۆرە کاریگەریی خراپی دەبێت بۆسەر پرۆسەی دیموکراسیی هەرێم و ئەزموونەکەمان زیاتر لەکەدار دەبێت.

لەگەڵ رێزدا

٢٠١٧/١٠/٢٣

١- پەیمانگەی پەرەپێدانی یاسایی (ILDK)
٢-ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان (PAY)
٣- پەیمانگای ناوین بۆ پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکان (NIIR)
٤-رێکخراوی دیمەن بۆ پرسە کۆمەڵایەتیەکان
٥-ئینستتیۆتی برادۆست بۆ گەشەپێدان (BID)
٦-رێکخراوی گەشەپێدانی ئابوری کوردستان (KEDO)
٧-رێکخراوی هەڵوێست
٨-رێکخراوی پایتەختی ئاشتی
٩- رێکخراوی کوردۆ زانست بۆ دیموکراسیەت و مافی مرۆڤ
١٠-رێکخروای گەشەپێدانی خوێندکاران و گەنجان (SYEO)
١٢-رێکخروای ئاران بۆ پەرەپێدانی کلتوری مەدەنی
١٣-تۆڕی پاراستنی مافەکانی مرۆڤ لە دەڤەری راپەڕین
١٤-رێکخراوی جیوگرافیای گشتی کوردستان
١٥-رێکخراوی ئەزموون AOCD
١٦-ماڵی سەرکەوتن بۆ گەشەپێدانی تواناکان
١٧-رێکخراوی پێکەوەژیان
١٨-تۆڕی لیدەر بۆ پێگەیاندنی سەرکردە
١٩-رێکخراوی ستۆپ
٢٠-رێکخراوی چاوی زانکۆ

پاشکۆی (٢١)

دیسانەوە... شکۆی پەرلەمان شکێنرا

کاتـژمێر ٠٢:٠٠ی پاشـنیوەڕۆی ئـەمڕۆ، ٢٠١٧/١٠/٢٩، پەرلـەمانی کوردسـتان بەسـەرۆکایەتیی د.جەعفـەر ئیبراهیم ئێمینکی، جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمـارە (٤)ی ئاساییی خولی پایزە،ساڵی چوارەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردنی ئەنجامدا. سەرەتای دانیشـتنەکەش لەسەر پێشنیاری جەعفەر ئێمینکی جێگری سەرۆکی پەرلەمان و بە دەنگدانی زۆرینەی پەرلەمانتاران بڕیار درا دانیشتنەکە بە شێوەی داخراو بەڕێوە بچێت. لەو کۆبوونەوەیـەدا نامـەی (مسـعود بـارزانی) بـەناوی سـەرۆکی هەرێمی کوردستانەوە کە ئاراستەی پەرلەمانی کردبوو خوێندرایەوە، هەروەها خوێندنەوەی یەکـەم بـۆ پـرۆژە یاسای (دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم بەسەر دامەزراوە گشتییەکانی هەرێم) کرا و دواتر لەلایـەن سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە بۆ یەك سەعات دانیشتنەکە هەڵپەسێردرا، تاوەکو لیژنەی یاسایی دوا دارشتنەوە بۆ پرۆژە یاساکە بکات. پاشان پـرۆژە یاسـای (دابەشـکردنی دەسـەڵاتەکانی سـەرۆکی هـەرێم بەسـەر دامـەزراوە گشتییەکانی هەرێم)، بەپێی راسپاردەکانی لیژنەی یاسایی خرایەروو، کە لە پێنج مادده پێکهاتبوو، کـە تێیـدا دەسـەڵاتەکانی سـەرۆکی هـەرێم بـەپێی تایبەتمەنـدی دامودەزگـا گشـتییەکانی هـەرێم، بەسـەر سـەرۆکایەتی پەرلـەمان و حکومـەت و ئەنجومـەنی دادوەری دابەشـکران. دوای گفتوگـۆکردنی برگـەو ماددەکـانی پرۆژەکـە بەجیا، کۆی پرۆژە یاساکە خرایە دەنگدانەوەو بەزۆرینەی دەنگ پەسندکرا. دوا خالیش تایبەتبوو بـە دەسـت لەکارکێشانەوەی پەرلەمانتار (گۆران ئازاد محمد) لەئەندامیەتی پەرلەمان و بەزۆرینەی دەنگی پەرلـەمانتاران پەسەندکرا.

ئەوەی تێبینی کرا لەم کۆبوونەوەیەدا کۆمەڵێك پێشێلکاری کرا:

١-بەرنامەی کار کە پێویستە (٤٨) سەعات بەر لە کۆبوونەوەکە رابگەیەنرێت و بەدەست ئەنـدامان بگـات، بەلام تا ساتی کۆبوونەوەکە بەرنامەی کار ئاشکرا نەکرابوو.

٢-هیچ بیانوێك نەبوو کە کۆبوونەوەکە داخراو بێت، بەلام لەسەر پێشـنیاری سـەرۆکایەتی پەرلـەمان و بـە زۆرینەی دەنگی ئەندامانی پارتی و یەکێتی و هاوپەیمانەکانیان کۆبوونەوەکە داخرا و دوور لەچـاوی میـدیاکان ئەنجامدرا.

٣-پەلەپروزێیەکی زۆر بە کۆبوونەوەکەوە دیار بوو، لـەماوەی چـەند کاتژێرێکـدا خوێندنـەوەی یەکـەم بـۆ پرۆژە یاساکە کراو راپۆرتی لیژنەی یاسایی نوسراو پەسەندیش کرا.

٤-لەدابەشکردنی دەسەلاتەکاندا ناهاوسەنگی هەیەو زیاتر هەولیاندا دەسەلاتەکانی سەرۆکی هەرێم بـدرێت بە سەرۆکی حکومەت.

جگە لەهەموو ئەمانە لە رۆژی کۆبوونەوەکەدا پەرلەمان لەگەشێکی نائارامـدا بـوو و بارگرژییـەکی زۆر بـالی بەسـەر پەرلەمانـدا کێشـابوو، لەگـەل سـەرەتای دەسـتپێکردنی کۆبوونەوەکـەدا کاتێـك پەرلـەمانتار (رابـوون مەعروف) لە پـرێس کۆنفرانسـێکدا لێـدووانی بـۆ رۆژنامەنوسـان دەدا، بەبـەر چـاوی کامیراکانـەوە راسـتەوخۆ لەلایەن چەند کەسێکەوە کە بەناوی رێکخراوی کۆمـەڵی مەدەنیـەوە هاتبوونـە نێـو پەرلەمانـەوە پـەلامار دراو رێگەی پێنەدرا قسەکانی تەواو بکات.

لەماوەکانی دواتریشدا بەر لـە تـەواو بـوونی کۆبوونەوەکـەی پەرلـەمان کەسـانێك بـەناوی خۆپیشـاندانەوە هێنرابوونە بـەردەم پەرلـەمانی کوردسـتان، هەرچـەندە ژمـارەی خۆپیشـاندەران کـەم بـوو و لـە (١٠٠) کـەس تێپەڕی نەدەکرد، بـەلام بـارێکی گرژیـان خولقانـدبوو، هـەر ئـەوەش بـوو لـە کاتـژمێر (٥:٣٠) خۆپیشـاندەران هێرشـیان کـردە سـەر پەرلـەمان و هاتنـە ژوورەوە، سـەرەتا بـە دار و بـەرد پـەلاماری راگەیاندنکارانیانـدا و کامیراکانیان شـکاندن و ئەشـکەنجەی میدیاکارەکانیانـدا و هەرەشـەیان لـە پەرلـەمانتاران دەکـرد. هێزەکـانی پۆلیس و پاسەوانەکانی پەرلەمانیش وەك پێویست نەبوون و بەریان پێ نەدەگیرا (یاخود نەیاندەویست بەریان پێ بگرن)، تا دەهات ژمارەی خۆپیشاندەران کە هەرەشەیان لە پەرلەمانتاران دەکرد زیاتر دەبوو، دەرگاکانی پەرلەمانیان گرتبوو و پەرلەمان گەمارۆدرابوو و پەرلەمانتاران وەك بارمتـە لـەنێو پەرلەمانـدا مابوونـەوەو ئـەم رەوشە تا کاتژمێر یەکی شەوی خایاند.

هەرەشەیەکی زۆر لەسەر پەرلەمانتاران بەگشتی و پەرلەمانتار (رابـوون مـەعروف) بەتایبـەتی بـە بیـانووی لێدوانەکانیەوە هەبوو، شـایانی باسـە لـەنێو حـەرەمی پەرلەمانـدا ئەشـکەنجەیەکی زۆری پەرلـەمانتار (رابـون مەعروف) درا.

ئەو رەوشەی لەپەرلەماندا گـوزەرا، دوای پەکخسـتنی جـۆرێکی تـر لـە سـوکایەتی کـردن بـوو بـەم دەزگـا نیشتیمانیە، لەکاتێکدا هیچ خۆپیشاندانێکی خەلکی لە شاری هەولێردا رێگە پێدراو نیە، کەچی چـەند کەسـێك هێرشیان کردە سەر پەرلەمان و حەرەمی پەرلەمانیان پێشـێل کـرد و تەنانـەت چـەند کەسـێکیان چـوونە نـاو بیناکەشەوەو دەرگاو پەنجەرەکانی پەرلەمانیان شکاند، ئەمـەش جێگـەی گومـان و تێڕامانـەو دەسـەلاتدارانی ئـەم شـارە لێـی بەرپرسـیارن و ئۆباڵەکـەی لـە ئەسـتۆی ئەوانـە کـە رۆژ بـەرۆژ ئەزمونەکـەمان و پرۆسـەی دیموکراسیی هەرێم ناشیرین تر دەبێت و دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

٢٠١٧/١٠/٣٠

پاشکۆی (٢٢)

پەیامێکی بە پەلە لە سەرۆکی پەرلەمانی کوردستانەوە

بــۆ نوێنەرایــەتی و کونســولی وڵاتــە یــەکگرتووەکانی ئەمــەریکا و یــەکێتی ئــەورووپا و ڕێکخــراوە نێودەوڵەتییەکانی بواری مافی مرۆڤ و ئازادیی ڕۆژنامەنووسی.

بـە داخ و نیگەرانییـەکی زۆرەوە، ئێـوارەی ئـەمڕۆ کۆمـەڵێ بەڵتـەجی و کەسـانی تێکـدەر، دوور لـە هـەمو بەهایەکی مرۆیی و بە هاندانی حیزبیی هێرشیان کردە سەر باڵەخانەی پەرلەمان و بە بێ هیچ ڕێگرییەکی هێزە ئەمنییەکان، پەلاماریی پەرلەمانتاران و ڕۆژنامەنووسـانیاندا. بـە هـەمو لایـەکی رادەگەیـەنین ژیـانی سـەرجەم پەرلـەمانتاران و ڕۆژنامەنووسـان و فەرمانبـەرانی پەرلـەمان لـە ئەسـتۆی ئـەو لایـەن و گروپانەیـە، کـە هـانی توندوتیژیی دەدەن و دەیانەوێ شکۆی یاسا و ڕووی هەرێمەکەمان هێندەی تـر لای کۆمەڵگـەی نێودەوڵـەتی و دۆستەکانمان لەکەدار بکەن و هەمو پەیوەندییەکانمان دەخەینە گەڕ، بۆ ئەوەی کۆمەڵگەی نێوەدەوڵەتی لـەم رەفتارە نا مەدەنی و نا دیموکراتییانە ئاگادار بکەینەوە.

د. یوسف محەمەد سادق
سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان
٢٠١٧-١٠-٢٩

پاشکۆی (٢٣)

بەیاننامەی سەرۆك و سکرتێری پەرلەمان لەسەر کۆبوونەوەی ٢٠١٧/٩/١٥ ی پەرلەمان

هاونیشتیمانیانی خۆشەویست..

واجارێکی تر, لەڕێی کۆبونەوەیەکی نائاسایی و نایاسـایی پەرلەمانـەوە, لـە بـری ئاسـایی کردنـەوەی, هێنـدەی تـر دۆخی پەرلەمانی کوردستان نائاسایی کرایەوە.

لەم کۆبونەوەیەدا لـە چـەندین ڕووەوە پێشـێلکاری لـە پـەیڕەوی نـاوخۆی پەرلـەمان ئـەنجام درا, هـەر لـە ئاراسـتە نەکردنی داواکاریی دانیشتنی نائاسایی بۆ سەرۆك و سکرتێری پەرلـەمان, ئامـادە نـەکردنی بەرنامـەی کـاری دانیشـتنی پەرلەمان لە لایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بە پێی ماددەی (٢٠/ ١) و مادەی (٥٤/ یەکەم/ ١-٢)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان, پێشێل کردنی ڕێوشوێنی گفتوگۆکردنی ئەندامان لەناو هۆڵی پەرلەمان بـەپێی مادەکـانی (٥٥- ٥٨- ٧٤)ی پەیڕەو, نەگرتنەبەری ڕێوشوێنی پێشکەش کردنی پـرۆژەی بڕیـار و ئەنجامـدانی خوێندنـەوەی یەکـەم بـۆی و ئاراسـتە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار و ئامادە کردنی ڕاپۆرتی لیژنە و ڕێوشوێنەکانی گفتوگۆ کردنی پڕۆژەی بڕیـار و ڕاپـۆرتی لیژنە لەسەری لە لایەن پەرلەمان و پەسەند کردنی بەپێی مادەکانی (٧١ و ٧٢).

بۆیە کۆبونەوەیەکی وا نایاسایی دەرەنجامەکانیشی پوچەڵن. هەمو ئـەم پێشـێلکاریە پەیڕەوییانـە لەکاتێکدایـە کـە ئێمە لەم خولەی پەرلەمانی کوردستان ئامانجمان بو کە سەردەمی کاری ناقانونی لە کاری پەرلەمانی کۆتایی پێبهێنین و, بچوکترین هەڵەی پەیڕەوی لە کارەکانمان ڕاست بکەینەوە.

ئـەم کۆبونەوەیـەی پەرلـەمان گەڕانەوەیـەکی مەترسـیدار بـو بـۆ سـەردەمی کـاری نایاسـایی لـە کـاری پەرلـەمانی کوردستان.

هەڵبەت هەڵپروزکاندنی ماف چارەی خۆنوسینی گەلی کوردسـتان و سـەربەخۆیی, ئـەم مافـە سـەرەتاییەی خـەڵکی کوردستان, لە کۆبونەوەیەکی وا نائاسایی و نایاساییدا هەم کـەم نـرخ و بایـەخ کردنـی ئـەم بابەتـە چارەنوسسـازەیە و هەمیش هێندەی تر شکاندنی شـکۆی پەرلـەمانی کوردسـتانە وەك مەرجـەعی باڵـای شـەرعی و هەڵبـژێردراوی خـەڵکی کوردستان.

ئەنجام دانی ریفراندۆم, پێویستە بە یاسا ڕێکبخرێت, هـەر وەك یاسـاکانی هـەڵبـژاردنی پەرلـەمان و سـەرۆکایەتیی هەرێم و ئەنجومەنی پارێزگاکان و, یاسای ئامادە کردنی پڕۆژەی دەستوری هەرێم بۆ ڕاپرسی.

لە هەمان کاتدا سپاردنی بڕیاردان لەم پرسە چارەنوسسازە بە لایەنی نادیار و ناڕەسمی و هەڵنەبـژێردراو, تـەنازول کردنە لە دەسەڵاتەکانی پەرلەمانی کوردستان و مەرجەعیەتی, کە ئەمەش کارێکی نایاساییە.

بە هیوای ئەوەی ئەم ڕەوتە نایاساییە لەناو پەرلەمانی کوردستان لێرەدا بوەستێت و, سەرباری ئاسایی کردنـەوەی دۆخـی پەرلـەمان, هـەموان کـار بکـەین بـۆ چەسـپاندنی پرینسـیپەکانی دیموکراسـی و یاساسـەروەری و ئەنجامـدانی هەڵبژاردنە گشتیەکان لە کاتی خۆیدا و هێنانەکایەی خۆشگوزەرانی و حوکمی دامەزراوەیی لە کوردستان.

فەخرەدین قادر	**د. یوسف محەمەد سادق**
سکرتێری پەرلەمانی کوردستان	**سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان**

١٥/ ٩/ ٢٠١٧

پاشکۆی (٢٤)

نامەی رونکردنەوەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی سەبارەت بە زۆر دەستلەکار کێشانەوەی

من وەکو فەرهاد سەنگاوی/ پێشتر ئەندام پەرلەمانی هێشتا پەیوەندیم نەبوو
دەستی پێ نەکردبو. تەزوتر ئیحراج کرام بە لێشینی ناوەکیان پێیم واژووکردن تەنانەت
ماچیان دەکردم. ئەوکاتە زانیم ئەمە ناپاسایە نوسیم ئەمە یەکەم مساومەیە
لە ژیانم (بە رۆژنامەی ... نوسی). دیارە دوای ٣ ساڵ و نیو زیاتر
بێ ئاگادار بوون و پێزانی بونی من بە دەستی فراکسیۆن دەستی خۆم داوایانکرد
پەرلەمان کە کەس ئاگادار نەبوە و لە بەرنامەی کارەشیدا نەبوە
١/ پێشتر پەرلەمانتار بوە ٢/ فیتۆی لەسەر نەبوە ٣/ ئاگادار نەبوم داوا نەبوم
٤/ بە دەستی خۆم پێشتر کە ئەمە نەکردوە ٥/ دژی پەیڕەوی ناوخۆی یەکێتی نەبوە
٦/ پێشتر هەرچەن لەگەڵ یەکێتی هەبوە پێشتر پەرلەمانتار کە ئەوان سەربەخۆی
خۆیان بپارێزن و هاوکاری بکەن/ ئەوان ئیتر بولنوم (بس) بون پارێز و
لەسەر داوای پارتیش 3 جار پەلاماری منیان دا.
کارەکانی من لە پەرلەمان و هەموو ژیانم دیفاع کردن بوە لەگەڵ و نیشتمان
سوێندی پەرلەمانم جێبەجێ کردوە ئەوان لەسەر شێوە دژی منن
بەو شێوازە نامەی ناڕاستەوخۆ ناپاسایە بگوترێت هەموو خورافات و
عادەت و پەیڕەوی ناوخۆی حزب و پەرلەمانیش
رەتی دەکەمەوە

9/10/15 فەرهاد سەنگاوی

پێشمەرگە

پاشكۆی (٢٥)

نامەی پەرلەمانتار فەرهاد سەنگاوی بۆ سەرۆكی پەرلەمان سەبارەت بە زۆر دەستلەكار كێشانەوەی

بەرێز سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

ب/ رونكردنەوە و داوا

سلاو ،

من پەرلەمانتار (فەرهاد حمە سالح)م ناسراو بە (فەرهاد سەنگاوی) ئەندامی پەرلەمانم لەسەر لیستی یەكێتی نیشتمانی كوردستان، لە رۆژی(١-١٠-٢٠١٧) و لە دیمەنێكی چاوەڕوان نەكراوداو بێ ئەوەی ئاگاداری و ڕەزامەندیم لەسەر بێت بەناوی منەوە داواكاری (وازنامە) (استقالە) خرایە بەردەم بەرێزتان و ئێوەش بێ گەڕانەوە و جەختكردن لەسەر ئەوەی كە ئایا من ڕەزامەندم یاخود نا ، ڕەزامەندیتان نیشاندا لە كاتێكدا ئەم هەڵویستەی بەرێزتان پێچەوانەی بڕگەكانی ماددەی (٢٠) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانەو لە كارنامەی ئەودانیشتەنەدا نە بوە.

بۆیە دەبوایە بەبڕیاری وەلانانی من بەپێی ئەو استقالە ناڕاستە ئاگادار بكرامایە ئەوەشتان نەكرد، ئێستا داواتان لێدەكەم كە ئەو استقالە ناڕاستە وەرنەگرن كە بەناوی منەوە كراوەو هەتا ئەم ساتە وەختەش من ئەندامی پەرلەمانی كوردستانم و ئۆبالی هەڵەو نایاسایی بوونی وەرگرتنی ئەو استقالە ناڕاستە دەخەمە گەردنی بەرێزتانەوە ڕێگەی یاسای دەگرمە بەر، چاوەڕێی بڕیاری بەرێزتانم.

14/10/17

پەرلەمانتار

فەرهاد سەنگاوی

پاشکۆی (٢٦)

ئاڵوگۆڕی پەرلەمانتاران تا ئێستا لە لیژنەکان نەکراوە

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

کانونی دووەم 2018

بەخشی ڕاستەوخۆ

15.9.2017 ... ی پەرلەمانی کوردستان

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی کشتوکاڵ وئاژەڵداری وئاودێری و بەنداوەکان

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەستپێدەکات پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆرییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە تاوتوێکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیی خۆی.

لیژنەی کشتوکاڵوئاژەڵداریوئاودێریوبەنداوەکان		
1	یعقوب گورگیس یاقو	سەرۆکی لیژنە
2	غریب مصطفی حمەخان	جێگری سەرۆك
3	زیاد حسین عبدالکریم	بڕیاردەر
4	حسن صالح محمد	ئەندام
5	عبدالرحمن علی رضا	ئەندام
6	بشار مشیر اسماعیل	ئەندام
7	ئاوازجەنگی برهان	ئەندام
8	خلف احمد معروف	ئەندام
9	فەرهاد حەمە صالح	ئەندام
10	عباس غزالی میرخان	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

کانونی دووەم 2018

بەخشی ڕاستەوخۆ

15.9.2017 ... ی پەرلەمانی کوردستان

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی دەستپاکی (نەزاهەت)

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەستپێدەکات پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆرییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە تاوتوێکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیی خۆی.

لیژنەی دەستپاکی (نەزاهەت)		
1	عمر صالح عمر	سەرۆکی لیژنە
2	انس محمد شریف	جێگری سەرۆك
3	گوران ازاد محمد	بڕیاردەری لیژنە
4	نجیبە لطیف احمد	ئەندام
5	خلف احمد معروف	ئەندام
6	اومید حمە علی	ئەندام
7	برزو مجید عبداللە	ئەندام
8	باپیر کاملا سلیمان	ئەندام
9	فرست صوفی علی	ئەندام
10	ادریس علی اسلام	ئەندام

لیژنەی کاروباری پەرلەمان'

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەستبەکار دەبێت پێکدەهێنرێن و لەپێکهێنانیان دا، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆڕییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەک لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەک بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیتی خۆی.

لیژنەی کاروباری پەرلەمان		
1	قارەمان قادر فتاح	سەرۆکی لیژنە
2	كنعان نجم الدين احمد	جێگری لیژنە
3	سەحیفە ایوب	بڕیاردەری لیژنە
4	بابیر کاکە مەلا سلێمان	ئەندام
5	عباس غزالي ميرخان غزالي	ئەندام
6	لومید عبدالرحمن حسن	ئەندام
	جودت جرجيس لطيف	ئەندام
8	بێگەرد دلشاد شكرالله	ئەندام
9	دلێر مصطفى حسن	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

كانون الثاني 2018

ع	خ	أ	ث	ا	أ	س
5	4	3	2	1	31	30
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3

پەخشی ڕاستەخۆ

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی پیشەسازی و وزە وسەرچاوە سروشتیەکان '

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەک لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەک بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیتی خۆی.

لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکان		
1	شێرکۆ جەودەت مصطفى	سەرۆکی لیژنە
2	دلشاد شعبان عبدالغفار	جێگری سەرۆک
3	رۆژا محمود عثمان	بڕیاردەر
4	صالح بشار صالح	ئەندام
5	علي حمە صالح	ئەندام
6	بەیار طاهر سعید	ئەندام
7	ريواس فائق حسين	ئەندام
8	علي علي هالو	ئەندام
9	پروانت نيسان ماركۆس	ئەندام
10	عزت صابر اسماعيل	ئەندام
11	فائق مصطفى رسول	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

كانون الثاني 2018

ع	خ	أ	ث	ا	أ	س
5	4	3	2	1	31	30
12	11	10	9	8	7	6
19	18	17	16	15	14	13
26	25	24	23	22	21	20
2	1	31	30	29	28	27
9	8	7	6	5	4	3

پەخشی ڕاستەخۆ

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

كانون الثاني 2018

پەخشی ڕاستەخۆ

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی ئاسەوارو، خزمەتگوزاریەکانی شارەوانی وگواستنەوەو گەیاندن و گەشت و گوزار:

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆرییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە و دەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون و چاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی ئاسەوار و خزمەتگوزاریەکانی شارەوانی وگواستنەوە وگەیاندن وگەشت وگوزار		
1	عمر عینایەت حمە	سەرۆکی لیژنە
2	کمال یلدا مرقوز	جێگری سەرۆك
3	صالح بشار صالح	بڕیاردەر
4	ایوب عبدالله اسماعیل	ئەندام
5	سراج احمد حمدامین	ئەندام
6	بەیار طاهر سعید	ئەندام
7	بەهزاد دەرویش دەرویش	ئەندام
8	عباس فتاح صالح	ئەندام
9	پێکەرد دلشاد شکرالله	ئەندام
10	ماجد عثمان توفیق	ئەندام

ڕۆژمێری ڕووداوەکان

كانون الثاني 2018

پەخشی ڕاستەخۆ

لە ڕێی یوتیوبەوە سەیری دانیشتنی ئەمڕۆ بکە

لیژنەی کاروباری یاسایی

ماددەی (37): پەیڕەوی ناوخۆ

لیژنە هەمیشەییەکانی ئەنجومەن لە یەکەم خولیدا کە دوای هەڵبژاردن دەبەسترێت پێکدەهێنرێن و لە پێکهێنانیان دا ، ئارەزووی ئەندامان و پسپۆرییان ڕەچاو دەکرێت.

ماددەی(38): پەیڕەوی ناوخۆ

یەکەم: تایبەتمەندی لیژنەکان:

1- هەر لیژنەیەك لە لیژنە هەمیشەییەکان هەڵدەستێت بە دیراسەکردنی پرۆژە یاسا و پێشنیاری پرۆژە یاسا کە پەیوەندیدارە بە تایبەتمەندیەتی لیژنەکە ودەربڕینی بیروڕای خۆی لەسەری و، هەر بابەتێکی تر کە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیەوە بۆی هەواڵە دەکرێت کە پەیوەندیدارە بەتایبەتمەندییەکانی بەپێی ئەم پەیڕەوە.

2- هەر لیژنەیەك بەدواداچوون وچاودێری و هەڵسەنگاندن دەکات بۆ ڕەوشی کاری دامودەزگا پەیوەندیدارەکان بەپێی تایبەتمەندیەتی خۆی.

لیژنەی کاروباری یاسایی		
1	ڤالا فرید ابراهیم	سەرۆکی لیژنە
2	بەهار محمود فتاح	جێگری سەرۆك
3	گۆران ئازاد محمد	بڕیاردەر
4	ابوبکر عمر عبدالله	ئەندام
5	انور قادر مصطفى	ئەندام
6	تەلار لطیف محمد	ئەندام
7	شوان احمد نعمان	ئەندام
8	لینا عزریا بەهرام	ئەندام
9	منى نبي نادر	ئەندام
10	گەشە دارا جەلال	ئەندام
11	قەمان فیصل سلیم	ئەندام

پاشکۆی (٢٧)

تا ئێستاش هیچ کام لەو ئەندامانەی لە فراکسیۆنەکانی پارتی و یەکێتی و کۆمەل ناویان بەسەر سایتەکەوە نیەو لە سایتی فەرمیدا ئەندامی پەرلەمان نین

پاشكۆی (٢٨)

تا ئێستاش لەسایتی فەرمی پەرلەماندا هەر فخرالدين قادر سكرتێری پەرلەمانە

پاشکۆی (٢٩)

لە تویتێکدا لە هەژماری تایبەتی خۆیدا پەرلەمانتار رابوون مەعروف باس لە ئەشکە نجەدانی خۆی دەکات لەنێو پەرلەماندا

ساتی پەلاماردانی رابون مەعروف لەناو حەرەمی پەرلەماندا

پاشکۆی (٣٠)

چەند وێنەیەکی پەشێوی ناو پەرلەمان، کە لە شەوی ٢٠١٧/١٠/٢٩ لەلایەن چەند کەسانێکەوە پەلامار درا

لێدوانی سەرۆکی ئینستتیۆتی پەی بۆ ڕاگەیاندنەکان لەساتی پەلاماردانی پەرلەمان شەوی ٢٠١٧/١٠/٢٩ لە پەرلەمان